

Садові декоративні рослини

- ДОМАШНЯ
- ІЛЮСТРОВАНА
- ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

- Основи ландшафтного дизайну
- Освітлення і меблі для саду
- Альпійська гірка і рокарій
- Декоративний город
- Контейнерний сад
- Сад на балконі
- Садові дерева і кущі
- Рослини для водойм

УДК 636.7
ББК 42.374
О 53

Видано за ліцензією ТОВ Видавництво «Ранок»

Олейнікова О. М.
О53 Садові декоративні рослини. — Харків: «Веста», 2010.— 144 с.: іл.
ISBN 978-966-08-4940-2

У книзі міститься максимум практичних порад щодо ландшафтного дизайну. Ця інформація допоможе правильно вибрати рослину, підібрати для неї оптимальні умови вирощування, а також дотриматися усіх правил догляду за нею. Найбільш популярні види рослин розділені на групи залежно від особливостей вирощування. Окрема глава присвячена історії ландшафтного дизайну і його особливостям.

Книга розрахована на широке коло читачів.

УДК 636.7
ББК 42.374

ISBN 978-966-08-4940-2

© О. М. Олейнікова, текст, 2010
© О. М. Олейнікова, іл., 2010
© ТОВ Видавництво «Ранок», 2010

Зміст:

Вступ	4
<i>Історія</i>	6
<i>Вибір рослини</i>	8
<i>Основні стилі ландшафтного дизайну</i>	16
<i>Зони ділянки в ландшафтному дизайні</i>	20
<i>Малі архітектурні форми</i>	22
<i>Доріжки та майданчики</i>	24
<i>Підпiрні стiнки</i>	25
<i>Водойми, ставки та каскади</i>	26
<i>Освітлення</i>	28
<i>Садові меблі</i>	29
<i>Вертикальне озеленення</i>	30
<i>Живоплоти</i>	31
<i>Квітники</i>	32
<i>Альпійська гірка і рокарій</i>	36
<i>Газони</i>	37
<i>Декоративний город</i>	38
<i>Контейнерний сад</i>	39
<i>Монохромний сад</i>	40
<i>Сад на балконі</i>	41
<i>Календар робіт</i>	42
Цибулинні квіти	46
Літні квіти	56
Багаторічні квіти	82
В'юнкі рослини	104
Дерева та кущі	114
Трави та папороті	130
Рослини для водойм	136
Алфавітний покажчик	140

умовні позначення

Освітлення

Помірне

Яскраве розсіяне

Пряме сонячне

Полив

Мізерний

Помірний

Щедрий

Висота рослини

10 – 30 см

30 – 60 см

> 60 см

до 5 м

> 5 м

Особливості

Морозостійка

Отруйна

Вступ

Протягом усієї своєї історії, людство змінювало й удосконалювало світ, що його оточував. Ландшафтний дизайн – це мистецтво перетворення та зміни ландшафту для задоволення своїх духовних і матеріальних потреб.

Сучасний ландшафтний дизайн – це цілий комплекс заходів щодо благоустрою, озеленення і декорування місцевості з використанням як природних матеріалів (камені, рослини, рельєфи, водойми), так і сучасних технічних розробок (системи автоматичного поливу, системи освітлення та підсвічування).

Сьогодні надзвичайно популярним є озеленення та благоустрій земельних ділянок. Важко уявити міський пейзаж, замський двір, дачне селище без гарних і доглянутих галявин, клумб, штучних насаджень. Красиво обладнаний сад допомагає відволіктися від важкої роботи й одноманітності життя, покращує настрій і викликає позитивні емоції.

Як приємно прогулятися серед прекрасних клумб, посидіти в парку або просто дивитися з вікна на чудові квіти! У такі chvíли хочеться залишитися в цій казці назавжди.

Ця книга допоможе вам розібратися в стилях ландшафтного дизайну, розповість про те, як правильно розбити свою ділянку на зони, як перетворити недоліки ландшафту на його достоїнства. Також ви отримаєте описи та поради з догляду за різними популярними садовими рослинами.

Історія

Вперше термін «ландшафтний дизайн» з'явився близько ста років тому в США, у період, коли почалося закладання перших національних парків.

Перші садові й польові досліді (приблизно 10 тис. років тому) виникли в долинах Межиріччя. Там з'явилися перші осередки корінного землеробства. Так виникли перші антропогенні ландшафти, тобто ландшафти, створені людиною, або ті, які зазнали великих змін.

Особливого розмаху садово-паркове мистецтво досягло в період розквіту давньої столиці Єгипту – Фів. У Фівах будували розкішні вілли, оточені садами. Численні рослини спеціально привозили з інших країн.

Сади в Ніневії з багатим асортиментом дерев і чагарників можна вважати прототипами сучасних ботанічних садів. Найуспішніший ансамбль – висячі сади Семіраміди, що був створений за часів правління Навуходоносора (6 ст. до н. е.).

У Єгипті, де спекотний і посушливий клімат із гарячими вітрами та майже повною відсутністю опадів потребував створення штучного середовища, створювалися замкнуті композиції, основні принципи яких сформувалися в численних храмових комплексах. Храмові двори являли собою систему терас та портиків, часто через усі поверхи проходила складна система зрошувальних каналів, а на кожній терасі був невеликий ставок, оточений квітниками.

Присадибні сади в Ассирії та Вавилоні відрізнялися великими розмірами та колосальною розкішшю. В них росли рідкісні дерева з різних країн. Палацові території Межиріччя перетворювалися на парки, їх прикрашали великою кількістю павільйонів і альтанок.

У давньогрецькій архітектурі та мистецтві превалювали прагнення до гармонії з природою і максимально можливого злиття з навколишніми ландшафтами. Наприклад, Афі́нський

Греків так вразили сади Семіраміди, що вони внесли їх у свою книгу рекордів – список семи чудес світу

акрополь виглядає як скульптурне завершення скелі, на якій він розташований. Особливістю ландшафтного принципу грецьких садів можна вважати прагнення повторити природні контури композицій, намагаючись не втручатися в природну красу. На відміну від греків, римляни протиставляли естетику геометричних форм мальовничості природного оточення. Римське садово-паркове мистецтво відрізняється від грецького багатьма елементами. Наприклад, вони використовували грандіозні монументальні конструкції ландшафтної архітектури в композиціях, намагаючись «підкорити природу» як і весь інший світ взагалі.

Палаці в Давньому Римі облаштовувалися на найвищому рівні. Сади будувалися з урахуванням звичного укладу життя

Афі́нський акрополь (5 ст. до н. е.) виглядає як скульптурне завершення скелі, на якій він розташований

Альгамбра – один зі знаменитих паркових комплексів, – має величезну кількість фонтанів, які наповнюються водами з гір

римської знаті. Один із внутрішніх двориків займав сад вічнозелених рослин, який називався вірідаріум, і служив для вечірніх бенкетів.

Алеї оздоблювалися стриженими деревами і чагарниками. Тоді ж уперше почала використовуватися фігурна стрижка — топіарне мистецтво.

До наших днів дійшли шедеври арабського садово-паркового мистецтва, такі, як сади Гренади, створені у 13 ст. у резиденціях халіфів «Альгамбре» і «Генераліфе». Тут були використані чудові традиції іспано-мавританського саду, регулярність планування з наявністю композиційного центру, частіше басейну, використання геопластики, рослинності та води, а також влаштування оглядових майданчиків, оформлених аркадами.

У Давній Індії в період поширення буддизму в країні з'явилися облагороджені сади й парки, призначені для споглядального відпочинку. Одним із кращих прикладів краси індійського садово-паркового мистецтва є мавзолей Тадж-Махал (1630—1652 рр.).

В епоху Відродження (15—16 ст.) яскравим прикладом формування ландшафтних об'єктів став італійський сад. Боскет — новий прийом у садовому мистецтві, що з'явився в Італії, — це ділянка саду або посаджена група дерев або кущів, які завдяки декоративній стрижці утворюють суцільні зелені стіни. Створювався переважно з вічнозелених дерев — лавра, самшиту, туї, кипариса й мирта. Італійські сади дуже вплинули на формування ландшафтних об'єктів Європи й на розвиток класичного стилю.

За часів розквіту бароко у середині 17 ст. яскравим уособленням цього стилю став палацово-парковий ансамбль Версаля. Головна принадність Версаля в його неперевершених пропорціях, які роблять парк унікальним.

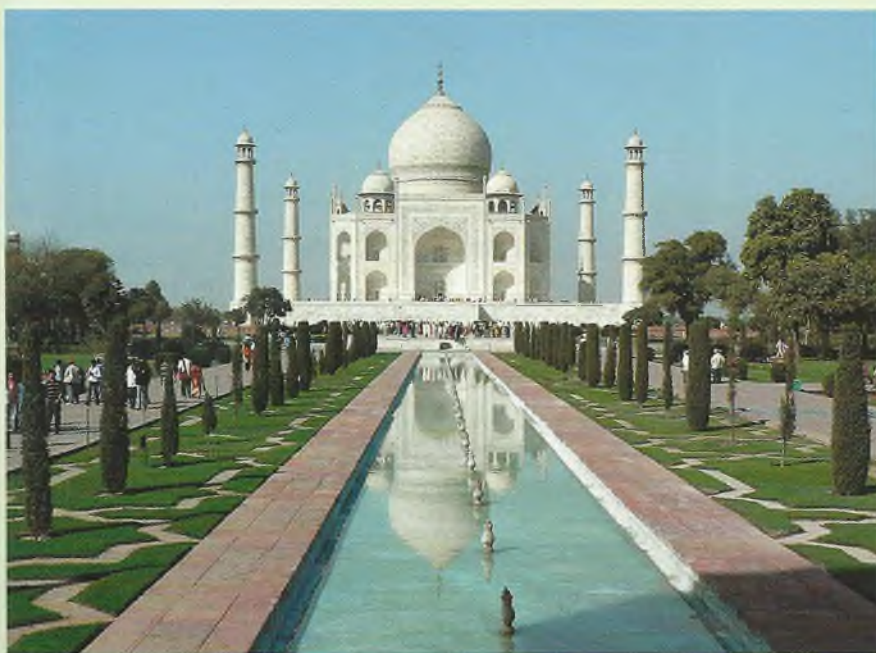
У середньовічному Китаї та Японії найголовніше — це поєднання особливого ставлення до природи, пов'язаного з філософією

Палацово-парковий ансамбль Версаля персоніфікує стиль бароко і є символом так званого французького саду

й релігією, та ландшафту парків і садів. Майстерно створені пейзажні композиції були сплановані так, щоб підкреслити красу природи і створити нескінченну розмаїтість мінливих видів. Китайські майстри вшановували навколишню природу й мистецьки копіювали її у своїх ландшафтних композиціях.

Японське ландшафтне мистецтво засноване на відтворенні живої природи з обмеженням у масштабах. Японці — майстри у створенні мініатюрних ландшафтів. Невід'ємною частиною саду є малі архітектурні форми — мости, лави, огорожі. Особливо цінується наліт часу — лишайники на камені, бляклість тонів дерева та бамбука.

Тадж-Махал називають «перлиною Індії». Перед фасадом будинку розташований облицьований мармуром канал, уздовж якого ростуть квіти й кипариси

Основне призначення японського саду — сприяти зосередженості та самозаглибленню

ВИБІР РОСЛИНИ

Первоцвіти

Підсніжник, с. 54

Крокус, с. 50

Фіалка, с. 101

Калібрахоа, с. 66

Проліска, с. 54

Керрія, с. 120

Лобелія, с. 70

Гомфрена, с. 63

Форзиція, с. 129

Білоцвітник, с. 47

Сцевола, с. 100

Духмяний горошок, с. 107

Печіночниця, с. 99

Калюжниця, с. 136

Петунія, с. 76

Красоля, с. 74

Ампельні

Запахні

Матіола, с. 74

Декоративнолистні

Рицина, с. 67

Капуста, с. 66

Для водойм

Латаття, с. 137

Тютюн духмяний, с. 79

Гейхера, с. 87

Колеус, с. 68

Рогіз, с. 138

Лілія, с. 51

Бруннера, с. 85

Ірезіне, с. 90

Глечики, с. 137

Ацидантера, с. 46

Амарант, с. 56

Періла, с. 76

Очерет, с. 139

ВИБІР РОСЛИНИ

Красивооквітнучі літні рослини

Ґрунтопокривні

Сальвія, с. 78

Ротики садові, с. 71

Лобулярія, с. 70

Портулак, с. 77

Майорець, с. 81

Вербена, с. 60

Плющ, с. 111

Конвалія, с. 50

Петунія, с. 76

Чорнобривці, с. 59

Барвінок, с. 84

Еріка, с. 129

Гвоздика, с. 62

Календула, с. 65

Суніця, с. 90

Маргаритка, с. 95

Для живоплотів

Вовчі ягоди, с. 114

Вейгела, с. 115

Магонія, с. 122

Спірея, с. 127

Туя, с. 128

Форзиція, с. 129

Горець виткий, с. 106

Жимолость, с. 108

Медоноси

Верес, с. 116

Вишня, с. 116

Монарда, с. 96

Калина, с. 119

Жасмин, с. 118

Пізньоцвіт, с. 46

Малина, с. 111

Виноград, с. 105

ВИБІР РОСЛИНИ

Для альпійської гірки і рокарія

Гіпсофіла, с. 89

Алісум, с. 82

Цибуля, с. 52

Газанія, с. 61

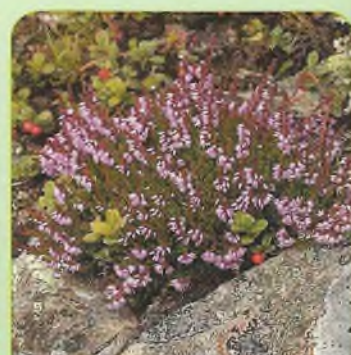
Мезембріантемум, с. 95

Костриця, с. 133

Іридодиктіум, с. 48

Верес, с. 116

Аспленіум, с. 130

Мускарі, с. 52

Калохортус, с. 49

Вероніка, с. 86

Ячмін, с. 135

Цикламен, с. 55

Крокус, с. 50

Ковила, с. 132

Тіньовитривалі

Для вертикального озеленення

Хоста, с. 103

Наперсниця, с. 96

Актинідія, с. 104

Виноград, с. 105

Скूपія, с. 127

Печіночниця, с. 99

Кампсис, с. 109

Глиція, с. 105

Ялиця, с. 124

Астильба, с. 83

Горець виткий, с. 106

Клематіс, с. 109

Адiантум, с. 130

Падуб, с. 123

Квасоля, с. 113

Іпомея, с. 108

ВСТУП

ВИБІР РОСЛИНИ

Красиві восени

Для букетів

Лимонник, с. 110

Сумах, с. 128

Крокосмія, с. 49

Гладіолус, с. 48

Фізалис, с. 101

Барбарис, с. 114

Лілія, с. 51

Тюльпан, с. 55

Ірга, с. 119

Калина, с. 119

Гербера, с. 88

Геленіум, с. 87

Клен, с. 121

Горобина, с. 125

Дицентра, с. 89

Ірис, с. 91

Для зимових букетів

Солідаго, с. 100

Геліхризум, с. 62

Перила, с. 76

Красоля, с. 74

Амарант, с. 56

Льон, с. 69

Майоран, с. 72

Базилік, с. 59

Фізалис, с. 101

Кунічник, с. 131

Ірга, с. 119

Кизил, с. 120

Гіпсофіла, с. 89

Гомфрена, с. 63

Малина, с. 111

Актинідія, с. 104

Основні стилі ландшафтного дизайну

У ландшафтному дизайні виділяють наступні стилі садово-паркового мистецтва:

Регулярний стиль

Головна відмінність регулярного стилю — чіткість плану й строгість ліній. Сад має яскраво виражену основну вісь композиції — розташування елементів і конструкцій підкорене чіткій геометрії й симетрії. Найчастіше панорама такого парку розвертається в одній площині. Якщо ж рельєф цього не допускає, то територія оформляється у вигляді просторих терас, які закінчуються підірними стінками і з'єднуються між собою широкими сходами. Головний вхід у парк регулярного стилю розташовується зазвичай в його нижній частині, а центральний елемент — у верхній, і глядача одразу приголомшує велич картини, що відкривається перед ним. Для регулярного парку підбираються дерева й чагарники, що добре піддаються стрижці.

Парки регулярного стилю, за якими постійно ведеться ретельний догляд, зберігають свою привабливість десятиліттями і навіть століттями. Цей стиль вважається основним при облаштуванні урядових резиденцій.

Англійський (пейзажний) сад

У саду пейзажного стилю не буває прямих ліній і рослин, розташованих по лінійці, цей стиль припускає природність у розміщенні елементів і велику плавність ліній, що імітують природний ландшафт. Звивисті доріжки з'єднують куртини й окремо ростучі рослини, розкидані в мальовничому безладді. Береги водойм плавно вигнуті, і штучні ставки неможливо відрізнити від природних. Усе в такому саду підпорядковане одній головній ідеї — наслідуванню природних зразків.

Англійські парки з акуратно підстриженими газонами, доріжками й ретельно продуманим розташуванням рослин

Англійські парки за всіх часів були схожі на Шервудський ліс — тільки облагороджений, із підстриженими газонами, рівними доріжками та ретельно продуманим розташуванням рослин

виглядають природно, однак якщо придивитися, то можна помітити в устрої англійського саду своєрідний порядок. У висадженні рослин дотримується певна ієрархія. Вони висаджуються ярусами — великі дерева, підлісок, чагарники, квіти, газон. Для композицій, що імітують природний пейзаж, підбираються рослини, які щонайкраще сполучаються одна з одною за кольором і фактурою. При проектуванні англійського саду враховуються сезонні зміни кольору листя, трави та квітів, тому вони чудово виглядають і влітку, і восени, і навіть узимку.

Регулярний стиль пасує садовій ділянці замиської резиденції для прийому гостей. Дерева й чагарники регулярного парку мають добре піддаватися стрижці

Для пейзажного саду підбирають рослини, які сполучаються по кольору й фактурі

Китайський сад

Ландшафтний дизайн у стилі китайського саду — це пейзажний сад, де окремі архітектурні форми несуть символічне значення. Китайський сад — водночас і витвір людських рук, і частина природи. Композиція саду заснована на відтворенні природних ландшафтів Китаю. Споруди, скульптури та малі архітектурні форми гармонійно вписані в мистецьки оброблений природний ландшафт.

Для ландшафту китайського саду характерне прагнення до ідеального балансу між водою та сушею, рівними та підвищеними ділянками, рослинністю й вільним простором.

Одна із ключових ідей китайської культури — гармонія законів Всесвіту, втілена у фен-шуй — правилах і принципах, що регулюють взаємодію людини із природою. Облаштування ландшафту китайського саду підкоряється законам фен-шуй — законам гармонії та балансу не тільки між елементами саду, але й між садом і людьми.

Японський сад

Японська культура дуже багато чого взяла в Китаю, але все-таки між цими двома культурами існують різочі відмінності.

Якщо в Китаї на перший план виходить ієрархічність, підпорядкованість одних елементів іншим, то головною особливістю японського стилю ландшафтного дизайну є цінність будь-якої деталі, будь-якого елемента системи.

У китайському саду обов'язково існує центральна композиція, навколо якої вибудовується все інше, а в японському — немає другорядних елементів, і будь-яку деталь можна сприймати як центр Всесвіту.

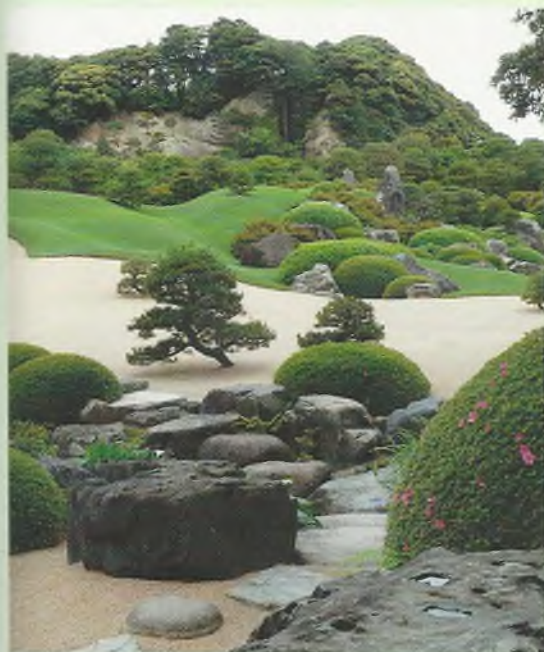
Вода, доріжки, каміння, садові бонсаї, гілки квітнучої сакури — все у японському саду навіває думки про вічність, про плавний колообіг життя й про нірвану як місце безмежного спокою.

Обов'язковий елемент китайського саду — вода

У китайському саду обов'язково існує центральна композиція, навколо якої вибудовується все інше

Будь-яку деталь японського саду можна сприймати як центр Всесвіту

На обмеженому просторі саду створюється зменшена копія пейзажу. Для даного стилю характерні мініатюрні дерева — бонсаї

Мавританський стиль (мусульманський сад).

Тихе дзюрчання фонтанів, іскристі струмені води, ароматні квіти, співочі птахи в золотих клітках — усе в цих садах запрошує до неквапного відпочинку. Людина, потрапляючи в такий сад, відчуває себе як у раю. Незважаючи на розмаїтість мусульманських садів, їхній устрій суворо регламентується законами ісламу. Центром мусульманського саду зазвичай служить водойма або фонтан, від якого на різні сторони світу розходяться алеї або канали, як чотири ріки, відповідно до Корана, що витікають із райського саду. Ці «ріки» ділять сад на чотири рівні частини, а в центрі кожного квадрата знову можна побачити джерело води. Якщо сад великий, то більші квадрати діляться на чотири менших.

Мавританському стилю притаманні пишність клумб, зелені кущі дерев, сильний аромат квітів і надзвичайно гарне мозаїчне оздоблення не тільки майданчиків для відпочинку, але й дна дрібних видовжених басейнів геометричної форми.

Характерна риса мавританського саду — відсутність газону. Якщо ж і виділяється частина саду під газон, то в ньому лише кілька зелених злаків, решту рослинності складають різні види маків, ешольція, іберис, дрібні ромашки ромену й піретруму. Такий газон сіють під ажурною кроною дерев, уздовж білих кам'яних заборів і косять лише раз — після закінчення цвітіння.

Сільський сад (кантрі-сад).

Це справжній сільський стиль із великою кількістю квітів усілякого забарвлення. Для нього характерні скромні рослини — маргаритки, дзвіночки, ромени, мальви, піретруми, ширми із духмяного горошку. Причому ростуть вони не на чітких клумбах — це справжні зарості із квітів.

Сільський сад гармоніює з навколишньою природою, головне в ньому — простота форм і матеріалів. Якщо будинок

Устрій мавританського саду суворо регламентувався законами ісламу

побудований із дерева, то й малі садові форми мають бути дерев'яними, з вираженою текстурою кори.

Будівлі в такому саду завжди потопають у заростях бузини, троянд, що плетуться, і духмяного горошку, дівочого винограду та хмелю. Уздовж дерев'яної огорожі, нерідко у вигляді тину, висаджують георгіни, мальви, наперстянки, дельфініуми, соняшники. Кращі місця в саду зайняті доглянутими овочевими грядками, на яких ростуть поруч овочі й «корисні» квіти — чорнобривці, календула, красоля.

Меблі для сільського саду зазвичай саморобні — з колод або збиті з дощок. В оформленні саду використовуються звичайні предмети — ліжки, візки або старі колеса від воя

Сільський сад гармоніює з навколишньою природою, головне в ньому — простота форм

Сільський сад гарний тим, що не потребує ретельного догляду. Поруч із рідкісними сортами декоративних культур сусідять окультурені бур'яни — червонолистий подорожник, строкатолиста яглиця, а на газоні мирно живуть здичавілі маргаритки та кульбаби.

В оформленні сільського саду характерним є природний стиль квітників із пишно квітучих літників і багатолітників, які не потребують ретельного догляду, простота форм і матеріалів, поєднання користі й краси.

Голландський сад

Голландський сад нагадує сільський і є типовим для невеликих голландських селищ. Земля в Голландії цінується недорого, тому ділянки займають по кілька соток. Цей сад можна перенести й на наші шість соток, він ідеально впишеться в наші невеликі площі.

Планування ділянки вільне, сад складають кілька акуратно підстрижених плодових дерев і ягідних чагарників, на сонячній ділянці відводять місце городу.

У саду, як правило, одна доріжка — від хвіртки до порога будинку. Іноді прокладають додаткову доріжку по краю газону, щоб можна було підійти до рослин, висаджених по периметру ділянки. Центральне місце приділяється стриженому газону, що по периметру оточує сад міксбордером із квітів або чагарників.

Ізюминкою голландського саду є фігурна стрижка та формування зеленої скульптури — топіарів. Протягом століть садівники цієї країни створюють із рослин вибагливі форми.

Для прикрашання на ділянках виставляють атрибути сільського життя: дерев'яний візок із квітами, іграшковий млин, садові скульптурки тварин. Але найголовніший атрибут голландського саду — його доглянутість і акуратність.

Прикрасою голландського саду є фігурно стрижені зелені скульптури — топіари

Проста посадка дозволяє рослинам повною мірою виявити свої декоративні якості

Для сільського саду характерні квіти, що не вимагають ретельного догляду

Мала скульптура майже завжди наповнює голландський сад. Тут зустрічаються вітряний млин, садові візки, горщички

Зони ділянки в ландшафтному дизайні

Одним із важливих етапів проектування саду є функціональне зонування, тобто планування місця розташування майбутніх будівель, рослинності та декоративних елементів. Зонування допомагає уникнути одноманітності, що часто виникає через те, що садова ділянка виглядає занадто «упорядкованою» і легко доступною для огляду.

Розподіл саду на кілька зон допоможе збагатити ділянку й дасть можливість здійснити безліч цікавих ідей. Знайомство з основними зонами допоможе вам у створенні свого неповторного й прекрасного зеленого раю.

Головним елементом ділянки є житловий будинок, і планування ландшафту саду починається з нього. При визначенні його місця розташування важливо враховувати орієнтацію ділянки за сторонами світу. Ідеальним вважається розташування будинку на підвищеному місці в північній частині ділянки. Вікна при цьому повинні виходити на південний схід, південь і південний захід. При розмічанні ділянки варто також урахувати планування будинку, розташування вікон і дверей. Недоречним і невдалим, із погляду ландшафтних дизайнерів, вважається варіант, коли величезний будинок займає майже всю територію ділянки й оточений лише вузькими смужками землі, затиснутими стінами й огорожею.

На під'їзді до будинку нас зустрічає палісадник — територія, розташована між вулицею й будинком, часто за парканом. Зазвичай це неширока смужка землі, тож занадто великі рослини тут недоречні. Її оформляють газоном, квітниками й одиночними посадками дерев із невеликими групами чагарників.

Далі починається в'їзна зона — паркан, ворота, центральна дорога до будинку. Це «візитна картка» будинку, тут розташовують гараж або площадку з навісом для стоянки автомашин. Цю зону прагнуть облаштувати особливо ретельно: використовують гарну укладку для доріжки, встановлюють декоративне

Зона відпочинку повинна бути затишною, на ній часто встановлюють стіл і відводять місце для мангала

освітлення, обрамляють квітниками. В'їзну зону іноді поєднують із господарськими будівлями.

На найтепліших, захищених від вітру місцях, влаштовують плодовий сад і город. Городу віддають найбільш освітлену територію.

У південній або західній частинах ділянки розташовують зону відпочинку. Її обставляють садовими меблями, іноді накривають тентом або великою парасолею. Ця зона повинна бути затишною, на ній часто встановлюють стіл і виділяють місце

У палісадник краще висадити невибагливі літники й багатолітники, стійкі до посухи та перезволоження

На садовій ділянці городу віддають найбільш освітлену територію, захищену від вітру

для мангала. Важливо, щоб куточок для відпочинку був прихований від поглядів з вулиці й від сусідів. Він може розташуватися й в альтанці — її прийнято розміщати в найбільш тихих, затишних куточках саду.

Ізольовано від зони відпочинку поблизу вікон будинку на території що проглядається, облаштовується дитячий майданчик. Залежно від віку дітей на ньому розміщують пісочницю з парасолькою, будиночок, спортивне знаряддя або басейн. Особливу увагу варто приділити добору рослин, виключити колючі та отрунні. Це місце має бути добре освітленим, притіненим у полуденні години, віддаленим від городу та квітника.

Декоративна зона може бути розташована в одному місці, але частіше вона ніби розкидана по всьому саду, утворюючи по суті безліч міні-зон. Вона складається з водойми, альпійської гірки, квітників, а також із малих архітектурних форм.

Господарська зона перебуває в найбільш віддаленій частині саду й містить у собі лазню, теплицю, сарай та інші підсобні будівлі. Ця зона розташовується, як правило, відокремлено, але має зручне сполучення з будинком пішохідною доріжкою. Приміщення господарської зони не завжди блищать архітектурою та новизною, проте невиразні будівлі можна задекорувати виткими рослинами, а фактуру дерев'яної стіни будови підкреслити трояндою, що плететься. Під час будівництва бажано передбачити інший в'їзд на ділянку через господарську зону.

Зонування застосовують не тільки на великих ділянках. Якщо невелику ділянку розділити на кілька маленьких зон, вона стане більшою на вигляд і набагато цікавішою. Куточки, що не одразу впадають в око, збуджують цікавість і бажання неодмінно зазирнути туди. Навіть місце, де може вміститися один шезлонг, можна прикрасити невеликими горщиковими рослинами і будь-яким декоративним елементом так, що воно стане неповторним.

Залежно від віку дітей на дитячому майданчику розташовують пісочницю, будиночок, спортивне містечко або басейн. Особливу увагу варто приділити добору рослин, виключити колючі й отрунні

Будинок має зручне сполучення з господарською зоною пішохідною доріжкою, що часто перебуває в найвіддаленішій частині саду

Невиразну будівлю в господарській зоні можна пом'якшити мальовничою ліаною

Малі архітектурні форми

Малими архітектурними формами в ландшафтному дизайні прийнято називати невеликі споруди, які встановлюють в садах і парках у функціональних та естетичних цілях. Вони насичують собою простір, надають ділянці затишку, без них сад мав би незакінчений вигляд. Чим правильніше деталі розставлені по ділянці, тим більшої привабливості набуває сад. Грамотне розташування малих архітектурних форм дозволяє розділити всю територію на певні зони, а більшість із них, крім естетичних виконує ряд корисних функцій.

Щоб зберегти цілісність ландшафту, у межах однієї ділянки малі архітектурні форми оформляються в єдиному стилі. Порушити це правило можна тільки у випадку, коли йдеться про устрій «потаємного» садка або лісового куточка у великій садибі.

Альтанка вже кілька століть є найпоширенішою садовою спорудою. У ній можна відпочити від полуденної спеки, перечекати дощ, просто помилуватися своїм садом в атмосфері повної самоти. Тому її розташовують зазвичай у тій частині саду, звідки відкривається найкращий вид на навколишню місцевість і найбільш мальовничі куточки саду. Альтанки можуть бути найрізноманітніших форм: квадратні, круглі, шестикутні, у стилі сільського будиночка, скромні або з вигадливими обрисами, немов терми з російських казок.

Арка — це вузька ажурна конструкція, що не тільки прикрашає сад, але й може виконувати роль роздільника простору. Арки ставлять біля стіни або живоплоту, а в ніші, що утворилася, встановлюють на узвишші вазу з квітами, статую або ослін. Аркою можна оформити і вхід у нову зону саду. Ці конструкції повинні бути досить стійкими, щоб протистояти поривам навіть дуже сильного вітру.

Пергола — далека родичка альтанки, що служить опорою для витких рослин. Це повиті різними виткими рослинами

Альтанку зазвичай розташовують у наймальовничішій і відокремленій частині саду

навісі, іноді — коридори з легких ґрат на стовпах або арках. Улітку пергола дає прохолодну тінь, захищає від вітру та цікавих поглядів. Може прикрити від сонця внутрішній дворик, сховати від очей якусь деталь, що аж ніяк не прикрашає сад або оформити вхід на ділянку.

ґрати є найпростішою опорою, по якій можна спрямувати ліани як вертикально, так і в горизонтальному напрямку. Вони допомагають створити прекрасний вигляд і стиль саду,

Пішохідні доріжки, оформлені бордюрними рослинами, зручно поєднують будинок із господарською частиною саду

Аркою можна оформити вхід у нову зону саду

притинити місця для відпочинку або служать і декоративним, і захисним екраном. Як іззовні, так і всередині приміщень ґрати можуть бути використані для поділу простору та створення приватних зон, окремих кімнат або для оформлення стін і оранжерей.

Гарний **місток** — не просто місце переходу водойми, він служить яскравим фокусним об'єктом і є воістину останнім штрихом багатьох водних ландшафтних композицій. У водних садах у східному стилі міст виконує більш символічну функцію, часто він яскраво розписаний і вибагливо прикрашений. У садах природного пейзажу, що стали невід'ємною рисою багатьох європейських ландшафтів, прийнятніший за все прямий немудрий дерев'яний місток прямо над поверхнею води. Передбачається, що він буде використовуватися за призначенням, тому чим простіший його дизайн, тим краще й природніше він виглядатиме.

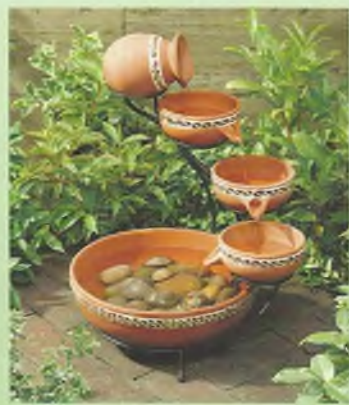
Садова **скульптура** може бути ключовим елементом садового дизайну, тому що керує рухом погляду по ділянці. Ретельно продумане розташування скульптури зробить сад більш привабливим і цікавим. Скульптури ніколи не можна робити окремими елементами, вони повинні поєднуватись зі своїм місцем розташування й оточенням.

Горщики, невеликі вазончики й кашпо поживляють терасу, ганок і сходи і послужать з'єднувальною ланкою між будинком і садом. Вони здатні прикрасити будь-який фасад, заасфальтовану або замощену територію, їх можна використовувати як окремо, так і в складі композицій із різних виробів.

Декоративні елементи доречно наприкінці довгої доріжки, на перетинанні алей, у стінних нішах і на березі ставка або водойми. Серія з невеликих скульптур зробить прогулянку садовим лабіринтом більш цікавою.

У водній ландшафтній композиції природнішим виглядає місток нескладної конструкції

Прості прикраси часто складають найбільше враження. Водоспадики та вазони будуть гарними акцентами в саду

ґрати, повиті рослинами, створюють відчуття комфорту й захищеності й поживляють дворик

Скульптуру ніколи не можна робити окремим елементом, вона повинна візуально поєднуватись зі своїм місцем розташування й оточенням

Доріжки та майданчики

Не менш, ніж інші елементи ландшафту, в саду важливі гарні, надійні та зручні доріжки. Крім практичної функції, вони формують архітектурний вигляд саду — створюють перспективу, розгортають панораму, замикають на собі зорове сприйняття ділянки. Тому продумувати їхнє розташування краще ще на етапі планування саду.

Щоб раціонально використовувати простір ділянки, правильно розташувати під полотном доріжок дренажні, водопровідні, електричні та інші необхідні системи, потрібно уважно проаналізувати план ділянки, де відображені основні та допоміжні будови, дерева, газони, квітники, декоративні споруди. Кращим матеріалом для будівництва доріжок вважаються натуральні камені. Величезна кількість відтінків, розмаїтість фактур і форм дозволяють використовувати його як у великих садах, так і на маленьких ділянках. Але через високу ціну воно не всім доступне, хоча й тут є вибір. Найдорожчі — граніт, мрамур, базальт і порфір, найдешевші — вапняк і пісковик. Гранітні й мрамурові доріжки виглядають чудово, але взимку, коли вони вкриваються тонким шаром льоду і стають суцільною ковзанкою, — хазяям не позаздриш.

Бутовий камінь, гравій, галька, щебінь, пісок — відносно недороге покриття. По узбіччях такої доріжки не буде зайвим додаткове зміцнення.

Штучні матеріали — це бетон, асфальт, тротуарна плитка. Бетонна плитка розрізняється за формою, товщиною та кольором, буває з малюнками, що імітують різні природні матеріали, завдяки чому дає цікаві ефекти. Це практичний і довговічний матеріал, стійкий до перепадів температур, світла, хімічно агресивних речовин.

Дерево — матеріал, що створює відчуття тепла та близькості до природи. Застосовується у вигляді поперечних спилів кругляків, заглиблених у землю, а також тирси або мульчі кори

Доріжки, крім практичної функції, формують архітектурний вигляд саду — створюють перспективу, розвертають панораму, замикають на собі зорове сприйняття ділянки

в насипних доріжках. Головний недолік — дощечки під дощем розкисають і поверхневий шар при ходьбі легко зсувається, згодом розповзається, швидко осідає, тому його доведеться регулярно підсипати.

Дуже популярна у будівництві доріжок клінкерна, тобто перепалена цегла. Це міцний, морозотривкий матеріал, що не вицвітає. Гарний і для доріжок, і для бордюрів.

Для прокладки тимчасових доріжок використовують тротуарну плитку із пластику. Її просто встромляють у перекопаний ґрунт.

Обробленими пішохідними зонами зручніше пересуватися по саду, особливо навесні й восени

Тип замощення доріжки вибирається в залежності від її функціонального використання

Підпірні стінки

Підпірні стінки служать для зміцнення ґрунту на укосах і схилах і запобігають зсувам, які часто трапляються на ділянках, розташованих по берегах рік і озер. При значних перепадах рельєфу (більше 0,5 м) без підпірної стінки не обійтись.

Підпірні стінки виконують цілий ряд інших завдань. Їх ставлять для кращого використання садової площі, для наповнення майданчика родючим шаром і створення тим самим сприятливих умов для росту рослин.

За допомогою підпірних стінок можна розділити ділянку на зони — функціональні та естетичні.

Побудувати підпірну стінку не важко, варто тільки правильно вибрати матеріал і детально розробити проект. Будують стінки з камення, дерева, бетону та штучних матеріалів. На вибір матеріалу, як правило, впливають конструктивні особливості цієї споруди.

Добре виглядають стіни з цегли, але її не дуже просто скласти. Цеглу вкладають так, щоб вертикальні шви не збігалися в одному ряду зі швами в сусідньому з ним верхньому та нижньому рядах.

Дуже декоративно виглядають стіни з натурального камення. Для них можна використовувати багато видів каменів — вапняк, пісковик, плитняк, сланець, граніт, гнейс, порфір, доломіт, валуни або річкову гальку. Каміні беруть довільного розміру та форми й укладають за формою стінки, щоб вони щільно прилягали один до одного.

Можна зробити сухі стінки: каміні різного розміру укладають один на один без використання розчину, а щілини між ними заповнюють землею та висаджують туди підходящі рослини.

Так можна посадити багато видів альпійської флори. Важливо, щоб підпірна стінка поєднувалася із загальним архітектурним виглядом саду.

Цегляну стінку можна облицювати спеціальною плиткою, натуральним або штучним каменем

Каміні вкладають один на один без використання розчину, а щілини між ними заповнені землею куди і висаджені рослини

У прорізах і щілинах між каменями добре себе почувають багато рослин

Стінки можуть служити обрамленням квітників, на них можна організувати місця для рослин або ставити вазони

Водойми, ставки та каскади

Вода — один із найбільш неординарних елементів ландшафтного дизайну. Вона однаково органічна в стрункій розкоші класичного парку, у буйних заростях «природного» саду та поруч із японським садком для медитацій.

За допомогою води в саду можна підкреслити характер ландшафту, створити ефекти відбиття та заломлення, зорво розширити межі саду. Вода стає обов'язковим елементом благоустрою території заміського будинку.

Крім естетичної функції, водойми виконують і практичну — підтримують мікроклімат території. У спекотні літні дні водойми підвищують вологість повітря, а восени рослини більше підготовлені до заморозків — швидше починається листопад. При проектуванні водойми свої корективи у вигляді і розташування водойми або ставка внесуть благоустрій території будинку, існуючі насадження й архітектурні елементи. Наприклад, поруч із великими деревами мініатюрний ставок здасться ще меншим, а сильне затемнення перешкодить прикрасити водну гладінь і прибережну зону світлолюбними рослинами.

Якщо ви задумали влаштування ставка або водоспаду вже після закінчення робіт із благоустрою та озеленення території, то його необхідно вписати в сформований ландшафт. Маленька декоративна водойма, фонтан, джерело, що нібито пробивається з-під землі, доповнять альпійську гірку, японський сад або брукований майданчик.

Серйозний ставок із заводями й острівцями, струмок із багатоступінчастим каскадом, водоспад або фонтан займуть значну площу й потребуватимуть чималих зусиль для будівництва, тому краще передбачити їх на етапі проектування ландшафтною територією заміського будинку.

Якщо будівництво водойми необхідно перенести на більш пізній час, для неї резервують підходяще місце й займають

Споглядання гри сонячного світла на водній гладіні заспокоює й допомагає успішно боротися зі стресом

його тимчасовим газоном або клумбами з однолітниками. Устрій водойми допомагає коректувати й використовувати форми ландшафту.

Водойми створюють додатковий об'єм садово-парковим територіям. Також за допомогою струмків, ставків удається впорядкувати простір і сформувати цілісний вигляд парку або саду.

Струмки задають веселий тон і настрій. Навіть найменша ділянка стає привабливішою.

Якщо вам до душі ставки із лататтям, то його потрібно оселити в тихому куточку, де вода спокійна

Для ставка з коропами потрібні особливі умови: глибина водойми не менш 1,2 м, вільна поверхня й устаткування для очищення

Основні види водних композицій:

Струмок — це неширокий потік води, що має звивисте русло, яке наближається до природних аналогів. Зміна ухилів на шляху руху струмка є дуже ефективним прийомом наближення до природних аналогів, при цьому потрібно пам'ятати, чим крутіший ухил, тим вужче русло й навпаки.

Фонтан — ефектний прийом оформлення ділянки, що представляє собою вертикальні потоки води, які відрізняються за силою напору, формою струменя, способом руху, а в темну пору доби — й світловим рішенням.

Болото — оригінальний прийом оформлення ділянки, що застосовується разом зі ставком для посилення природності композиції. Воно утворює перехідну зону між ставком і газоном або галявиною.

Водоспад утворюється, коли потік води падає зі значної висоти не менш ніж 1,5–2 м. Розмірами та формою струменів можна керувати за допомогою водостоків. У місці падіння водоспаду можна влаштувати невелике озеро.

Каскади утворюються невеликими перепадами висот на шляху потоку, що мчить неначе гірським руслом.

Ставок — це обмежений об'єм води, населений специфічною рослинністю та водними тваринами. Існує кілька типів ставків, призначених для оформлення ділянки: геометричні, підняті та природні.

Оптимальні розміри при закладанні ставка, за яких можна усунути неминуче зацвітання води, тобто набуття зеленого забарвлення в результаті розвитку одноклітинних водоростей, становлять не менш 3,5 м² для водної поверхні й не менш 0,5–0,7 м глибиною.

Для менших водойм необхідно використовувати пристрої для очищення води, найбільш ефективними серед яких фільтри на основі ультрафіолетових ламп.

Якщо ви хочете оселити в струмку риб і прикрасити його береги водними рослинами, то водойма повинна бути досить великою і глибокою. Особливо виразно водойма буде виглядати в сполученні з альпійською гіркою та водоспадом

Ставки, влаштовані у вигляді природних водойм, майже не мають потреби у догляді. Періодично перевіряйте рівень води й очищуйте воду від водоростей

Маленька декоративна водойма – яскрава окраса будь-якого саду

Освітлення

Щоб ваш сад був однаково прекрасним у променях вранішнього сонця, у спекотний полудень і у вечірніх сутінках, варто подбати про таку складову ландшафтного дизайну, як освітлення. Освітливши або підсвітивши окремі ділянки саду, садову скульптуру, витончений водоспад і фонтан, можна милуватися цією красою не тільки вдень, але й пізно ввечері.

Схема освітлення є складовою частиною проекту ландшафтного дизайну території, що прилягає до будинку, й технічного вирішення ділянки. Як правило, планування ділянки заміського будинку припускає й певний сценарій освітлення: логічно, якщо при розташуванні світильників ви будете враховувати особливості розташування всіх об'єктів, експлуатації різних зон саду в темну пору доби, а також ваш спосіб життя.

В'їзд на територію заміського будинку, вхід у будинок і основні маршрути пересування по ділянці підсвічуються в разі необхідності — це функціональна система ландшафтного освітлення. Систему освітлення можна використовувати і з метою безпеки: з появою на ділянці сторонніх вмикається чергове освітлення й створюється ефект присутності господарів.

Якщо в глушині вашого саду є оповита плющем альтанка, якщо підсіпані гравієм доріжки петляють у густих заростях і ведуть до плавального басейну або зарослого лататтям ставка, то без спеціального або декоративного ландшафтного освітлення вам не обійтися.

За допомогою освітлення можна створити затишне й комфортне середовище на прилеглий до будинку території, підсилити враження, вихоплюючи з темряви найцікавіші ділянки саду.

У ландшафтному дизайні використовують різні прийоми розташування світильників: їх можна виставити в ряд подібно до почесної варті, а можна імітувати роботу театральних софитів.

Світильники вибирайте відповідно до власних потреб і тієї атмосфери, яку ви хочете створити в куточку саду

Ось кілька правил проектування ландшафтного освітлення:

- визначте точно висоту і місце розташування світильників (за надто низькі взимку можуть опинитися під шаром снігу);
- при підсвічуванні будинку не спрямовуйте на нього світло із забору по периметру ділянки (у цьому випадку ви самі себе засліплюєте);
- при складанні проекту варто передбачити стаціонарні розетки в основних зонах ділянки (це дозволить раціонально використовувати освітлення на більш сучасну).

Проект ландшафтного дизайну передбачати освітлення та розетки в тих місцях, куди підводять електрику: у насосній або очисній системі для ставка, біля автоматичних воріт тощо.

В'їзд на територію заміського будинку, вхід у будинок і основні маршрути пересування по ділянці підсвічуються в разі необхідності

Освітливши або підсвітивши окремі ділянки саду, можна милуватися цією красою не тільки вдень, але й пізно ввечері

Садові меблі

У поняття «дачні, або садові, меблі» входять столи та столики для чаювань на свіжому повітрі, стільці, крісла, шезлонги.

Оригінальні садові меблі здатні стати яскравим і невід'ємним елементом будь-якого саду, адже правильно обрані садові меблі здатні підкреслити стиль саду, додати йому романтичності, або зробити обстановку більш чіткою.

Зручні ослони та лавочки дозволять із комфортом розташуватися в найбільш мальовничому і прекрасному місці вашого саду і звідти спостерігати за його надзвичайними принадами. Садові меблі подарують вам можливість гідно приймати гостей вашого дому і влаштовувати на природі дружні свята й сімейні урочистості.

Перш ніж купити меблі, варто визначитися з тим, що саме вам потрібно. Вибір залежатиме від того, що являє собою ваш сад. Якщо це вікові дерева з могутніми кронами та неосяжними стовбурами, то й меблі мають бути масивними й солідними. Серед кущів або клумб із ніжними квітами меблі мають бути витонченими, а на соковитому зеленому газоні знадобиться щось, що контрастує зі смарагдом трави. Меблі не повинні порушувати характеру самої природи і, звісно, відповідати загальному стилю саду. Важливим є і ваш спосіб життя: якщо меблі потрібні для усамітнення, достатньо невеликого затишного столика та крісла, а якщо ви любите приймати друзів на дачі й улаштовувати застілля, то знадобляться габаритніші меблі.

Територію, де розставляються меблі, рекомендується зонувати, тобто підкреслювати й підсилювати усамітненість таких куточків за допомогою брукованих майданчиків, живоплотів, квітників.

«Зелені Ідальні» на відкритому повітрі не варто занадто віддаляти від будинку — щоб потім не довелося далеко курсувати за посудом, їжею, напоями.

На зручному ослоні можна з комфортом розташуватися в найбільш мальовничому куточку саду й звідти спостерігати за його красою

Меблі з ротанга екологічні та чудово виглядають у саду. Вони послужать довше, якщо стоятимуть на веранді або в альтанці

Якщо меблі потрібні для усамітнення, достатньо невеличкого затишного столика й крісла

Гарні меблі дозволяють із комфортом віддаватися дачному життю. Важливо тільки вміло підібрати й розставити їх, а це — велике мистецтво

Вертикальне озеленення

Вертикальне озеленення — це вирощування декоративних рослин на різних опорах, стінах, арках, перголах. Господарські споруди на ділянці виглядають надзвичайно красиво, коли вони оповиті різноманітними рослинами.

За допомогою вертикального озеленення можна замаскувати непоказний сарай або інші господарські будівлі, додати мальовничості глухому паркану.

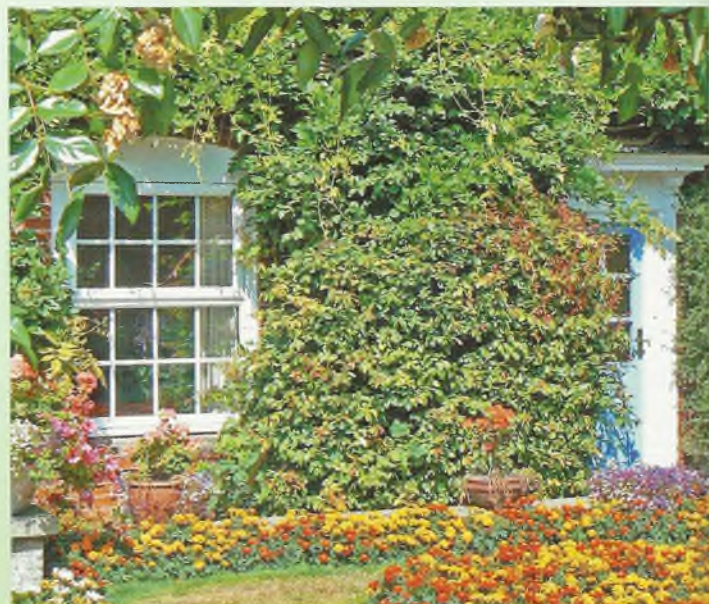
За правильного підходу виткі рослини не тільки не псують стіни будівель, а навпаки, охороняють їх від косих дощів. Вологолюбні рослини, розростаючись, забирають зайву вологу від фундаменту і стін будинку, тим самим створюючи сприятливий мікроклімат усередині.

Багато повзучих рослин мають потребу в різних видах опор. Такі рослини, як плющ звичайний і дикий виноград, самі прикріплюються до стін, але без спеціальних конструкцій вони можуть їх руйнувати, якщо між цеглинами є щілини, а в штукатурці — тріщини. Сланкі рослини підв'язують до опор або підвішують для них спеціальні кільця. Для більшості ж інших встановлюють опори у вигляді горизонтально натягнутого дроту або декоративних дерев'яних ґрат, прибитих до стіни. Для цієї мети можна пристосувати навіть засохле дерево, що створює на ділянці незвичайний декоративний елемент без використання спеціальних конструкцій.

Для вертикального озеленення можна використовувати як однорічні, так і багаторічні рослини. Однорічні рослини вирощують розсадою, висіваючи насіння в березні—квітні в домі або теплиці, в горщиках. Потім, наприкінці травня — на початку червня, висаджують у відкритий ґрунт. Багаторічні виткі рослини зазвичай погано переносять пересаджування, тому для них дуже важливо підібрати найбільш підходяще місце й підготувати такий ґрунт, у якому вони росли б кілька років.

Виткі рослини мають довгі гнучкі стебла й здатні набувати різних форм відповідно до рельєфу поверхні

При правильному підході виткі рослини не тільки не псують стіни будівель, а навпаки, охороняють їх від косих дощів. Вологолюбні рослини забирають зайву вологу в стін будинку, тим самим створюючи сприятливий мікроклімат усередині

При виборі рослин для вертикального озеленення в першу чергу визначають сторону світу, до якої звернений об'єкт озеленення. Після цього треба вирішити для себе, однорічні чи багаторічні рослини використовувати для озеленення (на тіньових сторонах однорічні виткі рослини розвиваються погано). Тоді за умови правильної посадки та догляду за ними на вашій садовій ділянці з'являться казкові зелені стіни й альтанки.

Троянди, що глетуться, — це квіти з довгими сланкими або звисаючими паростками, для росту яких конче необхідна опора

Живоплоти

Якщо вам набрид нудний пейзаж по сусідству або хочеться закрити від сторонніх очей плавальний басейн чи зону відпочинку, але не хочеться будувати кам'яні стіни, можна подумати про створення живоплоту.

Живоплоти захищають від пилу, зменшують шум, підкреслюють гарні повороти доріжок, стають чудовим тлом для квітиків. З їхньою допомогою можна візуально створити затишне місце для відпочинку.

Живоплоти бувають формовані й неформовані (ростуть вільно й не підстригаються). За висотою їх поділяють на:

- високі — висотою понад 2 м;
- середні — висотою від 0,5 до 2 м;
- низькі (бордюри) — висотою менше 0,5 м.

Для високих живоплотів підійдуть липа дрібнолиста або великолиста і граб звичайний — ці високорослі дерева рекомендується застосовувати у випадку, якщо потрібно сформувати живопліт заввишки понад 3 м.

Вічнозелені високі живоплоти можна створити з ялини звичайної, тиса ягідного, туї західної та ялівцю звичайного й віргинського.

Для живоплотів середньої висоти використовують бірючину звичайну, кизильник чорноплідний і блискучий, дерен білий і криваво-червоний, бузок звичайний та угорський, чубушник вінцевий, жимолость татарську і звичайну, смородину золотаву, акацію жовту, іргу круглолисту, горобину чорноплідну, сніжноягідник білий.

Можна поставити паркан із сітки-рабиці й сформувати живопліт із крупнолистяної ліщини, дівочого винограду, хмелю або висадити малину.

Низькі живоплоти ще називають бордюрами. Для їхнього створення з вічнозелених порід підійдуть самшит вічнозелений, магонія падуболиста.

Жива огорожа буде рости, цвісти й кущитися, а вам залишиться тільки підрізати відростаючі гілки

Для створення колючих живоплотів використовують барбарис звичайний.

Із листопадних чагарників для низьких огорож використовують таволгу японську, айву (хеномеліс) японську.

За живоплотом потрібний догляд. Крім обрізки, рослини вимагають поливів, підгодівель і просапувань від бур'янів. Досить трудомісткою є боротьба з бур'янами й травою під рослинами, тому що вони є сильними конкурентами за вологу з рослинами живоплоту і знижують його декоративність.

Симетричні живоплоти підійдуть як для саду, так і для його фрагмента — палісадника, галявини або навіть простору між гаражем і будинком

Зелені огорожі з кипариса можуть бути зовсім не проникними для очей

Квітники

Головною прикрасою будь-якого саду є квіти. Завдяки їхній красі, різноманітному забарвленню, формі, аромату можна створити з нудного саду воістину казковий світ. За допомогою квітників і клумб можна розбити сад на функціональні зони й розставити акценти.

При доборі рослин у композиції важливо дотримуватися основного правила — дотримання біологічної єдності та гармонії. Необхідно враховувати їхні вимоги до умов зростання, знати висоту й діаметр суцвіть дорослих рослин. Щоб квітник тішив погляд весь сезон, добирати рослини потрібно з урахуванням термінів цвітіння. Буде потрібно щонайменше сім різних рослин, які будуть цвісти по черзі, змінюючи одна одну, і квітник не втратить декоративності з ранньої весни до пізньої осені. Але чим більше видів, тим складнішим є догляд, особливо якщо вони складають єдину композицію. Важливо підібрати рослини таким чином, щоб зів'ялі квітки й листя не псували загальної картини. Щоб полегшити собі догляд за ними, на найбільш важливих ділянках — біля будинку, альтанок, зон відпочинку — можна розбити парадні квітники з більш гарних, але й вибагливіших до догляду культур. Вхід у будинок прикрасить елегантний розарій. Менш примхливими рослинами можна населити віддалені куточки саду.

У квітковій композиції мають бути головні, другорядні елементи й тло. Важливо визначити, де й у якій формі зробити колірні акценти. Добираючи рослини, потрібно враховувати їхній силует, пропорції, кольори, запах, форму й відтінок листя. Часто вдалим буває сполучення квітів із квітучими чагарниками або вічнозеленими породами, тоді й узимку квітник не здаватиметься безжиттєвим. Велике значення мають зорові ефекти. Наприклад, яскраві кольори здаються ближчими, а бліді — віддаленішими. Сполучення червоного з блакитним викликає відчуття дисгармонії, якщо вони не розділені білим. Квітники влаштовують із одного виду рослин різних сортів, наприклад, ірисів, флоксів, лілейників, лілій. Або монохромні квітники — з різними рослинами, але квітучими в однаковій колірній гамі — білій, жовтій, червоній, синій.

Важливо підібрати рослини таким чином, щоб зів'ялі квітки й листя не псували загальної картини

Міксбордери складаються з різних видів рослин — багатолітніх, однолітніх, чагарників або невисоких дерев. Рослини підбирають із урахуванням часу цвітіння й висаджують ярусами

Існує кілька видів квітників:

Міксбордер — це змішаний квітник, що засаджується рослинами різного періоду цвітіння й цвіте протягом усього сезону. Він складається так, що коли одні квіти відцвітають, зацвітають інші.

Рослини для міксбордерів:

низькорослі: адоніс, алісум, братки садові, астильба китайська, айстра альпійська, бадан, барвінок, гвоздика пір'яста й сірувато-блакитна, іберис, ірис, ломикамінь, дзвіночок, кореопсис, мак альпійський, молодило, молочай, незабудка, очиток, полин, примула, простріл, флокс, хоста, ясколка; середньорослі: аквілегія, анемона, айстра, волошка, волошник, гіпсофіла, гравілат, оман, дельфініум, дзвіночок, кореопсис, коров'як, купальниця, лілейник, люпин, жовтець, мак, мальва, молочай, очиток, півонія, рудбекія, синюха, флокс, ясенець;

високорослі: аквілегія, аконіт, аспарагус, айстра, волошник, дельфініум, ірис (високорослі сорти), коров'як (високорослі сорти), хрестовник, купальниця, лілейник, люпин (високорослі сорти), мак східний (високорослі сорти), півонія (високорослі сорти), соняшник, флокс (високорослі сорти), хризантема.

Клумби — це квітники правильної форми, що проглядаються з усіх боків. Це один із найпопулярніших прийомів квіткового оформлення ділянок. Клумби можуть бути круглими, прямокутними, квадратними, плоскими або опуклими. Якщо клумба невисока, то, щоб зберегти край від розмивання, її по периметру обкладають цеглинами, поставленими на кут, або спеціальною плиткою чи низькою огорожею. Клумби часто засаджуються декоративнолистами рослинами або квітучими багаторічниками. Створюються вони у вигляді килима або квіткових картин, тому на них часто використовуються рослини, які добре тримають малюнок. Для них підійдуть будь-які рослини, крім витких.

Клумби створюються у вигляді килима або квіткових картин, тому на них часто використовуються рослини, які добре тримають малюнок. Для них підійдуть будь-які рослини, крім витких

Рабатка — квітник, що влаштовується уздовж доріжки з одного, двох її боків або між двома доріжками в центрі. Ширина рабатки від 40—50 см до 100—150 см, довжина довільна, але з обов'язковими розривами, щоб можна було зробити проходи між ними.

Група — посадки з вільними обрисами, що імітують природне зростання рослин. У групах використовують один, рідше два-три, іноді до п'яти (це максимум) видів рослин. Група, яка розташована далеко від місця огляду, складається з високих рослин із великими квітками й займає великий простір. У групі, яка розташована ближче, можна саджати цибулинні та крокуси в пристовбурних колах дерев. Влітку ефектні квітники з лілій, півоній, маків, флоксів, ірисів і однолітників. Восени — з рослин, що квітнуть до заморозків. У затінених ділянках краще висаджувати групи з декоративнолистих рослин — види папоротей, злаків, хост і т. д. Головне, щоб такі посадки не нагадували клумби, де обов'язкові чіткі обриси, а виглядали природно, об'ємно. Ефектними є групи з одного виду або сорту, але можуть застосовуватися й змішані. Рослини підбираються за висотою, терміном цвітіння, кольором і формою квіток.

Підняті клумби — вдале рішення для плоских ділянок. Декоративні стінки з цегли, камення або дерев'яного бруса прикрашають простір садової ділянки. Вони можуть бути виконані у формі сходів або амфітеатру

Уздовж садових доріжок, будинків, огорож висаджують квіткові ряди, які називаються рабатками. Для їхнього створення використовують один або кілька видів квітів

Солітер — одиночний екземпляр рослини, розташований на відкритій ділянці газону. Це можуть бути квітучі чагарники, великі трав'янисті рослини, які привертають увагу своєю надзвичайністю й оригінальністю. Найчастіше це багаторічники, наприклад, дицентра прекрасна, дельфініум гібридний, флокс вологистий, георгіна культурна, троянда чайно-гібридна, троянда паркова, півонія деревоподібна та китайська. З літників — кохія, капуста декоративна, з дволітників — мальва (шток-троянда), наперстянка. З витких рослин — дикий виноград, хміль, жимолость, троянда, що плететься, іпомея, клематиси, духмяний горошок, красоля розкидистих форм, червона квасоля.

Бордюру — квітник, що використовують для облямівки клумб, груп, для прикрашання доріжок і газонів. Його роблять суцільною вузькою смугою (10–40 см). Призначення бордюру — підкреслити завершеність квіткового оформлення, зробити своєрідну межу, тому він повинен відрізнятися за кольором від основного тону композиції, яку він обрамляє. З цією метою використовують рослини низькорослі, що ростуть рівно, щільним куциком, декоративнолисті або довгоквітучі, стійкі до несприятливих умов зовнішнього середовища. Сюди підійдуть різні види хости, ломикамінь, седуми, агератум, маргаритка, низькорослі чорнобривці, братки садові. Зазвичай підбирають один-два види рослин. Так само можна використовувати агератум, адоніс літній, алісум, антиринум, бальзамін, бегонію, волошку, вербену, гвоздику бородату, гвоздику китайську, геліхризум, георгіну, годецію, духмяний горошок, іберис, календулу, капусту декоративну, ко-реопсис, хрестовник, левкой, лінарію, маргаритку, мимулюс, красюлю, незабудку, очиток, петунію, портулак, сальвію, флокс Друммонда, целозію, майорець, ешольцію.

Масиви — квітники правильної або довільної форми великих розмірів, зазвичай їх роблять у парках і міських садах.

Бордюри висаджують із низькорослих довгоквітучих сланких рослин із гарним листям

Складаються з літників, багатолітників, а також цибулинних рослин. Часто в його оформлення вводять гальку, плитку або ділянку газону.

Арабески — складні геометричні візерунки, виконані з квітів і мінеральних матеріалів (піску, гравію, дрібної гальки, гранітної або цегляної крихти тощо), служать для оформлення парадної частини саду або парку. Виконуються ці квіткові

Арабески розташовують на бічних частинах партерів і квітників, у кутах газонів і, як правило, їх засаджують килимовими рослинами

Квіткові візерунки в арабському стилі нагадують листя, квіти, напечечники стрілі, різноманітні завитки та гірлянди

візерунки в арабському стилі, нагадують листя, квіти, наконечники стріл, різноманітні завитки й гірлянди. Арабесками прикрашають кути або краї газону, вони рідко займають ділянку повністю. Для арабесок використовують килимові рослини як однорічні, так і багаторічні, а простір між квітковими візерунками заповнюють партерним газоном. Розбивка, посадка й догляд за ними потребують великого мистецтва й трудовитрат.

Квітники у вазонах — використовуються при оформленні місць, де неможливо розбити звичайний квітник. Асфальтовані й бруковані майданчики, внутрішні дворики, відкриті тераси прикрашають ємностями різних форм і розмірів, із дном або без, у які висаджують літники (рідше багатолітники). Один із варіантів — підвісний кошик.

Партер — відкритий простір правильної форми або у вигляді галявини, розташований на рівному місці. Облаштовують партер у парадній частині парків і перед громадськими будинками. Він може являти собою поєднання газону й квітів або бути суціль укритим квітами. Крім квітів, на партері можна висаджувати кулясті, колоноподібні, пірамідальні, хвойні та вічнозелені деревно-чагарникові рослини. Прикрасою служать водойма, скульптура, фонтан. Частіше створюють партери змішаного типу, де більша частина території (60—80 %) приділяється газону й 15—20 % — квітам.

Розарій — квітник, складений із різних сортів і груп троянд. Для розарію обирають тепле, сонячне місце із дренажним ґрунтом, бажано в парадній частині саду. У південному варіанті розарій робиться винятково із троянд. Час декоративності цієї культури в нашій смузі вкрай нетривалий, тому троянди варто комбінувати з тими рослинами, які виглядають привабливо навесні, восени й узимку. З цієї метою найкраще підходять хвойні. Вони допоможуть структурувати квітник: кілька вертикалей нададуть композиційної чіткості пишній, але безформній масі троянд. Висадивши кілька різновеликих туй і ялівців, можна акцентувати центральну частину або створити загальний ритмічний силует. А горизонтальні хвойні, перемежуючись із низькими трояндами, чудово підкреслять ніжні квіти.

Органічно доповнять квітник і червонолисті барбариси. Перемижуючись із червонуватими молодими паростками троянд, вони підсилять яскравість квітів. Декоративні якості барбарис проявляє протягом усього року: навесні він цвіте, восени його листя стає червоним, а взимку кущ прикрашають ягоди. Барбарис краще трохи підстригати, надаючи йому компактною форми.

Поруч із трояндами чудово виглядають різноманітні сріблясті полини: вони згладжують зайву строкатість і надають вишуканості колористиці.

У квітниках можна використовувати й виткі рослини — у таких випадках на газоні роблять каркаси або натягають мотузку, щоб рослини, обвиваючи їх, створювали вертикальні стінки, колони, конуси та інші форми.

При правильному доборі кольору та форми клумби і квітники надають дуже ефектного вигляду ділянці біля будинку. За такими квітами легше доглядати, й вони потребують меншого поливу порівняно з квітами, розташованими в горщиках або окремих вазонах. Такі квітники можна заповнити ґрунтовою сумішшю будь-якої якості, тому вони особливо вигідні в районах із бідними ґрунтами.

Там, де неможливо розбити звичайний квітник, квіти висаджують у вазони

При правильному доборі кольору та форми клумби і квітники надають дуже ефектного вигляду ділянці біля будинку

Альпійська гірка і рокарій

Альпінарії та рокарії — це ефектний елемент планування ділянки й чудове місце для розташування найгарніших альпійських рослин. Розподіл на альпінарії та рокарії досить умовний — їхня організація не підпорядковується ніяким чітким правилам. Вони дуже різноманітні за наповненням і за формою та надають саду певного стилю. Можна створити відчуття об'єму на рівній ділянці та враження рельєфу там, де ґрунт позбавлений природного ухилу.

Альпінарії можна влаштувати в саду будь-якого розміру. Але в якому б стилі не були створені споруди з каміння, їх завжди потрібно ретельно планувати.

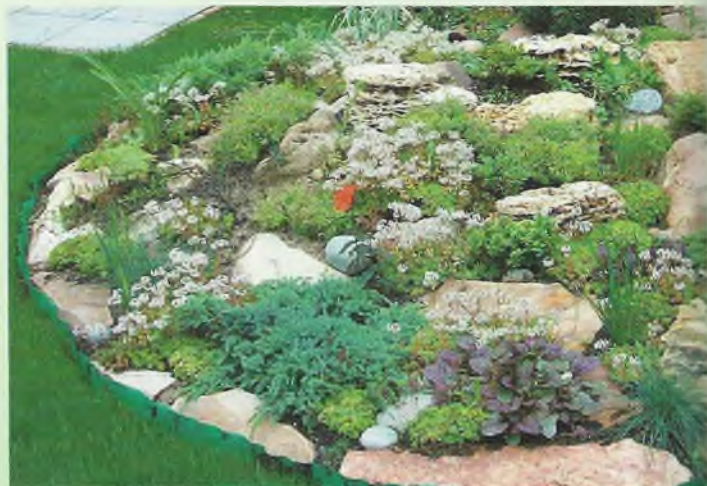
Альпійська гірка (альпінарій) — це відтворена копія куточка високогірної флори з усіма притаманними їй природними елементами. За формою альпійська гірка являє собою, як правило, композицію з одного або декількох кам'янистих пагорбів, засаджених високогірними рослинами.

Рослини, що висаджуються на такій гірці, можуть бути й не альпійськими за походженням, але вони обов'язково повинні імітувати високогірну флору (ґрунтовкривні, килимові, сонцелюбні та посухостійкі трав'янисті багаторічники плюс найпростіші тюльпани, маки тощо).

На альпійських гірках вирощують сланкий яловець, карликову гірську сосну, тую західну й кипарисовик, а також деякі листяні рослини: кизильник, сланку вербу, верес, низкорослі форми рододендронів, бересклет, вишню.

Оскільки альпійська гірка особливо гарна при спогляданні зблизька, дуже важливо продумати підходи до неї. Для цього можна створити доріжку, що обрамляє гірку.

Рокарій — споруда, зібрана з різнорідних каменів і засаджена всілякими рослинами, як альпійськими, так і неальпійськими, почасти навіть садовими. При зведенні рокарію важливо домогтися правильного співвідношення між рослинами, що

Висота альпійської гірки має бути пропорційна її розмірам. Для маленьких клумб підійде горбок із невеликим камінням

відрізняються за розмірами та швидкістю зростання. Низкорослі гірські види доречно розташовувати у верхній частині гірки, на так званому плато.

Якщо у вас великий рокарій і ви плануєте по ньому ходити, в ущелинах плит декоративної бруківки можна висадити ароматичні пряні рослини, які видаватимуть аромати щоразу, коли ви на них наступите.

Для того щоб домогтися природності композиції, рекомендується використовувати такі елементи гірського пейзажу, як сухі русла, осипи, ущелини. При цьому не слід забувати, що рокарій повинен становити єдине ціле з існуючою водоймою, газоном, галявиною, деревами й чагарниками, що ростуть у дворі.

Щоб уникнути строкатості, рослини одного виду не можна розкидати по всьому альпінарії

Основних рослин у рокарії має бути небагато, крім того, необхідно, щоб вони добре поєднувалися з камінням

Газони

Газон — ідеальне тло для квітників, дерев, чагарників і садових споруд. Він розширює простір, наповнює його світлом, дає перспективу. Але створити його — справа непроста. Газон засівають злаками, що утворюють щільний дерен. Поверхня газону здатна витримувати певне навантаження, а для того щоб вона була рівною, її регулярно стрижуть.

Добре спланований газон має бути не тільки гарним, але й простим у догляді. Газон неправильних форм, але без складних вигинів і гострих кутів виглядає привабливіше, при цьому його досить легко стригти. Догляд за газоном і стрижку трави можна полегшити, передбачивши спеціальний бордюр, що відокремлює доріжку від газону. Це дозволить уникнути після стрижки газону підрівнювання ножицями.

Основа швидкого та якісного газону — готова дернина або рулонний газон.

Існує кілька типів газонів.

Партерний газон — однорідний за кольором газон особливо високої якості, із гладкою, щільною поверхнею й низьким травостоєм. Його створюють у головних частинах архітектурної композиції саду, біля фонтанів, скульптурних груп, декоративних водойм. Для партерного газону використовуються злакові трави з великою кількістю листя, здатні швидко утворювати гарну дернину та швидко відростати після скошування.

Нетрав'яний газон — цей газон можна виростити не тільки з трав, але й із інших рослин — ромашки, тим'яну, конюшини. Достоїнство такого газону — його барвистість і сильний аромат під час цвітіння. Поверхня такого газону з низькорослих рослин не буде дуже рівною та щільною.

Стригти такий газон немає необхідності або це робиться лише зрідка.

Луговий газон — створюють на відкритих ділянках парків, на галявинах у лісопарках. Луговий газон засівають багаторічними злаками трьох-п'яти видів.

Мавританський газон — гарноквітнуча галявина, засіяна низькорослими вузьколистими травами та польовими квітками, привабливими протягом усього літнього сезону. Квіти повинні бути підібрані з різним періодом цвітіння, для того щоб газон виглядав постійно квітучим. Цей тип газону не потребує регулярної стрижки й виглядає як справжній куточок природи. Стрижуть газон не раніше, ніж перецвітуть і скинуть у землю насіння квіти, що цвітуть навесні. Другий і останній раз газон стрижуть на початку осені.

Спортивний, або ігровий газон — стійкий до високих навантажень і несприятливих погодних умов. Дернина спортивного газону відрізняється великою міцністю та еластичністю, однак потребує підвищеної уваги у формуванні та догляді.

Види газонів:

- 1. Партерний газон** особливо високої якості, з гладенькою щільною поверхнею.
- 2. Нетрав'яний газон** — із нерівною поверхнею, вирощується з низькорослих рослин.
- 3. Лугові газони** засівають декількома видами злаків.
- 4. Мавританський газон** — гарноквітнуча галявина з літніх або багаторічних рослин, підібраних за різним періодом цвітіння.
- 5. Спортивний, або ігровий газон** — стійкий до різних навантажень і погодних умов, потребує систематичного догляду.

Декоративний город

Більшість овочевих рослин не тільки корисні, але й надзвичайно гарні. Треба тільки глянути на них по-новому. Серед них є цікаві рослини й для одиночних посадок (патисони, кукурудза, ревінь, високі томати), і низькорослі форми для бордюрів (салати, кучерява петрушка, коріандр), і ліани, придатні для вертикального озеленення (боби, квасоля, огірок).

За розмаїтістю форм, кольорів і фактури листя овочевим культурам взагалі немає рівних. Серед них можна зустріти практично всі барви: від темно-фіолетових, майже чорних відтінків деяких декоративних капуст до ніжного білого листа салату. Не менша розмаїтість і за фактурою — є листя гладеньке й блискуче, а є гофроване, начебто спеціально зім'яте, при цьому ще й строкато забарвлене... А плоди можуть бути від величезних жовтогарячих гарбузів до крихітних яскраво-червоних перчиків...

Але є велика різниця у вирощуванні овочів заради врожаю або в декоративних цілях. У декоративному городі рослини повинні бути гарними самі по собі та гармонійно виглядати в групі. Важливим є естетичний бік, а отримання високого врожаю — завдання другорядне.

Створення декоративного городу потрібно починати з планування. І для цього в першу чергу відмовитися від «рядково-грядочного» мислення. Для початку можна замість трьох грядок зробити одну, але велику. При цьому все, що планувалося посадити на них, посадіть разом. Високорослі рослини (кукурудза, соняшники, витка квасоля) висаджуйте на задньому плані або в центрі, середньої висоти (кабачки, томати, висока цибуля) — посередині, а невисокі (суниця, петрушка, салати) — з країв.

Грядку можна зробити великою і витягнути її в довжину — це буде вже справжній міксбордер. І не обов'язково висаджувати на ній самі тільки овочі, можна включити в неї й квіти, а якщо грядка досить велика, то й чагарники або навіть дерева, що ростуть на ділянці. Деякі декоративні овочеві рослини можна посадити у вазони й прикрасити ними майданчик для відпочинку або вхід у будинок.

Перед тим як створити декоративний город, потрібно вивчити особливості ділянки, проробити плани, продумати цікаве

Серед овочевих рослин є цікаві види для одиночних посадок — наприклад, томати

поєднання матеріалів, використання деяких декоративних прийомів (арки із зелені, піраміди), поміркувати, скільки знадобиться насіння та розсади. Але при цьому робота на ділянці перестане бути тільки важким тягарем і перетвориться на задоволення, допоможе зробити з нецікавого городу пишній овочевий сад.

Овочеві клумби можуть бути будь-якої форми: круглої, овальної, квадратної, трикутної, криволінійної

Декоративні овочеві рослини можна посадити у вазони й прикрасити ними майданчик для відпочинку

Контейнерний сад

Контейнерний сад підійде для невеликих садів, де особливо важливо оптимально використовувати кожний шматочок території. Садові контейнери — горщики, ящики, підвісні кошики та будь-які інші ємності, у які можна покласти землю, — дозволяють швидко та легко змінювати дизайн балкона, лоджії, патіо або саду протягом усього сезону.

У композиціях із декількох рослин у разі необхідності завжди можна замінити окремий горщик із рослиною, що відцвіла. У такий спосіб цілий рік можна отримувати квітучі клумби в ящиках. Правильно підібрані контейнери підкреслять красу та особливості більшості садових рослин.

Майже всі рослини можуть вирощуватися й чудово виглядати в контейнерах, якщо останні правильно підібрані. Рослини також повинні поєднуватися між собою за кольором, розмірами й особливостями вегетації.

Основне правило створення композицій — правильне поєднання рослин за терміном цвітіння, забарвленням, розміром й особливостями зростання. Для підвісних кошиків дуже підходять такі рослини: фуксії, герані, лобелії, петунії, бегонії, духмяний горошок. Вони повинні красиво звисати з кошика, утворюючи різнобарвний каскад.

Більш широкий вибір рослин для наземних контейнерів, тут можна використовувати практично все — від плоских молодил у дрібних широких горщиках до мініатюрних дерев у великих діжках. Чудово виглядають в контейнерах топіари — художньо підстрижені деревця та чагарники.

Для контейнерного саду можна використовувати глиняні або пластикові горщики різних розмірів. Підійде також старе кухонне начиння, горщики й каструлі, старі садові лійки, цebra й навіть візок, дерев'яні ящики, кошики всіх типів тощо.

Головне правило для будь-якого контейнера — він повинен забезпечувати гарний дренаж. Переконайтеся, що обрані ємності мають на дні дренажні отвори, і що ви використовуєте підходящий дренажний матеріал.

Чудово виглядають плетені або дротові кошики, вони можуть бути напольними або підвісними.

Всі кошики перед використанням мають бути вислані спеціальним матеріалом.

Керамічні контейнери дають можливість вигідно підкреслити красу рослини або створити найнесподіваніші композиції

Рослини повинні поєднуватися між собою за кольором, розмірами та особливостями вегетації

Монохромний сад

Монохромний сад – сад, у якому вирощують рослини, скомбіновані за принципом однобарвності. Особливу роль у такому саду відіграє добір рослин за розмірами й особливостями будови. Розходження у формі й текстурі стають більш виразними в одноколірному саду, тому що він приховує розходження у кольорі. Монохромні сади будуються на тонкій грі півтонів і відтінків, які поєднуються з витонченими формами рослин та інших елементів пейзажу. Особливо неповторні такі сади в сутінках або в будь-яку іншу пору доби, коли денне світло приглушене.

Можна створити ефектний одноколірний сад, обираючи рослини, в яких листя, квітки, плоди, змінюючи один одного за часом, надаватимуть посадкам одного й того ж кольору. При цьому найбільш декоративно виглядають сади, в яких використовуються як деревні, так і трав'янисті рослини, що мають різні відтінки одного кольору.

При виборі кольору для вашого саду орієнтуйтеся на передбачуваний ефект, якого ви хочете досягти. Холодні тони (блакитний, синій, бузковий) наповнять сад спокоем і зорозово розширять простір. Теплі кольори (червоний, жовтогарячий, жовтий) поживляють нецікаву обстановку, урізноманітнюють сад насиченими тонами й додадуть затишку.

Для освітлення темних куточків використовують світлі відтінки з блиском (білі квіти, сріблясто-сіре листя, ніжно-пастельні відтінки). На яскраво освітлених місцях і відкритих галявинках краще висаджувати рослини з квітками яскравих, соковитих відтінків (вогняно-червоний, синій, пурпуровий).

Іноді варто наповнити одним кольором не весь сад, а тільки деякі його затишні куточки. Їх можна оформити як мініатюрні моноцвітники. Адже не завжди є бажання або можливість зробити весь сад монохромним: хтось не планує переробляти його цілком.

Для створення кольорових акцентів і посилення візуального ефекту в основну палітру саду почасти додаються контрастні включення – яскраві спалахи контрастних кольорів. Наприклад: у червоному саду, крім відтінків основної палітри, можна додати сплески жовтого

Для початку можна створити невеликі монохромні клумби й перевірити, чи ви здатні спланувати на цьому експериментальному майданчику безперервне цвітіння й підтримати привабливий вигляд квітника протягом літа.

Попередній нарис плану саду і його кольорової палітри допоможуть визначитися з вибором рослин і місцями для посадки.

При правильному плануванні однотонні квітники не будуть виглядати нудними. Навпаки, ви будете постійно дивуватися різноманітності відтінків і форм, створених природою.

Білий колір практично зникає під прямими променями сонця, але яскраво виблискує в півтіні

За допомогою комбінацій відтінків і півтонів одного й того самого кольору можна створити дивовижні садові витвори

Сад на балконі

При вирощуванні рослин на невеликому просторі ми почасти дуже обмежені у виборі засобів для вираження наших бажань. І тоді на допомогу нам приходять контейнери — безліч різноманітних форм, розмірів, кольорів і фактур. Використання контейнерів дозволяє нам створити сад там, де ми не можемо розташувати традиційні клумби та міксбордери.

Щоб балкон квітнув із ранньої весни й до пізньої осені, необхідно заздалегідь ознайомитися з асортиментом рослин, які підходять для вашого балкона, вивчити терміни їхнього цвітіння.

На сонячному боці з успіхом можна вирощувати однолітні квіти: календулу, алісум, ротики садові, агератум, петунію, айстру, портулак, сальвію, вербену, майорець, немезію, целозію, дрібноквіткові хризантеми, гвоздику, резеду, диморфотеку, лобелію, газанію, красолю, низькорослий духмяний тютюн, карликові георгіни. Із дволітніх найбільш підходящі — братки садові та маргаритки.

Якщо є можливість натягнути дроти-опори, можна посадити витку іпомею, духмяний горошок, декоративну квасолю, тунбергію. Багаторічні виткі рослини: клематис, троянди, що плетуться, дикий виноград. Чудово прикрашають сонячний балкон кімнатна бегонія вічноквітнуча, колеус і пеларгонія, їх можна взимку зберегти в будинку, розчеренкувати і знову виставити на балконі наступного року.

Дуже добре ростуть на балконі кактуси, суккуленти, лантана, олеандр, гранат та інші кімнатні любителі сонця. Але привчати рослини до умов балкона потрібно поступово, краще в ранкові й вечірні години. Слід також обережати їх від прямих палючих сонячних променів.

Півтінь переносять однолітники: агератум, бальзамін, лобелія, мимулюс, петунія, чорнобривці, резеда, красоля. У півтіні крупнішими, ніж на сонці, бувають квіти віоли. Добре на такому балконі почуватимуться кімнатні фуксія, бульбова бегонія, бегонія вічноквітнуча, плющ, традесканція, пеларгонія.

Повна тінь сприятлива для красолі та мимулюса.

Медовий запах вам подарує алісум, ніжний аромат — гвоздика, духмяний горошок, тютюн, резеда, вербена, левкої.

На теплому та світлому балконі за бажанням можна виростити пряні трави: петрушку, базилік, майоран, розмарин, шавлію, коріандр і м'яту.

Для балкону вибирайте контейнери світлих тонів, щоб вони не перегрівалися на сонці й служили гарним тлом листю та квіткам.

Ампельні рослини можна вирощувати в підвісних кошиках. Використовуйте легкі дренаж і ґрунт для мінімізації ваги та забезпечте міцність кріплення конструкції.

Значно поліпшує умови утримування рослин застосування балкона або лоджії. Це дозволяє істотно подовжити строки вирощування, захищаючи їх як від весняних і осінніх заморозків, так і від вітру. Це особливо актуально для багатоповерхівок. Можна поставити горизонтальні жалюзі, кут нахилу їхніх пластин дозволяє дозувати сонячне світло й захищає балкон і квартиру від перегрівання в особливо спекотні дні. До того ж, з'являється можливість захисту рослин від палючого сонця. Землю в горщиках і ящиках мульчуйте торфом від пересихання. Поливайте рослини вистояною водою з додаванням добрив низької концентрації.

Візерунчасті грати балкона та квітнучі на ньому рослини потішать не тільки жителів такого милого будинку, але і їхніх сусідів

Створюючи зелений куточок варто спочатку розглянути, де саме будуть розташовуватися квіткові горщики та підвісні кошики

Календар робіт

Весняні садові роботи

Найвідповідальніший час для садівника — весна: від того, наскільки правильно та вчасно будуть виконані в саду необхідні роботи, залежить зовнішній вигляд і здоров'я саду протягом усього сезону.

Весна — час найбільшого прибирання в саду. Після закінчення заморозків згрібають старе листя, сухі торішні рослини, залишки опор і вкриттів, а також інше садове сміття, що залишилося з осені та зими. Відмийте рами й скло парника, прочистіть водостоки, очистіть плитки садових доріжок від мохів, освіжіть садові меблі.

Проведіть мульчування багатолітників, чагарників і дерев свіжим садовим компостом.

Весна — час посіву та посадки овочевих і декоративних культур. Після того як мине загроза нічних заморозків і прогрівання ґрунту, настає час посіву або висадження в сад розсади теплолюбних декоративних і овочевих культур.

Рано навесні необхідно провести обрізку багатьох дерев і чагарників, троянд і витких рослин, які цвітуть пізніше навесні, влітку та восени на паростках першого року. Весняну обрізку слід закінчити до початку активної вегетації рослини в новому сезоні.

Навесні цвітуть майже всі дерева й чагарники — форзиції, рододендрони, магонії, магнолії, керії, вишні, а пізніше — бузок, калина, чубушник, гліцинії, азалії та багато інших. Деяким із них буде необхідна формуюча обрізка одразу після закінчення цвітіння, щоб вони змогли утворити нові паростки для настільки ж пишного цвітіння в наступному сезоні.

Безліч цибулинних розпускається навесні: крокуси, нарциси, тюльпани, декоративна цибуля. Після закінчення їхнього цвітіння листя повинне відмерти природним шляхом. Щоб прикрити неошатні місця з пониклим жовтим листям і для весняної

Навесні цвітуть багато дерев і чагарників, деяким із них буде необхідна формуюча обрізка одразу після закінчення цвітіння, щоб вони змогли утворити нові паростки для настільки ж пишного цвітіння наступного сезону

підгодівлі, замульчуйте зів'яле листя цибулинних свіжим компостом. Навесні варто саджати в ґрунт цибулини рослин, які цвітуть улітку.

Настав час створювати композиції в горщиках і підвісних кошиках, які будуть окрасою саду й патіо з пізньої весни до пізньої осені.

Із приходом весни все в природі пожовтає, у тому числі й садові шкідники, віруси, бактерії та грибки. Якщо ви помічаєте сліди грибкових уражень на трояндах і фруктових деревах

Весна — найвідповідальніший час для садівника. Навесні настає час посіву та посадки овочевих і декоративних культур

Безліч цибулинних розпускається навесні: крокуси, нарциси, тюльпани, декоративна цибуля

(іржаві або чорні плями на листі та стеблах, засохлі або засихаючі паростки), проведіть кілька послідовних обприскувань спеціальними засобами біологічного контролю. Завжди намагайтеся використовувати натуральні, екологічні засоби боротьби зі шкідниками та хворобами саду.

Навесні можна закласти нову галявину, а вже існуючі газони потрібно підстригти.

Літні роботи в саду

Улітку одні рослини зацвітають, інші закінчують цикл вегетації, а треті вступають у пору плодоношення. Необхідно встигати за цими змінами в житті рослин.

Коли загроза заморозків минула, у відкритий ґрунт висаджують розсаду теплолюбних однорічників, а також цибулини канн, георгін і гладіолусів. У цей же час можна посіяти на розсаду багаторічники або дворічники, що зацвітають на другий рік (люпини, дельфініуми, мальви, наперстянки), а пізніше влітку висадити розсаду на постійне місце в сад.

Наприкінці весни — на початку літа багато рослин перебувають у найбільш активній стадії росту і їм буде дуже корисна щедра підгодівля. Регулярно видаляйте бур'яни. Наприкінці літа, коли врожай овочів і однорічників буде зібрано і звільняться великі поверхні ґрунту, можна засіяти їх сидеральними культурами, або «зеленим добривом» — червоною конюшиною або житом. Це допоможе тримати землю вільною від бур'янів і збагатить її мікроелементами. Наступною весною можна просто перерити ґрунт разом із залишками сидератів.

Щоб у вас завжди було під рукою все необхідне для літніх салатів і овочевих страв, не забувайте сіяти скоростиглі овочі та зелень двічі на місяць.

Улітку в денні спекотні години поливайте рослини, особливо ті що ростуть у контейнерах, — їм необхідний гарний полив хоча б раз на день.

Після збирання врожаю поверхню ґрунту, що звільнилася, можна засіяти червоною конюшиною. Це збагатить її мікроелементами

Композиції в горщиках, контейнерах і підвісних кошиках будуть окрасою саду й патіо від пізньої весни до пізньої осені

Після закінчення заморозків у відкритий ґрунт висаджують розсаду теплолюбних однорічників

Від того, наскільки правильно та вчасно будуть виконані в саду необхідні роботи, залежить зовнішній вигляд і здоров'я саду протягом усього сезону

Під час посухи полив необхідний плодовим деревам і чагарникам, а також вологолюбним декоративним рослинам. Утриманню вологи в ґрунті сприяє мульчування.

Із червня починається збирання врожаю, яке стає інтенсивнішим до середини та кінця літа. Якщо ви вирощуєте плодові культури не тільки до літнього столу, але й розраховуючи на зиму, то для вас настає гаряча пора консервування. Щоб зберегти врожай від ласих до фруктів та ягід птахів і білок, накрийте захисною сіткою плодів і овочеві культури. Відходи врожаю — відмінне доповнення до купи садового компосту, але краще не кладіть туди матеріал, уражений хворобами.

У теплий період року необхідно регулярно стригти галявину, але під час спекотної погоди або посухи ріст трави уповільнюється. Тож у цей час стригти траву потрібно рідше й не дуже коротко. Для дорослих галявин літній полив в умовах північної й середньої Європи не обов'язковий, але для свіжопокладеного рулонного дерну або молодих посівів трави на нових галявинах — це нагальна потреба й питання виживання.

У суху й теплу погоду можна зробити безліч справ у замиському будинку й саду, які ніколи не закінчуються: освіжити фарбу на заборах і садових будівлях, натерти спеціальним воском дерев'яні літні меблі, очистити плитки садових доріжок від мохів, полагодити дахи, що протікають, і дренажні системи...

Улітку збирають насіння для майбутніх посівів. Деяким рослинам можна дозволити розмножуватися самосівом (наперстянки, мальви, незабудки, маки). Після закінчення сезонної вегетації можна викопувати й ділити цибулинні (нарциси, тюльпани, гіацинти, іриси тощо). Вкориніть потрібну кількість вусів від полуниці, а інші регулярно видаляйте, щоб не виснажувати рослину. Початок літа — гарний час для живцювання й організації паростків листопадних чагарників. Наприкінці літа — на початку осені можна живцювати теплолюбні рослини,

які хочеться зберегти до наступного сезону (пеларгонії, фуксії, сальвії та ін.)

В останні дні серпня можна придбати нові цибулини весняноквітучих і купити насіння на наступний рік.

Осінні роботи в саду

Осінь — пора збирання врожаю, завершення садового сезону та підготовки до зими. Це також час, коли закладаються основи для успіху майбутнього сезону в саду.

Багато чагарників і дерев потребують правильного догляду саме в цей час. Зберіть насіння рослин для посіву наступної весни. Після того, як листопадні дерева й чагарники скинуть своє листя, за необхідності їх можна пересадити (жовтень-листопад). Проведіть обрізку плодових чагарників і зріжте зів'ялі суцвіття троянд. Вітки чагарників таліани міцно підв'яжіть до їхніх опор, щоб уникнути ушкоджень від вітру й непогоди. У жовтні підстрижіть живоплоти, щоб вони зустріли та провели зиму в гарній формі.

Пишні осінні міксбордери — чарівне видовище. Не забувайте видаляти відцвілі голівки, щоб подовжити цвітіння рослин. Після закінчення цвітіння розділіть і пересадіть розрослі літньо- й осінньоквітучі багаторічники. Більшість із них виграють від пересаджень або поділів кожні 2–3 роки. Кореневища георгінів і канн слід викопувати після перших заморозків.

Щоб забезпечити більш раннє цвітіння однолітників наступного року, можна посіяти морозостійкі види (календула, волошки, маки, думяний горошок, космея) у середині або наприкінці осені прямо у відкритий ґрунт. Посадіть весняноквітучі цибулинні: нарциси краще саджати на самому початку осені, а тюльпани й гіацинти — за 2–4 тижні до заморозків. Посадіть часник.

Наріжте черешки декоративних і плодових чагарників, а також теплолюбних багаторічників (фуксії, пеларгонії, вербени),

Поливати сад найкраще пізно ввечері, щоб вода не випаровувалася на гарячому сонці, а якомога довше зберігалася в ґрунті

Щоб наступного року було раннє цвітіння однорічників, можна посіяти морозостійкі види наприкінці осені прямо у відкритий ґрунт

які вам хотілося б розмножити, посадіть їх у контейнери, накрийте поліетиленом і поставте на сонячне підвіконня або за скло холодного парника.

Відкриті ділянки ґрунту піддаються вивітрюванню та збіднінню, а також атакам бур'янів, тому тимчасово не використовуваний ґрунт не повинен стояти відкритим. Прогрітий і насичений вологою ґрунт краще одразу закрити поліетиленовою плівкою або садовим матеріалом. Цей захід також допоможе прогріти ділянку навесні, перед посівом або висадженням туди розсади. Під багато культур краще починати готувати ґрунт восени, щоб він зміг краще засвоїти калій, фосфор та інші важкорозчинні елементи.

Восени в саду багато прибирання. Обріжте під корінь зів'ялу зелень багаторічників і впорядкуйте квітники та бордери. Вчасно позбавтеся зогнилих фруктів і овочів, видаляйте однорічні городні культури, плоди яких уже зібрані (бобові культури не видаляйте, а зрізайте верхню частину — корінь, що залишилося в ґрунті, збагатить його накопиченими за сезон корисними речовинами). Регулярно згрібайте опале листя й використовуйте його для закладання листового перегною, що є відмінною мульчею, доповненням до ґрунтових сумішей і підкислювачем ґрунту. Не забувайте, що рослини, вражені небезпечними хворобами або шкідниками, треба вивезти з ділянки або спалити.

Використовуйте останні теплі та сухі дні, щоб підготувати сад і будинок до зими. Обробіть і заберіть або накрийте чохлами на зиму літні меблі, прочистіть дренажні труби та стоки. Коли парник повністю звільниться від сезонних посадок, обробіть стіни та вікна дезінфікуючим засобом, щоб знешкодити накопичені грибки та інших збудників хвороб.

Прибирайте сухе листя з галявини. Залишене на траві, воно перешкоджає проникненню в ґрунт вологи та світла. Восени

Осіньне мульчування слід проводити до настання заморозків, коли ґрунт прогрітий після літа й насичений вологою

чистять і вирівнюють поверхню галявини, ремонтують «облісілі» зони та вносять добрива.

Оголена коренева система може призвести до підмерзання й загибелі рослини взимку. Тому одна з найважливіших осіньних справ у саду — мульчування рослин якісним ґрунтом або садовим компостом. Воно підживлюватиме рослини, захистить коріння від вітру та холоду, а також допоможе зберегти тепло й вологу в ґрунті.

Осіньне мульчування слід проводити до настання заморозків, коли ґрунт прогрітий після літа та насичений вологою. Для чагарників, наземна частина яких має потребу в захисті від вітрів і морозу, організуйте зимове укриття з лапника або флісу, покладених поверх жорсткого каркаса.

Теплолюбні рослини, вирощувані в горщиках і кошиках, слід обрізати й занести в приміщення.

Згрібайте опале листя й використовуйте його для закладки листового перегною

Теплолюбні рослини, вирощувані в горщиках і кошиках, слід обрізати й занести в приміщення, де взимку тримаються мінімальні плюсові температури

Ацидантера (*Acidantha*)

Багаторічна екзотична бульбоцибулинна рослина родини Півникові, батьківщина — тропічна Африка, Ефіопія. У культурі вирощують Ацидантеру двоколірну — *A. bicolor* Hochst. Ця рослина своїм виглядом нагадує гладіолус, за що її нерідко називають запашним, або ефіопським гладіолусом. Цвіте ацидантера 2–3 тижні в другій половині літа. Квітки мають дуже приємний аромат.

Місце розташування. Потребує сонячного місця розташування. Ґрунт має бути добре дренований, легкий, садовий, родючий й слабкокислий. Догляд нескладний: своєчасний полив, прополка, розпушування, мульчування. З настанням перших заморозків, у вересні-жовтні, бульбоцибулини викопують, просушують у теплому приміщенні й забирають на зберігання. Зберігають при температурі 7–15 °С у вентиляваному паперовому пакеті, або у торфі чи піску. Навесні бульбоцибулини саджають на глибину 5–12 см (залежно від розміру), витримуючи відстань між рослинами не менш 15–20 см.

Розмноження. Насінням, бульбоцибулинами й дітками. Діток на рослині буває дуже багато. При інтенсивному догляді великі дітки зацвітають уже в першу осінь. Насінням розмножити нескладно. Посів проводять у зимку, сходи швидко розвиваються й до літа придатні для висадження у відкритий ґрунт. Ацидантера не любить ушкодження коріння, тому з моменту пікіровки до висадження на вулиці сіянці вирощують у горщиках. Цвітіння настає на 1–2-й рік.

Використання. Для збірних квітників або окремих посадок групами, у вуличних вазонах або контейнерах. Добре стоїть у зрізанні, довго зберігаючи свою декоративність і приємний специфічний аромат.

Пізноцвіт (*Colchicum*)

Пізноцвіт, або колхікум, — багаторічна невибаглива бульбоцибулинна рослина родини Пізноцвіті, батьківщина — Північна Африка, Центральна Азія. Свою назву отримав за те, що зацвітає пізно восени, коли більшість квітучих рослин уже перецвіло. Всі частини цієї рослини (і навіть вода, у якій стояли квіти) надзвичайно отрутні. Працювати з колхікумом треба обережно, в рукавичках, тому що отруєння можуть бути дуже сильними.

Місце розташування. Це невибагливі декоративні рослини, що добре розвиваються на сонячних місцях. Досить довго ростуть на одному місці без пересадки. Їх можна розташовувати поблизу кущів, високих трав'янистих рослин, але тільки з південного боку. Ґрунт краще брати пухкий, легкий, садовий із достатнім вмістом поживних речовин.

Розмноження. Поділом гнізд бульбоцибулин і насінням. Легко розмножуються дочірніми цибулинками. Іноді їх утворюється так багато, що рослини перестають цвісти, тому цибулинки необхідно викопати й розсадити. При вирощуванні з насіння пізноцвіти зацвітають на 4–5-й рік. Насіння висівають на початку літа. Сходи з'являються наступної весни. Наприкінці літа або восени бульбоцибулини пересаджують на глибину 10–15 см і на відстань до 20–25 см одна від одної. Посадку дорослих цибулин на постійне місце й поділ кущів роблять у липні—серпні.

Використання. У саду, на кам'янистих ділянках, альпійських гірках, на газоні, у міксбордерах, часто поруч із листопадними деревами й чагарниками для створення яскравої кольорової плями в осінньому саду.

Білоцвітник (*Leucojum*)

Трав'яниста багаторічна цибулинна рослина родини Амарилісові, батьківщина — Середня Європа, Середземномор'я, Туреччина. Ніжністю пелюсток білоцвітник нагадує вишукану фіалку, що так само любить півтінь і вологу. Квітки одиночні або парні, білі, з приємним запахом. Цвіте в травні-червні протягом 20—30 днів.

Місце розташування. Віддає перевагу півтіні і багатим на гумус, добре дренованим, вологим ґрунтам біля чагарників і водойм. Бідний ґрунт поліпшують додаванням перепрілого гною, листової землі й піску. Якщо як органічну добавку використовувати торф, то він теж має бути перепрілий, краще з вапном, оскільки білоцвітники не люблять кислі ґрунти. Ґрунт у літню пору підтримують у вологому стані, а до осені й узимку він має бути сухий. На зиму вкривають сухим листям шаром 25 см і поліетиленовою плівкою. Укриття знімають у другій половині квітня.

Розмноження. Розмножується дітками й насінням. При посіві насіння у ґрунт зацвітає на сьомий рік. За літо одна цибулина дає 1—2 дітки, їх відокремлюють при викопуванні, коли повністю пожовкле листя. Білоцвітники ростуть на одному місці 5—7 років. Цибулини висаджують у серпні на глибину 10—12 см із відстанню в 15 см між рослинами.

Використання. Для ранньовесняного квіткового оформлення разом із примулами, пролісками, півоніями, на зрізання й вигонку. Білоцвітники, особливо білоцвітник літній, — прекрасна прикраса для берегів струмків і невеликих ставків.

Види. У культурі зустрічаються два види: Білоцвітник весняний — *Leucojum vernum* L., Білоцвітник літній — *Leucojum aestivum* L.

Гіацинт (*Hyacinthus*)

Багаторічна популярна цибулинна рослина із родини Гіацинтови, родом із Малої Азії. Дуже декоративна садова рослина, що відрізняється в першу чергу красою щільних суцвіть, насиченістю кольору й чарівним сильним ароматом. Цвіте у квітні-травні рожевими, білими, синіми, червоними й фіолетовими квітками.

Місце розташування. Місце для гіацинтів має бути добре освітленим і захищеним від сильних вітрів із теплими пухкими родючими помірно вологими ґрунтами. Гіацинт віддає перевагу дренованим суглинкам, супіскам, нейтральним або лужним. Підгодівля — азот, калій, фосфор, спеціальне добриво для цибулинних рослин. Не переносить наявності в ґрунті свіжих, неперепрілих органічних добрив. Відцвілі суцвіття необхідно видаляти. Улітку, після відмирання листя, цибулини вкопують, підсушують, відокремлюють діток і зберігають до осінньої посадки при температурі 20—25 °С. Наприкінці вересня й до 10 жовтня знову саджають.

Розмноження. Цибулинами, цибулинами-дітками, цибулинним лушпинням. При виведенні нових сортів використовується насінний спосіб. Сіянци не повторюють зовнішніх ознак батьківських рослин і зацвітають вони тільки за 5—7 років. Насіння сіють наприкінці вересня в ящики із землею й вирощують перші 2 роки у холодних парниках. Природне розмноження гіацинтів відбувається повільно. За рік доросла цибулина залежно від сорту утворює 1—2 дітки. Якщо дітки добре відділяються від материнської цибулини, їх дорощують окремо.

Використання. Для оформлення квітників навесні, зимової вигонки і на зрізання (стоять у воді до 7 днів).

Гладіолус (*Gladiolus*)

Гладіолус, або косарик, — рослина родини Ірисові, батьківщина якої — тропічні й субтропічні райони Африки та Середземномор'я. Це дуже гарна й популярна бульбоцибулінна рослина з витонченим мечоподібним листям. Висота рослини залежно від сорту досягає 30–150 см. Живе гладіолус садовий 4–5 років, після чого починається його виродження. Цвіте в серпні — вересні протягом 30–40 днів.

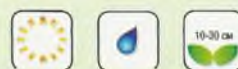
Місце розташування. Віддає перевагу добре освітленим й прогрітим ділянкам, з помірно зволеним родючим ґрунтом. Зовсім непридатними вважаються ділянки, розташовані в низинах, ділянки з високим рівнем ґрунтових вод, заболочені, а також розташовані на схилах із сильним ухилом. Ґрунт має бути насичений органічними й мінеральними речовинами. Необхідний своєчасний полив, видавлення зів'ялих квіток. Гладіолус позитивно реагує на своєчасну підгодівлю й додавання вапна. При поливі намагатися не змочувати листя й квітки. Ґрунт навколо гладіолусів корисно мульчувати торф'яною крихтою, оскільки вони погано переносять підсушування ґрунту.

Розмноження. Дітками, що утворюються восени на бульбоцибуліні. Дрібні бульбоцибуліни висаджують навесні на відстані 5–10 см одну від одної, великі — 10–15 см. Глибина посадки на важких ґрунтах 8–10 см, на легких — 10–13 см. Зберігати бульбоцибуліни до наступного сезону можна в холодильнику при температурі 5 °С.

Використання. На середньому або задньому плані клумб і рабаток і на зрізання.

Іридодиктіум (*Iridodictyum*)

Цибулінний багаторічник із родини Півникові, батьківщина — Середня Азія, Закавказзя, Іран. Є найдрібнішим цибулінним ірисом, до того ж найбільш ранньоквітучим. Це ніжна рослина, і її вирощування можна порадити тільки досвідченим садівникам. Однак ретельний догляд за ним повністю окупається красою його квітів. Використовують іридодиктіум для прикрашання саду навесні — він зацвітає, як тільки прогріється ґрунт. Особливо добре виглядають його філігранні ніжні квітки в контрасті з камінням, на альпійських гірках і в рокаріях.

Місце розташування. Це дуже світлолюбна рослина, і ділянка для неї необхідна сонячна, з легким піщаним ґрунтом. Боїться вологи й може захворіти на погано дренованих ґрунтах. Навіть рясні літні дощі можуть становити для нього серйозну загрозу — під час дощу рослину необхідно вкривати склом або плівкою. Зимостійкий. Підгодовують малими дозами повного мінерального добрива в першій половині літа, помірно поливають у випадку посухи, а на зиму мульчують компостом.

Розмноження. Вегетативно й насінням. Цибуліни висаджують на глибину 6–12 см. Саджати їх можна досить густо — вузьке пряме листя не затінює одне одного. На одному місці можуть рости 6–8 років. Цибуліни потрібно викопати в червні, коли пожовкне листя. Сушать при температурі 23 °С, очищують і зберігають до середини серпня.

Використання. Для посадки в альпінарії й рокарій, для висадження в щілини зверху підпірних стінок, для вирощування в горщиках.

Калохортус (*Calochortus*)

Цибулинний багаторічник родини Лілейні, батьківщина — Північна Америка, Мексика. Ця ніжна рослина чудово підходить для кам'яних гірок, може використовуватися в якості бордюрних рослин, а іноді вирощується як кімнатна рослина. Колір квіток білий, жовтий, рожевий, малиновий або ліловий. Цвіте навесні або влітку.

Місце розташування. Ростає на світлій сонячній ділянці, захищеній від вітру, з добре дренованим ґрунтом. Виносить легке затінення. Ґрунт потрібний легкосуглинистий з помірним вмістом добрив. У період літнього спокою вологий ґрунт може призвести до загнивання цибулин, тому після закінчення вегетації цибулини краще викопувати й зберігати сухими або місце посадки вкривати від дощів плівкою. Цибулини видів, що цвітуть навесні, рекомендується саджати восени, після літнього відпочинку, як і в тюльпанів. Зверху після перших заморозків укривають торфом або компостом. Квітучі влітку види калохортусів викопують на зиму й висаджують їх навесні. Літньоквітучі види зручно висаджувати в контейнери (горщики, пакети від соків) із дренажними отворами. Контейнери заривають у ґрунт, щоб не перегрівалося коріння на сонці. Після відмирання наземної частини контейнери переносять у льох. Навесні цибулинки пересаджують у нову землю.

Розмноження. Насінням або цибулинками: види, що цвітуть навесні — восени, види, що цвітуть влітку — навесні. Насіння висівають у січні лютому в контейнер. До початку літа утворюються маленькі цибулинки. Пересаджують молоді рослини після 2 зимівель у контейнері. Зацвітають вони на 3—4-й рік.

Використання. Для альпійських гірок, рокарію.

Крокосмія (*Crocosmia*)

Крокосмія, або монтбреція, — трав'янистий, бульбоцибулинний багаторічник. Батьківщина — Південна Африка. Це яскрава приваблива рослина з рожевими, жовтогарячими, жовтими та білими квітками у волотистому суцвітті. Вона прекрасно підійде для квітників, довго стоїть у зрізанні, а якщо висушити суцвіття, то їх можна використовувати й для зимових букетів. При цьому зберігається форма та колір квіток.

Місце розташування. Добре росте на відкритих, сонячних місцях, інакше квітки можуть не з'явитися. Ґрунт потрібний багатий на перегній і досить вологий. Не переносить застою води. Протягом літа підгодовують кожні 10 днів настоєм коров'яка (1:10) і повним мінеральним добривом (2—3 г/л), починаючи з появи 2-го листка. У період утворення бутонів додають калійні добрива (2 г/л). Рослини рясно поливають один раз на тиждень і періодично рихлять ґрунт. Зимостійка. Зимуючі в ґрунті крокосмії викопують і ділять кожні три роки.

Розмноження. Бульбоцибулинами, дітками й насінням. Рослина досить швидко розмножується: щорічно навколо однієї дорослої цибулини утворюється 5—6 діток, які зацвітають вже наступного року. Саджають монтбрецію наприкінці квітня, коли ґрунт прогріється до 6—10 °С. Перед посадкою можна підросувати в горщиках і потім із грудкою землі висаджувати у відкритий ґрунт у травні—червні. Діток відокремлюють навесні й використовують для розмноження. Легко розмножується насінням.

Використання. У збірних квітниках серед більш низьких рослин. Для зрізання і складання зимових букетів.

Крокус (Crocus)

Крокус, або шафран, — одна з найвідоміших весняних дрібноцибулинних квіток. Рослина із родини Півникові. Ефектно цвіте серед напіврозталого снігу, але недовго, всього 7–10 днів. Стебло крокусу сильно вкорочене й тому рослини зовсім не придатні для зрізання. Забарвлення квіток крокусу може бути найрізноманітнішим: бронзове, густо-жовте, біле, блідо-блакитне, бузкове, лілове. Крім того, є сорти із двоколірним забарвленням, плямисті, смугасті. Цвіте від початку до середини квітня.

Місце розташування. Добре розвивається на освітлених, прогрітих сонцем місцях. У тіні квітки повністю не розкриваються. З ґрунтів віддає перевагу легким суглинкам, які не затримують воду. Чутливий до родючості, хоча може рости й на досить бідному ґрунті, але неодмінно з нейтральною реакцією. У період вегетативного спокою необхідне сухе середовище. Добре переносить весняні й осінні заморозки.

Розмноження. Дочірніми бульбоцибулинами, які утворюються із бруньок, що сидять у пазухах луски. З кожним роком бульбоцибулина стає усе крупнішою й утворює усе більше діток. Вони починають заважати одне одному й дрібнішають, і тоді їх розсаджують. Зацвітають дітки на 3–4-й рік.

Використання. У групових посадках, бордюрах, рабатках, на кам'янистих ділянках. Види, що цвітуть навесні, використовують для зимової вигонки до свята Нового року. Підходять для альпійських гірок — вони дрібні й витончені. Розташовують весняні крокуси на гірках так само, як і у квітниках: під прикриттям багатолітників.

Конвалія (Convallaria)

Багаторічна рослина родини Конвалійні. Квітки поникаючі, на довгих вигнутих квітконіжках, із сильним приємним ароматом. Тендітна на вигляд конвалія — дуже стійка рослина з потужним корінням, вона швидко стає шкідливою бур'янистою рослиною. Щоб конвалія не розповзалася по всьому саду, потрібно огорожувати галявинки смугами толю, заліза або шиферу. Ці квіти дуже гарні в букетах, але їх не слід ставити у вазу разом з іншими квітами, які швидко зав'януть під дією запаху конвалій і їхніх виділень у воду. Будьте уважні: всі частини рослини ОТРУЙНІ й при роботі з конвалією слід дотримуватися обережності.

Місце розташування. Дуже невибаглива рослина. Прекрасно росте серед чагарників, на галявинах при деякому затінненні. Віддає перевагу добре дренованому, легко- або середньосуглинистому, вологому, слабкокислому ґрунту (рН 5), але непогано росте й на нейтральному. Посухостійкий, але в суху погоду необхідно поливати. Зимостійкий і не потребує вкривання. На одному місці може рости до 10 років.

Розмноження. Поділом кореневищ, рідше насінням. Кореневища ділять навесні й восени.

Використання. Для ґрунтових посадок біля чагарників, як ґрунтокривник і в аріаку. Конвалія не підходить для клумб: дуже швидко розростається лісових садів, де можуть вільно розростатися з тіньовитривалими рослинами. У змішаних квітниках можлива контейнерна посадка.

Лілія (*Lilium*)

Багаторічна трав'яниста, цибулинна рослина родини Лілейні, батьківщина якої — Європа, Азія й Північна Америка. Лілія, як і троянда, панівна квітка. І в саду, і в букеті вона складає враження шляхетної гідності та величної краси. Це одна з найбільш давніх садових рослин. Довершена форма й вишуканість квіток, кількість яких іноді досягає тридцяти, які тримаються на струнких високих стеблах, тонкий незрівнянний аромат, цілющі властивості — все це віддає лілії перше місце в царстві садових рослин.

Лілії, що цвітуть улітку в саду, наповнюють повітря чудовим ароматом і тішать око чистими барвами витончених квіток. Особливо гарні багатобарвні сорти й гібриди. Лілії, вирощені в горщиках і квітучі в будинку, вражають ще більше — можна постійно спостерігати їхній розвиток від моменту появи паростків до довгоочікуваного моменту повного розкриття запашних бутонів.

Всі лілії розрізняються за будовою квітки. На садових ділянках найпоширеніша королівська, тигрова, бульбоносна й даурська лілія. Шляхом гібридизації були виведені надзвичайно гарні багатобарвні лілії. Відомо 3000 сортів гібридного походження. Щороку на ринку з'являється понад 300 нових сортів, так що сьогодні будь-який садівник може підібрати те, що хоче мати на своїй ділянці.

Місце розташування. Добре ростуть на яскравому сонці, але люблять і півтінь. На занадто сильному сонці лілії пересихають без рясного, але рідкого поливу; у результаті рослини виростають занадто низькими, хирлявими, швидше відцвітають. Потрібен захист від вітру й мульчування. Сортові лілії досить вибагливі до ґрунту, віддаючи перевагу досить багатим пухким водо- і повітропроникним чорноземам, з додаванням перегною, невеликої кількості річкового піску, суперфосфату й золи. Їм потрібне рівномірне помірне постійне зволоження. Під час поливу намагаються уникати змочування листя. Цибулини лілій складаються з лусочок, що зберігають у собі запаси поживних речовин. Зимують цибулини в ґрунті. Згодом біля материнської цибулини утворюються дітки, і самотня цибулина перетворюється на розросле гніздо цибулин. Із цієї причини кожні 3—4 роки гнізда цибулин необхідно викопувати, ділити й розсаджувати, не допускаючи виродження.

Розмноження. Поділом розрослих гнізд і дітками. Глибина посадки дітки близько 5—7 см. Саджають цибулини лілій навесні (до початку росту), а також наприкінці серпня — початку вересня. Глибина посадки великих цибулин до 20 см. Звичайно ж, як і для більшості цибулинних глибин посадки — три висоти цибулини, уважаючи від верху цибулини. Перед посадкою видаляють ушкоджені лусочки із плямами й ознаками захворювань. Висаджують у попередньо зволожений ґрунт у лунки на шар піску не менш 2 см. Зверху посажену цибулину також присипають чистим сухим піском, щоб виключити контакт лусочок із ґрунтом. По закінченні посадки поливають.

Використання. Ефектні в будь-якій посадці, особливо в сполученні із флоксами, півоніями, дельфініумами, каннами, гладіолусами, трояндами. Зрізані довго зберігаються у воді. Одні із кращих рослин для вигонки. Сучасні асортименти дають можливість мати квітучі лілії в саду практично протягом усього вегетаційного періоду — від кінця травня до жовтня. Різноманітні забарвлення, форма квіток і висота рослин дозволяють використати їх у всіляких сполученнях між собою й з іншими багатолітниками.

Партнери. У лілії яскраві квіти й нічим не примітні листи, тому саджати лілію краще з хостою, астильбою, лілейниками, трояндами, дельфініумами, флоксами.

Цибуля (*Allium*)

Цибуля, або алліум, — рослина родини Цибулинні, батьківщина якої гірські райони Центральної Азії. Ця невибаглива цибулинна рослина має специфічний запах і лекучий смак, зумовлений наявністю летких ефірних олій. Квітки цибулі бувають різноманітного кольору, вони починають розпускатися наприкінці весни і надовго «застигають» на піку краси. І навіть після закінчення цвітіння, під час досягання насіння, засохлі голівки декоративних цибуль виглядають досить привабливо. Цибулі сильно варіюють за зовнішнім виглядом, розміром, формою, будовою суцвіть і листя.

Місце розташування. Декоративні цибулі невибагливі й майже не потребують уваги садівника. Вони віддають перевагу сонячному розташуванню або півтіні, добре ростуть на звичайних, у міру родючих і легких ґрунтах. Як і всі цибулинні рослини, декоративні цибулі дуже чутливі до нестачі калію в ґрунті. Ґрунт повинен бути з гарною водопроникністю, при застої води цибулини рослин загнивають. Цибулі посухостійкі й холодостійкі. Високі різновиди мають потребу в захисті від вітру під час цвітіння.

Розмноження. Насінням і вегетативно. При посадці дорослих цибулин потрібно витримувати значну відстань між рослинами, тому що пересаджувати цибулі рекомендується раз на 3—5 років.

Використання. В альпінаріях, рокаріях, кам'янистих садках, групових посадках і бордюрах. Вони придатні для зрізання, у тому числі як сухоцвіти і для вигону квітів у позасезонний період.

Мускарі (*Muscari*)

Мускарі, або мишачий гіацинт, або гадюча цибуля, — рослина родини Гиацинтові, батьківщина — Європа, Північна Африка й Азія. Крім своєї краси й добірності, виділяється серед ряду цибулинних своєю крайньою невибагливістю. Мускарі легко пристосовується до різних умов і доводиться вчасно обрізати відцвілі квітконоси, щоб уникнути небажаного поширення мускарі по саду. Квітки дуже декоративні й мають приємний і сильний запах. Залежно від виду мускарі розрізняються за висотою й кольором — від насиченого блакитного до ніжних рожевих тонів.

Місце розташування. Добре росте в півтіні й на сонячних місцях. Невибагливий. Зимостійкий. Мускарі не можна висаджувати на знижених ділянках, тому що вони не виносять тривалого застою води. До ґрунту невибагливі, але при гарному догляді утворюють великі цибулини і могутні суцвіття. Чутливі до внесення органічних добрив. У період цвітіння вимагають багато вологи і, навпаки, у період спокою потрібне сухе середовище.

Розмноження. Численними дочірніми цибулинками, які висаджують на глибину 6—8 см на відстані 6—10 см одне від одного. Пересаджування рослин проводять за 5—7 років. Зібране насіння висівають одразу після збору, тому що воно швидко втрачає схожість. Мускарі прекрасно розмножуються й самосівбою. Сіянки зацвітають на 3-й рік.

Використання. У посадках на газонах (великими масивами), рабтках, бордюрах і альпінаріях.

Нарцис (*Narcissus*)

Багаторічна цибулинна рослина родини Амарилісові, батьківщина якої — Південна Європа, Середземномор'я й Азія. Про цю квітку складено безліч сказань і міфів, один із яких розповідає про самозакоханого юнака, що був покараний богами й перетворений на квітку. Існують тисячі сортів цієї універсальної рослини, що відмінно виглядає в будь-якому куточку саду, придатні для зимового вигону й тішать цінителів-селекціонерів несподіваним результатом. Будьте обережні: у цибулинах нарцисів містяться алкалоїди (рослинні отрути), тому з ними завжди потрібно працювати обережно й бажано надягати рукавички.

Місце розташування. Люблять освітлені, захищені від сильних вітрів ділянки. Добре ростуть і в півтінистих місцях. До ґрунту не вибагливі, але кращими є родючі легкі за механічним складом ґрунти з високим вмістом гумусу, що мають нейтральну реакцію. Нарциси не виносять надлишку вологи. Дуже прості у вирощуванні.

Розмноження. Цибулинами, діткою й насінням.

Використання. У міксбордерах, де після закінчення цвітіння їхнє поживтіле листя закривається розрослими багатолітниками. Підходять для вирощування в контейнерах.

Партнери. Відмінними партнерами є інші цибулинні, які цвітуть невесні — тюльпани, крокуси, мускарі, проліски і гіацинти. Прекрасно виглядає з незабудками, примулами, вересами.

Орхідея (*Orchidaceae*)

Рослини родини Орхідні, поширені майже у всіх придатних для зростання рослин областях Землі. Орхідеї відрізняються заворожуючою красою, фантастичною розмаїтістю форм і барв, а також репутацією надзвичайно примхливих і складних у догляді рослин. Але якщо створити кожному виду орхідеї умови життя, подібні до природних, догляд за рослиною не буде важким. Орхідеї можуть прикрасити своїм виглядом будь-який доглянутий сад, але на відкритому повітрі можуть рости лише кілька видів. Однак у південних країнах цей перелік набагато більший. Існують орхідеї, які прекрасно ростуть у краях із холодною зимою. Щоправда, вони не такі великі та яскраві, але не менш прекрасні, ніж їхні тропічні родички.

Місце розташування. Вимагають багато сонячного світла, але не прямих променів. Епіфітні орхідеї прекрасно ростуть на деревах, особливо на тих, кора яких має досить грубу текстуру й не виділяє смоли (вирощують у південних країнах або зимових садах, лоджіях). Для багатьох видів потрібна висока вологість — близько 80%. Необхідно регулярно вносити добрива з переважанням азоту.

Розмноження. Черешками, поділом, насінням і бульбами.

Використання. Для вирощування в контейнерах, у підвісних кошиках. Більшість епіфітних орхідей, які ростуть на деревах, прекрасно себе почувають і на камінні. Деякі наземні орхідеї можна використовувати в якості бордюрних рослин, а також вирощувати на піднятих клумбах.

Підсніжник (*Galanthus*)

Підсніжник, або галантус, — рослина родини Амариллісові, батьківщина — Південна й Середня Європа, Кавказ. Підсніжник — мініатюрний провісник весни, він першим оживає після зими в наших садах і лісах. Йому не страшні ані сніг, ані зимові морози, ані весняні заморозки. Більшу частину року підсніжники проводять у вигляді цибулин під землею. Восени цибулини «прокидаються» і починають дорощувати коріння. Наприкінці зими або навесні вони рушають у ріст і зацвітають. Після закінчення цвітіння й до відмирання листя цибулина запа-сає корисні речовини й набирається сил для нового сезону.

Місце розташування. Віддають перевагу відкритим місцям але можуть рости й у півтіні під пологом дерев і чагарників. Добре ростуть на вологому, пухкому, добре дренованому поживному ґрунті. Зимостійкі. Для успішного цвітіння пролісків необхідні дві важливі умови: достаток вологи й хоча б кілька годин світла у весняний період. Чим холодніша погода, тим довше триває цвітіння пролісків. Після закінчення цвітіння листю варто дати відмерти природним шляхом.

Розмноження. Цибулинами, які після викопування варто негайно посадити в ґрунт на глибину близько 5 см. Можна розмножувати насінням, але в цьому випадку саджанці зацвітають тільки за 4—5 років.

Використання. У великих групах в альпінаріях, у вигляді «килимів» під деревами й чагарниками, у вигляді білих галявин серед газону. У зрізанні відмінно виглядають у букеті в невеличких вазочках.

Проліска (*Scilla*)

Проліска, або сцила, — рослина родини Падцентові, батьківщина — Європа, Азія й Південна Африка. Проліску також часто називають блакитним проліском. Без цих ніжних рослин з яскраво-синіми квітками важко уявити собі весняний сад. Є види пролісок із білими квітками. Проліска вважається одною із кращих цибулинних рослин для кам'янистих садків.

Місце розташування. Віддає перевагу тінистим місцям, але добре росте й на освітленні. Морозостійка. Ґрунту потребує пухкого і вологого, багатого на листовий перегній. Не виносить кислих і болотистих місць. Рослина невибаглива й у спеціальному догляді не має потреби.

Розмноження. Насінням і цибулинами — дітками. При пересадженні цибулини не рекомендується довго тримати ви́нятими із землі. При насінному розмноженні посів проводять одразу після збору насіння. Плід-коробочка до часу дозрівання насіння лягає на землю. Часто вони дають самосів, що може служити посадковим матеріалом. При ґрунтовому посіві зацвітають на 3—4-й рік. Викопані цибулини довго не зберігаються.

Використання. Класичне розміщення ранньовесняних дрібноцибулинних рослин у саду — це кам'яністі сади: рокарії й альпійські гірки. Також чудові проліски на газоні, серед рідких, голих навесні дерев, під чагарниками або перед ними, у бордюрах і міксбордерах, на газонах. Найкраще вони ростуть під пологом плодового саду, на досить пухкій, перегнійній землі. Тут вони прекрасно розселяються самосівом й будуть рости десятки років. Іноді використовують у зрізанні для весняних букетиків і вигонки.

Тюльпан (*Tulipa*)

Рослина родини Лілейні, батьківщина — Азія, Європа, Африка. Тюльпани прикрашають сад від сходу снігу до початку літа. Ці рослини зазвичай саджають біля доріжок, щоб ізблизка милуватися кожною квіткою. Мало декоративних рослин можуть змагатися з тюльпанами в розмаїтості форм квітки, які бувають торочкуваті, лілейноцвіті, махрові, папузні. Яскравість барв, добірність форми й простота вирощування зробили тюльпан однією з найулюбленіших садових квіток. Розмаїтість сортів тюльпанів за строками цвітіння дозволяє підібрати для саду сорти, які будуть цвісти від середини квітня й до початку червня.

Місце розташування. Добре росте на світлих, захищених від вітру, місцях і пухких родючих нейтральних або помірно кислих легких ґрунтах. Необхідний своєчасний полив без перезволоження ґрунту. Відцвілі цвітоноси потрібно видаляти до верхнього листа, продовжувати поливати, поки не відіме листя. У цей період триває ріст і накопичення поживних речовин у цибуліні.

Розмноження. Дітками. Після пожовтіння й відмирання листя (у червні) цибуліни викопують, очищають від землі, просушують у тіні, відокремлюють дітки й зберігають до осені в темному прохолодному місці. Цибуліни саджають восени, у вересні—жовтні.

Використання. У квітниках і бордюрах, під деревами і на альпійських гірках, оформляють балкони й саджають у вазонах на вулицях. Сорти тюльпанів із простою формою квітки добре виглядають у групах. Довго стоять зрізаними.

Цикламен (*Cyclamen*)

Цикламен, або дряква, — рослина родини Первоцвіті, батьківщина — Середня Європа, Кавказ. У цикламена дуже оригінальні квітки: загострені, вигнуті назад, іноді торочкуваті пелюстки створюють враження, нібито зграйка екзотичних метеликів кружляє над рослиною. Колір квіток буває білосніжний, бордовий, фіолетовий, а також відображає всю гаму рожевих відтінків до темно-червоних. Цвіте досить довго — до 3,5 місяці. Дуже часто про цикламени озиваються як про примхливі й складні в догляді рослини. Насправді ж цикламен невибагливий, а ті кілька вимог, які він пред'являє при вирощуванні, можна дуже легко задовольнити.

Місце розташування. Добре росте на теплих сонячних місцях, але може рости й у тіні листопадних дерев. Ділянки для посадки мають бути захищені від вітру із досить родючими, але з не жирними і не сирими ґрунтами. Посадкам необхідний гарний дренаж, тому що рослини страждають від найменшого перезволоження. На зиму необхідно легке вкриття листям. Під час літнього спокою цикламени не мають потреби у висушуванні й можуть залишатися в землі.

Розмноження. Тільки насінням, бульби їхні не діляться, скільки б не росли. Насіння сходить дуже важко.

Використання. На альпійській гірці, тільки в тіні каміння або дрібних чагарників. Добре виглядають великими масивами серед великих каменів і комлів старих дерев у компанії крокусів, пролісків, пізноцвітів і примул.

Агератум (*Ageratum*)

Компактна рослина із родини Складноцвіті, багаторічник, але використовується як однорічна рослина. Батьківщина — Мексика. Має пухнасті суцвіття білого або блакитного кольору заввишки 15–20 см.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях і легких, поживних ґрунтах. При надлишку свіжих органічних добрив слабо цвіте. Рослина теплолюбна й погано переносить заморозки, а нестача вологи послабляє її ріст.

Розмноження. Насінням і живцями. Висівають насіння наприкінці березня і в ящики або парники. Сходи з'являються за 14 днів, а за 3 тижні сіянці пікують у ящики або парники. Розсада не виносить вогкості, поливати потрібно в ранкові години, а парники часто провітрювати. У відкритий ґрунт висаджують після закінчення весняних заморозків, тримаючи при посадці відстань між рослинами 15–20 см. Коренева система в агератума дуже добре розвинена, тому він легко переносить пересадку. Цвіте за 60–70 днів після появи сходів до початку перших заморозків. Продовжити цвітіння можна, якщо пересадити агератум у горщики й поставити їх на вікно або на веранду.

Використання. У клумбах, рабатках, бордюрах, групових посадках, при озелененні балконів і в якості горщикової культури.

Партнери. Поєднується з календулою, вербеною, геленіумом, геліопсисом, рудбекією.

Сорти. Має численні сорти, що розрізняються строками цвітіння, формою суцвіть і забарвленням квіток, висотою куща й формою листків.

Амарант (*Amaranthus*)

Амарант, або щириця, — рослина родини Амарантові, батьківщина якої — тропіки й субтропіки Південної Америки, Африки й Азії. Продукти з амаранту протягом століть входили в раціон ацтеків і інків. У наш час деякі амаранти використовуються як зернові, овочеві, кормові й декоративні рослини.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях і легких поживних ґрунтах із достатнім вмістом вапна. Рослина теплолюбна й погано переносить заморозки. Не любить перезволоження й високої кислотності ґрунту.

Розмноження. Насінням, яке висівають у середині травня у відкритий ґрунт на постійне місце, з наступним проріджуванням на 35–50 см між рослинами. Насіння амаранту сіють неглибоко — на 3 см, і ретельно вирівнюють поверхню ґрунту. Насіння не проростає при температурі ґрунту нижче 14 °С. Амаранти добре дають насіння, однак сорти, будучи перехресниками, сильно перезапильються одне з одним і з дикими видами.

Використання. Низькі сорти використовують у бордюрах, рабатках, міксбордерах або клумбах. Із високих сортів виходять високі бордюри й живоплоти. Одинокі рослини добре виглядають у центрі клумб, на тлі газонів і чагарників. Низькорослі сорти амаранту волотистого придатні для вирощування в контейнерах. Суцвіття амарантів — прекрасний матеріал для засушування.

Партнери. Амаранти добре поєднуються з більш низькими рослинами ясно-синього, або бузкового (агератум), або жовтогарячого (кущова красоля) кольору.

АНХУЗА (*Anchusa*)

Анхуза, або воловик, — трав'яниста рослина родини Шорстколисті. В дикому стані росте в західній частині Середземномор'я, Західній Азії та Південній Африці. Коріння рослини містить червоний барвник, що використовувався в косметиці. Небесно-блакитні, схожі на незабудки, квітки неодмінно привернуть увагу цінителя рослин. Квіток на кожній рослині так багато, що вони створюють щільний блакитний килим. Як однорічник вирощують Анхузу капську.

Місце розташування. Добре росте на відкритих сонячних місцях і віддає перевагу суглинним або супіщаним багатим на гумус водопроникним ґрунтам, холодостійка й посухостійка.

Розмноження. Насінням. Вирощують зазвичай розсадою, але можна висівати в ґрунт. Сходи з'являються на 7—9-й день після посіву. Висаджують розсаду, витримуючи при посадці відстань між рослинами 20—25 см. При посіві в середині квітня зацвітає на початку липня й цвіте до пізніх заморозків. У спекотну погоду рослини потрібно поливати.

Використання. Низькорослі сорти й форми гарні у горщиках, ящиках на балконах. Високорослі форми гарні в букетах.

Партнери. Поєднується з нарцисами і примулами, на тлі туй.

Сорти. Рід налічує до 40 видів, багатолітні, дволітні й однолітні трав'янисті рослини. З однолітніх анхуз у культурі Анхуза капська (*A. saepevirens*). З багатолітніх — Анхуза італійська (*A. italica*, = *A. azurea*).

Аргірантемум

(*Argyranthemum*)

Рослина, названа в народі ромашкою, належить до родини Складноцвіті. Батьківщина аргірантемума — Канарські острови, цілий рік там стоїть тепла й неспекотна погода. Повітря та ґрунт постійно прохолоджуються свіжим морським бризом. Про це варто пам'ятати, доглядаючи за посадками аргірантемума. Ця рослина прекрасно росте в сонячних патіо, але зовсім не виносить заморозків.

Місце розташування. Аргірантемум любить рівномірне тепло, але не спопеляючу жару. При вирощуванні в теплицях часто страждає від надлишку яскравого сонячного світла. Як тільки минуть останні нічні заморозки, рослину варто пересадити у відкритий ґрунт, уважно стежачи за тим, щоб ґрунт не пересихав ані на жодний день. Віддає перевагу поживному, легкому ґрунту, у який добре проникає вода. Не переносить сирих ґрунтів!

Розмноження. Насінням і живцями. Наприкінці літа аргірантемум можна живцювати, нарізаючи стеблові черешки і зберігаючи їх у світлому прохолодному приміщенні при температурі не нижче 5 °С.

Використання. Для прикраси квітників і контейнерів.

Догляд. Необхідно вчасно поливати. Аргірантемум цвіте настільки рясно, що іноді гине, вичерпавши всі свої внутрішні резерви. Тому влітку має потребу в підгодівлі рідким добривом. Зрізка відцвілих суцвіть подовжить період цвітіння. Восени рослини починають в'янути ще до настання заморозків.

Арктотіс (*Arctotis*)

Трав'янисті або напівчагарникові рослини родини Складноцвіті. Батьківщина — Південна Африка. Назва рослини із грецької перекладається як «ведмеже вухо». Це пов'язано із сильним опушенням рослин.

Місце розташування. Добре росте на відкритих, сонячних місцях. Холодостійкі й відносно посухостійкі. Віддають перевагу легким, добре дренованим ґрунтам, багатим на вапно. Не переносять сирі ґрунти і свіжі органічні добрива.

Розмноження. Насінням. Для вирощування розсади насіння висаджують наприкінці березня — початку квітня в парники, у відкритий ґрунт — на початку травня. Сходи з'являються на 7—12-й день. Висаджені у відкритий ґрунт наприкінці травня рослини швидко рушають у ріст і радують потім рясним цвітінням. Якщо розсаду вирощують без торф'яних горщиків, то при пересадженні у відкритий ґрунт стрижнева коренева система може сильно постраждати, у результаті чого рослини відстають у рості, а іноді навіть гинуть. Посадку на місце роблять наприкінці травня — початку червня, витримуючи відстань між рослинами 20—25 см. Насіння дозріває за 2 тижні після зів'янення кошика, воно легко висипається, тому його збирають у кілька прийомів, сушать, а потім очищають.

Використання. У змішаних посадках, на кам'янистих гірках, у групах, міксобордерах і для зрізання.

Партнери. Поєднується з низькими рослинами: чорнобривцями, вербеною, годецією, петунією, флоксом, красолею й іншими рослинами, що мають яскраві квітки й зелене листя.

Айстра однорічна (*Callistephus*)

Рослина з родини Складноцвіті. Найбільш популярна однорічна квітка — восени квітучі айстри можна побачити майже в будь-якому саду.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, але виносить і півтінь. Рослина холодостійка, добре переносить заморозки до -4°C . Найбільшої декоративності досягає при вирощуванні в умовах помірної температури й вологості повітря й ґрунту. Віддає перевагу легким, родючим ґрунтам із кислотністю, близькою до нейтральної. У суху погоду необхідний рясний полив, однак айстри дуже чутливі до надлишкового зволоження й зовсім не виносять сирих ґрунтів і близького залягання ґрунтових вод.

Розмноження. Насінням. Насіння зберігає схожість 2—3 роки. Посів можна проводити як у відкритому (восени й навесні), так і в захищеному ґрунті (протягом місяця, починаючи із середини березня). Розсаду висаджують у відкритий ґрунт наприкінці травня — початку червня. Ґрунт під айстрами має бути родючим, вологопроникним, тому що рослини не переносять застою води. При посадці розсади треба стежити, щоб корені не перегиналися й не була засипана ростова брунька. Високорослі сорти із широким кущем саджають на відстані 30—40 см один від одного, середньорослі — 20—25 см, карликові — 10—15 см. При посадці рослини обов'язково треба «обхати», а сиру землю навколо них присипати сухою. Надалі догляд звичайний — своєчасні полив, прополка й розпушування.

Використання. Залежно від висоти стебла й декоративності суцвіть айстри годяться для работок, групових посадок і бордюрів у саду або для прикраси балконів і терас.

Сорти. У світовому асортименті налічується понад 4000 сортів.

Базилік (*Ocimum*)

Рослина родини Губоцвіті. У дикому вигляді росте в субтропіках і тропіках Америки, Азії й Африки. Надзвичайний аромат цієї рослини відомий людям із найдавніших часів. Листя буває різного забарвлення — від коричневатого-фіолетового до темно-синього й зеленого. У розім'ятому вигляді листя виділяє сильний пряний, злепка гіркуватий аромат. Дрібка листя базиліку надає приємного смаку будь-якій страві, особливо ці прянощі прикрашають смак салатів. Базилік можна вирощувати у відкритому ґрунті або в контейнері в лоджії, восени його можна пересадити у квіткові горщики й вирощувати на підвіконні. Цвіте від липня до вересня білими, червоними або біло-рожевими квітками.

Місце розташування. Базилік потребує багато світла, теплолюбний, від зниження температур страждає, не виносить вітряних ділянок й заморозків. Росте на родючих, добре водо- і повітропроникних ґрунтах. Базилік не можна вирощувати на одному місці протягом декількох років, тому що можуть виникнути масові захворювання рослин фузаріозом (бурі плями на листі).

Розмноження. Насінням. Сіють на розсадку наприкінці березня — початку квітня в ящики з добре политою ґрунтовою сумішшю на глибину 0,5—1 см. Оптимальна температура для їхнього проростання — 20—28 °С, сході з'являються за 5—8 днів. Пікірують сіянці в горщики й висаджують на постійне місце в ґрунт. У відкритий ґрунт насіння висівають наприкінці травня.

Використання. В оформленні клумб і бордюрів, як горщикову культуру.

Чорнобривці (*Tagetes*)

Чорнобривці, або тагетес, — рослина родини Складноцвіті. Дико ростуть від Нью Мексико і Аризони до Аргентини. Свою популярність вони заслужили завдяки невибагливості, швидкому росту і стійкості до посухи.

Місце розташування. Максимальної декоративності досягають на сонячних місцях, але можуть рости без інтенсивного сонячного світла. Погано переносять весняні й осінні заморозки. У першу половину літа вимагають поживних, добре зволжених ґрунтів, інакше рослини будуть щуплими, а суцвіття — дрібними. Якщо ґрунт перенасичений водою, рослини починають хворіти грибними хворобами коренів і гинуть.

Розмноження. Насінням. У відкритий ґрунт чорнобривці можна висівати наприкінці травня — початку червня. Сході з'являються на 5—10-й день після посіву. Щоб прискорити цвітіння, насіння можна висівати на тиждень — півтора раніше звичайних строків, ґрунт необхідно накрити нетканим матеріалом (акрил, лутрасил). Чорнобривці в будь-якому віці, навіть у квітучому стані, легко переносять пересадку.

Використання. У всіх типах квітників. Не підходять вони лише для водойми й тинистого саду. Добре ростуть у горщиках на вікнах, ними оформляють приміщення.

Сорти. У декоративному квітництві використовують зазвичай численні гібридні сорти таких видів: Чорнобривці ганусові, Ч. відхилені, Ч. прямостоячі, Ч. тонколисті. Розрізняють за будовою суцвіть: гвоздикоцвітні (переважно з язичкових квіток) і хризантемоподібні (в основному з великих трубчастих квіток); махрові, напівмахрові й прості.

Вербена (Verbena)

Рослина родини Вербенові, батьківщина — Центральна, Південна й Північна Америка. Вербена — багаторічна рослина, яку у більш холодних регіонах культивують як однолітник. Це відмінна рослина для квітників і бордюрів. Завдяки високому зросту вона добре виділяється з-за інших, більш низьких рослин, які приховують її оголені стебла. Зацвітає в середині літа й цвіте до глибокої осені, приваблюючи масу джмелів і метеликів.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях і легких, помірно родючих вапнованих ґрунтах. Холодостійка. Стька до спеки й посухи. Помірно поливайте рослини в перші тижні після посадки або на сонячне вікно. За 2 дні починають прокльовуватися сходи. Лоток одразу ж потрібно переставити, щоб сходи не зварилися. Після того як мине погроза заморозків, розсаду висаджують у відкритий ґрунт тримаючи між рослинами відстань 20—25 см.

Розмноження. Насінням, рідше живцями. Насіння краще проростає на світлі, тому посіви накривають склом. Треба, щоб субстрат був теплим: лоток можна поставити на батарею центрального опалення або на сонячне вікно. За 2 дні починають прокльовуватися сходи. Лоток одразу ж потрібно переставити, щоб сходи не зварилися. Після того як мине погроза заморозків, розсаду висаджують у відкритий ґрунт тримаючи між рослинами відстань 20—25 см.

Використання. Для клумб, рабатов, бордюрів, у групових і одиночних посадках, міксбордерах.

Сорти. Вербена буенос-айреська, Вербена гібридна, Вербена тверда, Вербена канадська.

В'ЮНОК (Convolvulus)

Рослина родини В'юнкові. Батьківщина — Середземномор'я. Як однолітник вирощують в'юнок триколірний і мавританський — він має мало спільного із бур'янами, що сильно розростаються, відомими як Convolvulus, хоча теж швидко росте й пишно цвіте, навіть якщо було посіяно зовсім трохи насіння. Це одна з популярних ампельних рослин і ідеальна прикраса контейнерів і висячих кошиків. Стебла в'юнка, звисаючи вниз, утворюють зелені каскади. Його квітки, зазвичай ніжно-бузкові, чудово поєднуються з іншими одно- і багаторічними квітами із синіми, жовтими або жовтогарячими віночками.

Місце розташування. Особливо яскраво й рясно цвіте на світлих сонячних місцях. Віддає перевагу добре обробленому суглинному не кислому ґрунту.

Розмноження. Насінням, яке висівають на постійне місце в травні. Сходи з'являються за 10—14 днів після посіву. Коли саджанця буде 4—5 тижнів, внесіть добрива. Використовуйте рідкі добрива в рекомендованій виробником концентрації й до ранньої осені підгодовуйте через кожні 10 днів. Досить легко переносить заморозки й стійке до захворювань і шкідників.

Використання. Для клумб і рабатов, міксбордерів, бордюрів, на кам'янистих гірках, групами, для вкриття поверхні ґрунту, для озеленення балконів і ваз. Цвітіння в'юнка триває більшу частину літа, воно дуже рясне, але квіти тримаються всього один день. Регулярно видаляйте жовте листя.

Газанія (*Gazania*)

Рослина родини Складноцвіті, батьківщина — Південна Африка, Капська область. Ця приваблива південно-африканська «ромашка» безупинно цвіте від липня до кінця сезону рожевими, жовтими, червоними квітками, що трохи піднімаються над листям. Газанія — багаторічник, але в регіонах із холодним кліматом вирощується як однорічник. Газанії можна викопати восени із саду, щоб зберегти до наступного сезону.

Місце розташування. Вимагають відкритих сонячних місць, посухостійкі, тепло- і світлолюбні. Ростуть на пухких, щербенистих ґрунтах і отримують воду завдяки стрижневим кореням, які добувають рідину із глибини. На родючих ґрунтах рослини підгодовують кожні 4—6, а на більше збіднілих кожні 2—4 тижні розчином повного мінерального добрива. Не переносять надлишку вологи. Досить холодостійкі, витримують заморозки до -5 — -7 °С.

Розмноження. Насінням й живцями. Для вирощування розсади посів роблять у березні в ящики в теплиці або в теплому парнику. У квітні можна сіяти в холодні парники і відкритий ґрунт. Посадку на місце роблять у середині травня з вологою грудкою землі, витримуючи відстань між рослинами 15—20 см. У середині літа можна розмножити живцями, узятими з бічних паростків біля основи стебла.

Використання. Для рабток, бордюрів, груп, кам'янистих гірок, укосів і для зрізання. Газанію висаджують у широкі вуличні вази або контейнери в сполученні із синім агератумом або лобелією.

Партнери. Прекрасно komponуються зі своїми південноафриканськими «земляками» — арктотисами, диморфотеками, урсиніями й венідиумами.

Гайлардія (*Gaillardia*)

Рослина родини Складноцвіті, батьківщина — південні штати Північної Америки. У культурі є багаторічні й однорічні рослини. Квітки гайлардії забарвлені у темно-червоний, жовтогарячий, жовтий, бронзовий, червоний і золотавий кольори. Більшість сортів мають двоколірні пелюстки. Це невибаглива польова культура, що рясно цвіте все літо до осені.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях і легких, сухих ґрунтах. На вологих місцях відстає в рості, іноді випадає. Догляд нескладний. Рослини добре реагують на помірний полив. Стька до спеки й посухи. Для продовження цвітіння рекомендується провести за сезон три підгодівлі. Цвіте від червня до вересня.

Розмноження. Насінням, яке висівають у березні-квітні у парник або відкритий ґрунт. Сіянци пікірують у горщики або ящики й розташовують на світлі при помірно вологому ґрунті. Розсаду висаджують на місце наприкінці травня після закінчення весняних заморозків, витримуючи відстань між рослинами 25—30 см. Насіння проростає на 12-й день.

Використання. Для широких рабток перед високими багатолітниками, по краях чагарникових груп і для отримання зрізаних квітів, які у воді довго зберігають свіжий вигляд. Низькорослі форми застосовують у якості бордюрних рослин.

Партнери. Поєднується зі звичайними ромашками, роменом і спаржею.

Сорти. Особливо гарні сорти із криваво-червоними суцвіттями й двоцвітні, у яких язичкові квітки червоні з жовтими кінчиками. Існують махрові й напівмахрові сорти.

Гвоздика (*Dianthus*)

Багаторічна рослина родини Гвоздикові. Вирощують як одно-річники й двулітники. Батьківщина — Європа, Північна Африка, Азія. Види гвоздик легко схрещуються між собою, тому існує безліч їхніх гібридів. Гама забарвлення квіток — від білих і рожевих до темно-червоних тонів, квітки можуть мати подвійне забарвлення.

Місце розташування. Гвоздики люблять сонячні місця. Вимагають родючого, некислого, суглинного садового ґрунту. Підгодовуйте рідкими добривами раз на 2 тижні при вирощуванні рослин у родючій ґрунтовій суміші. Гвоздики не переносять перезволоження й особливо застою води. Для посадки коштовних і рідких сортів бажано створити підвищені ділянки.

Розмноження. Насінням, яке висівають у січні-лютому в ящики при температурі 12—15 °С у суміш, що складається з листового, дерново-глинистого ґрунту й піску в співвідношенні 1:2:1. Пікіровку роблять із появою перших справжніх листочків у таку ж суміш із додаванням перегною. Рослини тримають при температурі 8—12 °С у найсвітліших місцях. У відкритий ґрунт висаджують після закінчення весняних заморозків, витримуючи при посадці відстань між рослинами 15—20 см. Цвіте від весни до пізнього літа.

Використання. Для створення бордюрів, для строкатих квітників, альпійських гірок, як ґрунтокривні рослини, на підірних стінках і між плитками доріжок, для обрамлення сходок.

Види. У середній смузі легше за все вирощувати гвоздику китайську і її різновид із великими квітками — гвоздику Геддевіга.

Геліхризум (*Helichrysum*)

Ці рослини родини Складноцвіті, за своєю природою багаторічники, родом з Австралії, Південної Азії й Південної Африки. Його також називають безсмертник, або цмин. Геліхризум не виносить заморозків, тому в помірних широтах вирощується як однорічник. Один із популярних видів — Геліхризум приквітковий. Це чудова рослина рясно цвіте від липня до заморозків і відмінно підходить для рокарію й альпійської гірки.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, хоча може виносити незначне затінення. Холодостійкий і посухостійкий. Потребує добре вдобреного, поживного, пухкого ґрунту. Догляд нескладний. Щоб суцвіття не дрібніли — рослину потрібно поливати в жарку суху погоду.

Розмноження. Насінням, яке сіяють краще відразу в горщики в березні. Сходи з'являються на 8—10-й день. Завдяки потужній мичковатій кореневій системі геліхризум прекрасно переносить пересадку. У відкритий ґрунт розсаду геліхризума висаджують у середині травня на відстані 15—25 см одну від одної. При вирощуванні у розсадний спосіб цвітіння настає в середині липня. Деякі сорти, особливо низькорослі, бордюрні, можна сіяти прямо в ґрунт у першій половині травня. Цей спосіб вирощування значно простіший за розсадний, але цвітіння при ньому настає лише в другій половині серпня. Восени геліхризум можна пересадити в горщики й зберегти вдома до весни.

Використання. У міксбордерах, рокаріях, альпінаріях, клумбах, рабатках і на зрізання, як сухоцвіт.

Годеція (*Godetia*)

Трав'яниста рослина із родини Знітові. Батьківщина — Північна й Південна Америка. Невибглива холодостійка світлолюбна рослина. Рясно цвіте від липня до жовтня.

Місце розташування. Потребує відкритих сонячних місць, добре розвивається й рясно цвіте на нормально зволжених, досить гумусних і багатих поживними речовинами суглинках, але не переносить сухих. У дощове літо страждає від вогкості, а в посушливе — від спеки. Регулярно поливають і підгодовують кожні 10 днів. Щоб підтримувати рясно й тривале (до осені) цвітіння, обов'язково видаляють зав'язі.

Розмноження. Насінням, посів якого роблять у березні-квітні. Насіння проростає за 2 тижні. В умовах теплиці або парника пікіровку здійснюють у горщики по 3—4 сіянці. Пересадження переносять тільки в ранньому віці й із грудкою землі. Розсаду висаджують у відкритий ґрунт, витримуючи відстань між рослинами 15—20 см. Вона переносить заморозки до -3°C , тому розсаду можна досить рано висаджувати в ґрунт, не боячись пізніх заморозків, а в південних районах можливий посів під зиму. Цвітіння настає за 60—80 днів після посіву.

Використання. У рабатках, клумбах, групових посадках, міксбордерах. Придатна для посадки у вуличні вази, контейнери на балконах. Ємності краще брати світлого кольору, це зменшить нагрівання їх (а значить і землі) сонцем, що добре позначиться на тривалості цвітіння. Високі сорти гарні для зрізання.

Сорти. Годеція великоквіткова — *G. grandiflora*, Годеція чарівна — *G. amoenae*.

Гомфрена (*Gomphrena*)

Однорічна рослина родини Амарантові. Батьківщина — Індія й тропічні області Австралії й Америки. У квітникарстві більше відома гомфрена куляста — *Gomphrena globosa* — та її низкоросла форма з білими й червоними квітками. Суцвіття гомфрени, що нагадують за кольором і формою голівки конюшини, прекрасно прикрасять протягом літа й осені будь-які клумби або рабатку.

Місце розташування. Добре росте й цвіте на відкритих, теплих, сонячних, захищених від вітру ділянках. Віддає перевагу тільки пухкому й поживному ґрунту. Спеціального догляду не потрібно. Своєчасний полив і підгодівлі. Добрива під цю культуру потрібно вносити дуже обережно, при надлишку органічних добрив вона може не зацвісти. Підгодівлю повним комплексним добривом роблять лише під час вирощування розсади й у перший місяць після її висадження в ґрунт. Із початком цвітіння підгодівлю припиняють.

Розмноження. Насінням, яке висівають у ящики в березні на глибину 0,5 см. При оптимальній температурі $18-21^{\circ}\text{C}$ перші сходи з'являються за 2—3 тижні. Сіянці намагаються тримати при помірній температурі. У відкритий ґрунт підрослу розсаду висаджують наприкінці травня — початку червня. При посадці відстань між рослинами витримують не менш 20—30 см. Насіння можна одразу висіяти у відкритий ґрунт наприкінці травня після закінчення весняних заморозків. Однак у цьому випадку цвітіння наступить значно пізніше. Цвіте гомфрена від липня до жовтня.

Використання. Використовується в основному для сухих букетів, посадки на рабатках, в альпінаріях, міксбордерах, як горщикова культура.

Дельфініум (*Delphinium*)

Дельфініум, або шпорник, — рослина родини Лютикові. Батьківщина — Середня й Південна Європа. Цей рід включає однорічні й багаторічні види. Однорічний дельфініум вирізняється особливо тривалим періодом цвітіння — від раннього літа й до осені. Його квітки бувають яскравих і різноманітних кольорів: у них безліч відтінків червоного, синього і фіолетового. Є сорти білого кольору, а також темні, майже шоколадні.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях із легким затіненням у полуденні години, захищених від вітру. Ґрунт підходить будь-який добре дренажний, краще багатий суглинний вапнований. Морозостійкий й холодостійкий. Від вологості легко хворіють і випрівають. Високорослі рослини підв'язують до опори, рясно підгодовують і поливають навесні й на початку літа.

Розмноження. Дельфініуми не переносять пересадки без грудки землі, тому їх розмножують посівом насіння у відкритий ґрунт восени й навесні. Кращі результати дають осінні посіви для отримання квіток на зрізання. Відстані між рядами — 30 — 40 см, у ряді — 15 — 25 см залежно від висоти рослин. Під зиму надземну частину дельфініума варто видалити й спалити, тому що в рослинних залишках можуть зимувати шкідники і спори грибів.

Використання. У групових посадках, рабатках, на зрізку в букети.

Партнери. Оскільки цвітіння дельфініумів коротке, посадіть поруч із ними рослини, які довго можуть радувати вас своїм цвітінням. Тюльпан, маргаритки, гайлардія й ехінацея відволічуть увагу від порожніх місць, що з'явилися після обрізки дельфініумів.

Диморфотека

(*Dimorphotheca*)

Належить до родини Складноцвіті, батьківщина — Південна Африка. Уночі й удень у сиру й похмуру погоду суцвіття диморфотеки закриті. Ця властивість слугує рослині для захисту пилка від вологи. У суху погоду суцвіття відкриваються рано вранці і закриваються о 16—17 годині.

Місце розташування. Добре ростуть на світлих сонячних місцях, найкраще підходять південні схили. Ґрунт має бути дуже пухким, водопроникним, але небагатим на поживні речовини. На вдобрих ділянках рослини розвивають великі кущі й слабо цвітуть. Не переносять надлишку вологості ґрунту й повітря! Догляд звичайний. Потрібно вчасно видаляти зів'ялі суцвіття, це поліпшує зовнішній вигляд рослин і сприяє утворенню нових бутонів.

Розмноження. Насінням, яке висівають на початку квітня в парники. Оптимальна температура для проростання 16 °С, сходи з'являються за 7—14 днів. Розсаду висаджують після закінчення весняних заморозків, витримуючи відстань між рослинами 15—20 см. Диморфотеки дуже чутливі до ушкодження коренів, які потім дуже повільно відновлюються. Тільки сіянці можна пікірувати в горщики, і то частина рослин все одно гине. Краще обійтися без пересадки й посіяти насіння в травні одразу на постійне місце. Цвітіння починається за 6—7 тижнів після появи сходів і триває 35—65 днів.

Використання. У групових посадках, у рокаріях і на альпійських гірках. Ідеально підходить для мавританського газону.

Іберіс (*Iberis*)

Трав'яниста рослина, іноді напівчагарник, родини Хрестоцвіті. Батьківщина — Середземномор'я й Центральна Європа. Свою назву отримав завдяки області природного поширення: Іберією раніше називали Іспанію. Відомий також під назвою стінник. Дуже невибаглива, холодостійка, світлолюбна й посухостійка рослина. Єдиний недолік іберісу — відносно нетривале цвітіння.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, але виносить і легке затінення. Ґрунт підходить будь-який, але краще росте на легких суглинках.

Розмноження. Насінням, яке сіють у ґрунт рано навесні або восени. Оптимальна температура для проростання 16—18 °С. Сходи з'являються на 7—8-й день. Посіви під зиму дають більш ранні сходи, цвітіння також починається раніше, воно рясніше й триваліше. Сіють рідко, тому що сіянці розсаджувати небажано, проріджування травмує рослини, що залишаються. Відстань між дорослими екземплярами — 15—20 см. Рослини, що відцвітають, трохи підрізають, після чого вони цвітуть повторно.

Використання. На газонах, у рабатках і бордюрних посадках, на південному боці кам'янистих садків. Красиво виглядають між низькими багатолітниками, але кущі сильно розростаються. І. гіркий дає гарні й стійкі паростки для букетів.

Види. Іберіс гіркий — *Ib. amara*, Іберіс зонтичний — *Ib. umbellata*, Іберіс вічнозелений — *Iberis sempervirens*.

Календула (*Calendula*)

Другу свою назву — нагідки — отримала, швидше за все, за схожість форми насіння з кігтикком або нігтем. Трав'яниста рослина родини Складноцвіті. Вирощується як декоративна рослина, але в її суцвіттях містяться речовини, що мають ефективні лікувальні властивості від багатьох хвороб.

Місце розташування. Для посадки варто вибрати сонячне місце. Найбільшої декоративності досягає на родючих, досить зволжених, добре дренованих ґрунтах. Виносить заморозки до -5 °С. При тривалих періодах сухої й спекотної погоди календулу потрібно поливати. На дуже збіднених ґрунтах рослини підготовують кожні 4 тижні розчином повного мінерального добрива. Щоб подовжити рясне цвітіння до глибокої осені, потрібно одразу (як тільки крайові квітки набудуть горизонтального положення) почати збір суцвіть-кошиків. Чим більше ви їх зберете, тим більше розпуститься знову. Якщо цього не робити взагалі, то цвітіння буде тільки до кінця липня.

Розмноження. Насінням. Висівають рано навесні на глибину 2—3 см, коли ґрунт досить підсохнув і його можна обробляти. Для отримання окремих ефектних рослин їх висаджують 30 x 30 см або 40 x 40 см. Якщо ж потрібні густі квіткові рабатки для оформлення доріжки, або з невеликої площі ви хочете зібрати якнайбільше лікарських суцвіть, то рослини саджають через 7—10 см у ряді й з відстанню між рядами 30—50 см. Сходи з'являються, за 1—2 тижні. Зацвітають за десять тижнів.

Використання. Для груп, рабток, бордюрів і зрізання, лікарських садків. Низькорослі сорти гарні в балконних ящиках.

Калібрахоа (*Calibrachoa*)

Це чарівна рослина родини Пасльонові, батьківщина — Північна й Південна Америка. Зовні вона дуже схожа на петунію, але відрізняється від неї мініатюрними квітками (у діаметрі близько 3 см), якими у великій кількості всипані розкішні, сильно розгалужені кущі калібрахоа.

Місце розташування. Дуже світлолюбна рослина: чим більше сонця, тим більше квіток. Віддає перевагу легким поживним ґрунтам, помірний полив і регулярні підгодівлі раз на два тижні. Для рясного цвітіння бажано додавати в ґрунт спеціальні засоби, що затримують вологу. Регулярні підгодівлі продовжують до закінчення цвітіння. Ампельні калібрахоа можуть сильно страждати від вітру, тому кошики й вазони з ними варто поміщати в захищених від вітру місцях.

Розмноження. За допомогою черешків, які заготовляють із маточників і укорінюють під склом у шарі піску або перліту від січня до травня при температурі 21—25 °С. Узимку маткові рослини зберігають у світлих прохолодних приміщеннях (від 5—10 °С) при помірному поливі. Вкорінюються черешки близько двох тижнів. У цей період важливо підтримувати високу вологість і регулярно провітрювати посадки. Як тільки на черешках розвіється гарна коренева система, їх можна пересаджувати в горщики.

Використання. Як ампельна рослина, для вертикального озеленення, у вазонах і контейнерах.

Партнери. У вазонах із пеларгонією зональною, фуксією, лобулярією, геліхризумом, хлорофітумом, бальзаміном. З ампельними рослинами, такими як лобелія, плющ, вербена, пеларгонія й ін.

Капуста (*Brassica*)

Однорічна та дворічна рослина родини Хрестоцвіті. Батьківщина — Західна Європа. У декоративному квіткарстві зазвичай використовується один вид — капуста городня витка декоративна (*B. oleracea*) та кілька її декоративних форм і сортів.

Місце розташування. Світлолюбні, порівняно холодостійкі, легко переносять весняні й осінні заморозки. Віддають перевагу суглинному або супіщаному, багатому на гумус ґрунту. Варто рясно поливати в суху погоду й періодично підгодовувати. Холодні дні лише підсилюють яскравість забарвлення листя. У дорослому стані декоративна капуста витримує короточасне зниження температури до –8—12 °С, а розсада до –4 °С. Якщо декоративна капуста буде рости в півтіні, вона буде дрібнішою й колір стане не настільки інтенсивним, як на сонці. Забарвлення листя починається тільки при встановленні прохолодної погоди. Повного розвитку рослини досягають наприкінці літа.

Розмноження. Насінням, яке висівають в останній декаді березня в горщики діаметром 3—4 см по дві насінини й засипають субстратом. При температурі повітря 18—20 °С, сході з'являться за 2—5 днів. Землю поливають до й одразу після посіву. Потім поливи припиняють і лише трохи обприскують сходи. Поливати можна вже зміцнілі сіянці при значному підсиханні ґрунту. За 35—40 днів загартовану розсаду висаджують на постійне місце (наприкінці квітня — початку травня). При посадці групами між окремими рослинами залишають відстань 50—60 см.

Використання. У якості оригінальних і ефектних декоративно-листяних рослин в одиночних і групових посадках, низькорослі сорти — у бабках і бордюрах.

Клеома (*Cleome*)

Належить до родини Хрестоцвіті, батьківщина — Південна Америка. Міцні прямі стебла досягають заввишки 150 см і дуже стійкі, незважаючи на значну висоту. Рожеві, жовті, пурпурні або білі квітки клеоми розташовуються в суцвітті на довгих квітконосах і в діаметрі досягають 2–3 см, а оригінальну форму квіткі доповнює приємний аромат. Квітки в суцвітті розпускаються знизу вгору, і китиця при цьому поступово витягується. Бутонів у суцвітті так багато, що до заморозків деякі так і не встигають розкритися.

Місце розташування. Виберіть для клеоми найбільш сонячне й світле місце із глибоким, родючим, нейтральним і добре дренованим ґрунтом. Важливо не допускати надлишку добрива, тому що все піде в листя, і цвітіння буде менш рясним. Рослина посухостійка й погано переносить перезволоження, тому поливають помірно й тільки в спекотні дні, у міру просихання ґрунту.

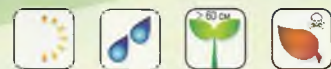
Розмноження. Насінням, яке висівають у березні в теплиці або під зиму на глибину 1–1,5 см. Сходи з'являються за два тижні. Сіянци пікірують у торфо-перегнійні горщики й наприкінці травня, коли мине загроза весняних заморозків, висаджують на постійне місце за схемою 30 x 50 см. Цвітіння починається в червні й триває до ранньої осені.

Використання. У міксобордерах, центрі клумб, невеликих групах, як одностільна жива огорожа, на зрізання в букети.

Партнери. Поєднується з лаватерою, духмяним тютюном, іберійкою.

Рицина (*Ricinus*)

Багаторічна швидкоросла трав'яниста рослина родини Молочайні, батьківщина — Африка. Вирощується як однорічник. Квітки в рицини непоказні й декоративної цінності не мають. Головною привабливістю рослині надає дуже велике листя, що утворює розлогу пишну крону. Досить крупне насіння, близько 1 см завдовжки, своєю формою нагадує черевце собачого кліща, що роздувся, за що рослина й отримала назву. З насіння виготовляють касторову олію. Будьте обережні: насіння рицини містить одну з найсильніших органічних отрут — рицин, насіння дуже отруйне й при його поїданні може призвести до летальних наслідків!

Місце розташування. Краще росте й більш декоративна на сонячних, теплих, захищених від вітру й вологих місцях. Віддає перевагу ділянкам з пухким, поживним ґрунтом, чорноземами. Необхідний своєчасний полив. Не виносить заморозків і тривалого похолодання.

Розмноження. Насінням, яке висівають у березні в горщики або у квітні—травні безпосередньо в ґрунт. За добу перед посівом насіння варто замочити в теплій воді. Сіятя рицину рекомендується на глибину від 6 до 1–2 см при температурі ґрунту не нижче 12 °С. Сходи з'являються протягом 3-х тижнів і дуже швидко розвиваються. Розсаду висаджують на постійне місце після закінчення весняних заморозків.

Використання. В одиночних посадках на газоні або в невеликих вільних групах (3–5 рослин) без участі інших рослин. Використовують і для декорування стін.

Колеус (*Coleus*)

Багаторічна рослина родини Губоцвіті, батьківщина якої — тропіки Азії й Африки. Вирощується як однорічник. Важко назвати іншу рослину, що могла б позмагатися з колеусом красою форм і яскравістю забарвлення листя. Цінується за декоративність листя, красу якого зберігає протягом усього сезону до настання заморозків.

Місце розташування. Потрібно захищене, сонячне місце або легкий затінок. Ґрунт легкий, проникний, багатий, трохи кислий. Необхідно регулярно й рясно поливати й обприскувати рослину, інакше колеус легко стає добычею павутинного кліща. Потрібні й постійні підгодівлі кожні 12—14 днів, у червні азотним, а пізніше повним мінеральним добривом із мікроелементами. Цвіте дрібними блакитними квітками від червня до початку осені.

Розмноження. Черешками й насінням. Насіння сіють наприкінці зими в суміш із листової, торф'яної, дернової землі й піску (1:1:1:1). Посіви присипають піском, притискають і тримають при температурі 20—22 °C у постійному зволоженні. Сходи з'являються за 14—18 днів. Пікують у ту ж земельну суміш. На постійне місце в ґрунт, у контейнери або вази колеус висаджують у червні, по закінченні поворотних заморозків, яких він не переносить. При посадці в ґрунт тримають відстань між рослинами 20—30 см.

Використання. Як бордюрна рослина по краю квітника, як акцент на клумбах, у міксобордері. Часто використовується в орнаментальних клумбах і як горщикова рослина.

Партнери. Поєднується з гіпсофілою, кермеком звичайним, із рослинами, що мають лінійне листя, — ліліями, лілейниками.

Кореопсис (*Coreopsis*)

Гарноквітничі однорічники й багаторічники родини Складноцвіті, батьківщина якої Північна Америка. Цвіте без перерви від початку липня до кінця вересня.

Місце розташування. Віддають перевагу відкритим сонячним місцям, переносять деяке затінення, а також дуже витривалі й невибагливі. Морозотривкі. Ґрунт бажаний легкий, супіщаний, без застою вологи. Спеціального догляду не потребує. У дуже спекотне літо рослинам потрібен полив, інакше інтенсивність цвітіння різко знижується. Відцвілі цвітоноси бажано обрізати — їм на зміну виростає безліч нових.

Розмноження. Насінням й поділом куща. Сіють насіння у квітні у відкритий ґрунт або холодний парник. При ранніх посівах у теплиці сіянці пікують двічі. Перший раз у ящики за схемою 2 x 2 см, другий раз — в 11 см горщики по 4 штуки. У відкритий ґрунт висаджують, витримуючи відстань між рослинами 20—30 см. Можна сіяти під зиму. Дають самосівбу. Поділ куща роблять восени.

Використання. На рабатках, клумбах, балконах. Високорослі сорти використовуються на зрізання, низькорослі сорти придатні для посадки в контейнери.

Партнери. Завдяки яскравому жовтому кольору добре поєднуються із блакитним дельфініумом і синьоголовником.

Сорти. З однолітніх кореопсисів вирощують: Кореопсис Друммонда — *C. drummondii*, Кореопсис фарбувальний — *C. tinctoria*, Кореопсис феруелістий — *C. ferulifolia*. З багаторічних: Кореопсис великоквітковий — *C. grandiflora*, Кореопсис ланцетоподібний — *C. lanceolata*.

КОСМОС (*Cosmos*)

Космос родом із Центральної Америки, ця рослина стала настільки звична, що її латинська назва переінакшена російською — космеля. Розмножується часто самосівбою й невибаглива до умов вирощування. Квітки мають безліч відтінків, а витончене листя рослин дуже декоративне.

Місце розташування. Рослини світлолюбні, холодостійкі, невибагливі до ґрунту, але краще ростуть на пухкому і багатому на поживні речовини. На багатих поживними речовинами ґрунтах підгодовують кожні 6—8, а на вбогих кожні 3—4 тижні розчином повного мінерального добрива. Необхідний своєчасний і регулярний полив. Зів'ялі суцвіття одразу видаляють — це стимулює утворення нових бутонів.

Розмноження. Насінням. Посів роблять у відкритий ґрунт або холодні парники. На розсаду висівають від березня до середини квітня. Насіння тільки вдавлюють в субстрат, не присипаючи зверху ґрунтом, оскільки йому для проростання необхідне світло. При температурі 15—18 °С сходять з'являються за 1—2 тижні. Добре переносять пересадку.

Використання. Рекомендуються для великих груп біля огорож і стін, рідко на зрізання.

Партнери. Поєднується зі строкатими літниками, що підходять по кольору (вербена, гвоздика, флокси), також із ромашкою, чорнобривцями і диморфотекою.

Види. Космос двічперистий — *Cosmos bipinnatus*, Космос кривава-червоний — *Cosmos atrosanguineus*, Космос сірчано-жовтий — *Cosmos sulphureus*.

ЛЬОН (*Linum*)

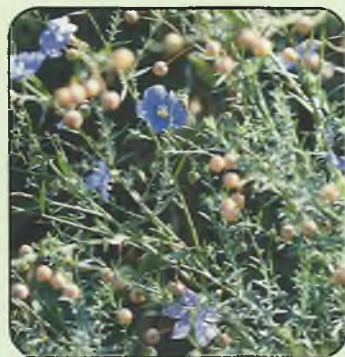
Гілляста рослина родини Льонові родом із Середземномор'я. На прямому міцному тонкому стеблі з вузьким листям розпускаються гарні п'ятипелюсткові квітки. Колір квіток буває блакитний, білий, жовтий, рожевий і червоний. Незважаючи на невелику висоту рослин — 35—50 см, — їх вирощують на зрізання для складання букетів із живих і сухих квітів.

Місце розташування. Потребує відкритих, сонячних місць. Добре росте й цвіте на проникних, не дуже сухих ґрунтах. Найкращого розвитку домагаються при вирощуванні льону на легких, родючих, у міру зволжених ґрунтах. Невибагливий. Переносить легкі заморозки. Цвіте від червня до серпня. Квітки після опівдня закриваються.

Розмноження. Насінням, яке висівають одразу на постійне місце із середини весни. Для отримання більш раннього цвітіння в наступному році висівають восени (під зиму). Спеціального догляду льон не потребує. Догляд полягає в поливах, видаленні зів'ялих квіток і обрізці квіткових паростків восени.

Використання. Ідеально підходить для мавританського газону. Прекрасно поєднується з іншими сонцелюбними й посухостійкими рослинами, такими як волошка синя, кларкія тощо. Часто використовується як строкате тло для інших рослин-«солістів». Однаково гарний як для посадки в міксбордерах, так і в «сільських садах».

Види. Льон великоквітковий червоний однолітний. *Linum grandiflorum*, Льон блакитний *Linum perenne* (вирощують як багатолітник).

Лобелія (*Lobelia*)

Рослина родини Дзвіночкові, батьківщина якої — Північна Америка. Лобелія доповнює широку гаму однорічників, що тішать око своїм цвітінням. Вона завжди в моді завдяки блакитному кольору квіток. Квітки лобелії можуть бути білими, червоними й пурпурними. А росте вона може не тільки на землі, але й у воді.

Місце розташування. Теплолюбна, добре росте на відкритих, сонячних місцях і на помірно вологих суглинних або супіщаних ґрунтах. Л. Дортманна росте тільки в неглибокій воді із зануреною розеткою листя. Л. сидячоквіткова може постійно перебувати на мілководді або в заболоченому місці. Інші види і сорти віддають перевагу сирому ґрунту на березі, хоча й переносять короткочасне затоплення влітку, але зимують у більш сухих умовах.

Розмноження. Насінням, посів якого роблять у лютому в теплиці. Для рівномірності посівів насіння змішують із сухим піском у співвідношенні 1:50 і не загортають. Сходи дуже дрібні, розвиваються повільно. Пікірують двічі в легку землю. Розсаду висаджують у ґрунт після закінчення весняних заморозків.

Використання. У квітниках, рабатках і групах, у бордюрах і килимових композиціях, ампельна лобелія гарна для балконних ящиків. Лобелія пурпурова й лобелія блискуча підходять для вирощування на вологому ґрунті болотця.

Сорти. Лобелія ожиноподібна — *L. erinus*, Лобелія ампельна 'Richardii' — *Lobelia 'Richardii'*, Лобелія сильна — *L. valida*, Лобелія найтонша — *L. tenuior*.

Лобулярія (*Alyssum*)

Невисока компактна рослина родини Хрестоцвіті, батьківщина якої — Середземномор'я. Квітки білі або світло-фіолетові, мають сильний медяний аромат і тішать своїм цвітінням від травня до жовтня. Дрібних квіток так багато, що вони практично повністю приховують листя.

Місце розташування. Добре росте на відкритих світлих сонячних місцях. Не переносить надлишку вологи й тривалої посухи. Холодостійка. Ґрунт не повинен бути дуже поживним. Рослина стійка до вітру й високого вмісту вапна в ґрунті й поливальної воді. Під час усього вегетаційного періоду рослини тримають лише в помірно вологих умовах і зрідка підгодовують добривами. Дуже важливо обрізати рослину після першого цвітіння. При цьому всі паростки укорочують приблизно наполовину, щоб стимулювати відростання нових бічних паростків із квітковими бруньками. Добре й швидко відростає після стрижки й знову цвіте.

Розмноження. Насінням, яке висівають одразу у відкритий ґрунт на постійне місце наприкінці квітня або в листопаді. Для отримання розсади посів роблять у парники в березні. Розсаду висаджують на постійне місце в травні, витримуючи між рослинами відстань 15—20 см. Важливо, щоб посіви були розрідженими, інакше рослини будуть погано цвісти. Зацвітає на 40—50-й день після посіву. Рання цвітіння можна досягти, якщо посадити насіння лобулярії під зиму. Сходи, що з'явилися, необхідно вкрити від морозів.

Використання. У бордюрах і на кам'янистих гірках, для озеленення балконів. Ідеальна для окантовки клумб і работок. Прекрасний медоніс, привертає бджіл-запилників. Має солодкий аромат.

Лофант (*Agastache*)

Лофант, або м'ята, — рослина родини Губоцвіті, батьківщина — Мексика. Більшість видів цієї рослини недостатньо морозостійкі, тому вирощують її в основному як однорічник. Можна вирощувати в багаторічній культурі, але обов'язково із сухим укриттям на зиму. У південних районах країни лофант добре переносить зимівлю.

Місце розташування. Добре росте на теплих, навіть спекотних, світлих сонячних місцях і віддає перевагу бідним, дренажним ділянкам. На важких вологих ґрунтах може випадати. Рослина не переносить застійних зимово-весняних вод. Для того щоб рослина перезимувала, важливо зрізати надземну частину не пізніше середини вересня, залишивши 10 см стебел, для того щоб прокинулися кореневі бруньки.

Розмноження. Насінням і живцями. Сорти, як правило, розмножують тільки вегетативно. У відкритий ґрунт насіння висівають у травні. Насіння проростає при 20 °С. Розвиваються сіянці повільно й при посіві у відкритий ґрунт рослини можуть зацвісти тільки в серпні—вересні. Для того щоб цвітіння було в липні—серпні, необхідно виростити розсаду. Насіння сіяють у березні-квітні в ящики із ґрунтом, які встановлюють у теплом приміщенні.

Використання. У міксобордерах для створення яскравих кольорових плям, незамінний в ароматних садках. Лофант прекрасно підходить для оформлення внутрішніх патіо, тому що надає їм неповторного екзотичного колориту. Для зрізання.

Види. Лофант барбери — *Agastache barberi*, Лофант гірський — *Agastache rupestris*, Лофант мексиканський — *Agastache mexicana*, Лофант зморшкуватий — *Agastache rugosa*.

Ротики садові (*Antirrhinum*)

Трав'яниста рослина родини Ранникові, батьківщина — Середземномор'я, Азія й Америка. Друга назва — антирinum, а його народна назва — «собачки», що закріпилася за рослиною завдяки незвичайній формі квіток, що нагадують мордочку з ротом, що відкривається. Це багаторічна рослина, але в культурі завжди вирощується як однорічник. Колір квіток залежить від сорту білий, жовтий, рожевий, темно-бордовий, майже чорний бархатистий. Колір квіток ротиків не буває тільки синім і блакитним.

Місце розташування. Віддає перевагу сонячним ділянкам з добре вдобренним, суглинним і дренажним ґрунтом. Полив роблять, коли ґрунт пересихає. Стійкий до осінніх заморозків. Спеціального догляду не потребує. Восени рослини висмикують із корінням і відправляють у компост.

Розмноження. Насінням, яке висівають на розсаду в лютому—березні. Насіння розташовують по поверхні вологого ґрунту, воложать із розпилювача й накривають склом або плівкою. Сходи з'являються за 10—14 днів при температурі 20—22 °С. Вирощують при температурі 10—18 °С. У відкритий ґрунт висаджують у другій половині травня, витримуючи відстань між рослинами 20—30 см. Період цвітіння червень-жовтень. Тривалість цвітіння окремо взятої квітки — до 12 днів.

Використання. На клумбах, у міксобордерах, у групових і масових посадках, у бордюрах, як горщикова культура. Його можна вирощувати для зрізання як у відкритому ґрунті, так і в теплицях практично цілий рік. У зрізаному вигляді стоять у воді 7—14 днів.

Люпин (*Lupinus*)

Однорічні, дволітні й багаторічні кореневищні трав'янисті рослини, рідше напівчагарники, родини Бобові. Батьківщина — Північна Америка й Середземномор'я. Квітки різноманітні за кольором, зібрані в конусоподібне «колосся».

Місце розташування. Віддає перевагу відкритим, сонячним місцям. Росте на будь-яких добре вдобрених пухких не кислих ґрунтах. Догляд полягає в поливах, підгодівлях, видаленні зів'ялих квіток і обрізуванні рослини восени під зиму. Пересадження не переносить. Пересадити вдається тільки дуже молоді рослини з великою грудкою землі.

Розмноження. Насінням, яке висівають на розсаду в березні в ящики у звичайну для квіткових культур суміш: торф, дернова земля, пісок (1:1:0,5). Полив помірний. За 20—30 днів, коли з'являться 5—6 справжніх листочків, сіянці висаджують на постійне місце у квітники, витримуючи відстань між рослинами 30—50 см. Цвіте в червні. Якщо вчасно видаляти цвітоноси, цвіте повторно наприкінці літа, початку осені.

Використання. В одиночних і групових посадках, у міксбордерах, у змішаних посадках. Відцвілі люпини виглядають не дуже привабливо, тому на клумбах краще саджати їх невеликими групами в глибині клумб. Відведіть їм місце за багатолітниками, які своїм пишним листям і яскравими квітками прикриють люпини.

Партнери. Поєднується з хостами, ірисами, роменами, ліліями, дельфініумами, астильбами.

Види. Люпин гібридний — *Lupinus x hybridus*, Люпин карликовий — *Lupinus nanus*, Люпин мінливий — *Lupinus mutabilis*, Люпин Хартвега — *Lupinus hartwegii*.

Майоран (*Origanum*)

Теплолюбна рослина родини Губоцвіті, батьківщина якої — Середземномор'я. У культурі частіше вирощують як однорічну трав'янисту рослину, тому що при зниженні температури до -12°C рослина гине. Дрібні квіточки майорану красиво виділяються на тлі сіруватої зелені листя протягом усього літа. Майоран збирали, а пізніше почали вирощувати заради його аромату. Листя та стебла майорану мають приємний запах, заради якого рослину часто культивують як кулінарну приправу. У багатьох країнах його вважають незамінною пряністю.

Місце розташування. Для вирощування майорану вибирають сонячні ділянки, захищені від вітру. Він любить легкий ґрунт, що містить вапно. Посухостійкий, але на початку росту й розвитку негативно реагує на нестачу вологи. Віддає перевагу пухким, добре дренованим родючим ґрунтам. Цвіте в червні-липні.

Розмноження. Насінням, яке висівають у контейнери в березні—квітні в будь-яку ґрунтову суміш. Глибина посіву — 0,5—1 см, відстань між рядами — 5—8 см. Поливають розсаду помірно й стежать, щоб не пересушити її. Сходи з'являються за 15—18 днів. У відкритий ґрунт висаджують наприкінці травня — початку червня, коли ґрунт досить добре прогріється, і одразу поливають. У південних районах насіння безпосередньо висівають у ґрунт.

Використання. При посадці в контейнери вони красиво драпірують стінки ємностей, звисаючи з їхніх країв. Також майоран використовують як лікувальну траву й пряність.

Мак-самосійка (*Papaver rhoeas*)

Рослина родини Макові. Батьківщина — центральна смуга Росії, Середня та Західна Європа, Мала Азія, Середземномор'я. Квітки простої або махрової форми бувають білого, рожевого, кармінного, червоного, пурпурного, часто з білою облямівкою по краю пелюсток, кольору. Цвіте рясно від червня до осені. Квіти утворюють суцільний килим.

Місце розташування. Світлолюбний — варто вибирати ділянки з гарним освітленням. Ґрунти любить від помірно сухих до помірно вологих, пухкі, проникні. Свої кращі декоративні якості проявляє на багатих садових ґрунтах, що містять вапно. Підгодівлі не потребує.

Розмноження. Насінням, яке висівають у квітні-травні у відкритий ґрунт на глибину не більше 0,5 см. Сходи з'являються на 10—15-й день. Їх проріджують, витримуючи відстань між рослинами 15—20 см. Сіється сам, пересадки не виносить. Навесні, як тільки зійде сніг, якщо розсипати трохи чорного дрібного насіння, і в червні всюди спалахнуть червоні маки. Холодостійкий, тому насіння можна висівати під зиму або рано навесні, не побоюючись пізніх заморозків. Дає настільки рясну самосівбу, що часто перетворюється на бур'ян. Цвітіння починається від кінця червня й триває до осені.

Використання. Є прекрасним тлом для будь-яких деревних рослин, красиво виглядає в міксобордерах, рабатках. Використовується на сухих сонячних клумбах, мавританських газонах, прекрасно росте на альпійських гірках. Засушені насінні коробочки дуже часто використовують як матеріал для створення аранжувань.

Малопа (*Malope*)

Малопа, або дірвяка, — рослина родини Мальвові, батьківщина — Іспанія й Північна Африка. У культурі вирощується малопа тринадрізна (*Malope trifida*). Малопу називають літньою мальвою, тому що за красою та рясністю цвітіння вона не поступається останній. Квітки великі, діаметром до 8 см, білого, рожевого або кармінного кольору, з темними прожилками. Цвіте рясно від кінця червня до осінніх заморозків.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях. До ґрунту й вологи невиваглива, але краще розвивається на родючих, водопроникних ділянках з нейтральним і несухим ґрунтом. Холодостійка. Необхідно регулярно підгодовувати й рясно поливати в посушливу погоду. Зів'ялі квітки потрібно видаляти.

Розмноження. Насінням, яке висівають у квітні-травні у відкритий ґрунт. Сходи з'являються на 14-й день. Сіянець проріджують, витримуючи відстань 30—40 см. Можна посіяти на початку квітня на розсаді, вирощувати в горщиках, а в травні висадити на постійне місце.

Використання. Висаджують у збірні квітники поодинокі або невеликими групами на далекому плані, декорують нею непривабливі огорожі або стіни, створюють живоплоти. Окремі стебла можна зрізати для букетів.

Сорти. Pink Queen — яскраво-рожевий колір розходиться променями до ніжно-рожевих країв великих квіток, Vulcan — квітки червоні з металевим блиском і зеленим вічком, White Queen — із чисто білими, блискучими на сонці квітками.

Матиола (*Matthiola*)

Матиола, або левкой, — рослина родини Хрестоцвіті, батьківщина — Південна Європа. Квітки білих, рожевих, кремових, червоних, фіолетових відтінків мають сильний пряний аромат. Аромат квітів підсилюється ввечері, за цю властивість матіолу називають нічною фіалкою. Цвіте від червня до серпня, після чого повністю втрачає декоративність.

Місце розташування. Найбільшої декоративності досягає на відкритих сонячних місцях при достатній вологості ґрунту й повітря. Не переносить застою води й тривалої посухи. Краще росте й цвіте на добре удобрених суглинках. При скупчених посівах, при підвищеній вологості й надлишку тепла вражається «чорною ніжною». Дуже чуйний на догляд — підгодівлі, поливи, розпушування й інші прийоми. Необхідно поливати в посушливу погоду.

Розмноження. Насінням, яке висівають у середині березня в ящики із сумішшю дернової землі й піску в співвідношенні 3:1. З появою сходів температуру в теплиці знижують до 8—12 °С, а ящики ставлять ближче до світла. За 10—12 днів, у стадії сім'ядоль, сіянці пікують у поживні кубики або горщики й за якийсь час виносять у парники. Загартована розсада легко переносить зниження температури до -5 °С, її можна висаджувати в ґрунт на постійне місце раніше, витримуючи відстань при посадці 20—25 см. Щоб цвітіння було безперервним протягом усього літа, проводять повторні посіви за кожні 10—15 днів.

Використання. У змішаних квітниках, іноді використовують у мавританському газоні. Можна висаджувати в контейнери, вуличні вази й балконні ящики. Високорослі сорти гарні для зрізання суцвіть.

Красоля (*Tropaeolum*)

Трав'яниста багаторічна рослина родини Квасолеві, батьківщина — Південна й Центральна Америка. Вирощують як однорічник. У звичайних садових красоль їстівні всі частини рослини, окрім коренів. Багаті на вітамін С свіже молоде листя й стебла використовують при готуванні салатів і супів, на квітках красолі настоюють оцет, а висушене, очишене й розмелене насіння має пряний перцевий смак і використовується як приправа. Велике насіння красолі у свіжому вигляді отруйне!

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях і помірно родючих і вологих ґрунтах. При надлишку добрив рослини погано цвітуть. До цвітіння необхідні регулярні підгодівлі й полив, але після початку цвітіння поливають тільки при пересиханні ґрунту. Цвіте від червня до заморозків.

Розмноження. Насінням, яке можна в середині травня висівати прямо в ґрунт, у лунки по три насінинки, витримуючи відстань між лунками 25—30 см. Для раннього цвітіння можна вирощувати розсаду. Висівають у перших числах травня в 9 см горщики по 3 штуки. Сходи з'являються за 2 тижні. Висаджують у ґрунт на початку червня, при пересадженні необхідно залишати земляний кім. Також розмножується за допомогою черешків, які добре вкорінюються у воді й у вологому піску. Красолю можна залишити зимувати в горщику на світлому прохолодному вікні при обмеженому поливі, а навесні її розживцювати.

Використання. Низькорослі види гарні для ваз, квітників у вигляді широких стрічок; види з довгими паростками використовуються як ампельні рослини, для вертикального озеленення, і як ґрунтокривні.

Нігела (*Nigella*)

Нігела, або чорнушка, — рослина родини Лютикові. Батьківщина — Середземномор'я, Європа, Азія. Найбільшого поширення набула Нігела дамаська (*Nigella damascena*). Це відносно холодостійка неагресивна трав'яниста рослина з витонченими суцвіттями, забарвленими залежно від сорту в білий, рожевий або блакитний колір. Тонкі стебла нігели покриті ажурним листям, а коли наприкінці літа на них утворюються насінні коробочки незвичайної форми, прикрашені м'якими «шипамі», їх висушують і використовують для створення сухих «зимових» букетів.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, хоча може переносити легку півтінь. До умов утримання невибаглива. Росте практично на будь-якому добре дренованому садовому ґрунті, але віддає перевагу легким, поживним ґрунтам із великим вмістом вапна. На кислих ґрунтах розвивається слабо. Погано переносить надлишок і нестачу вологи. Холодостійка.

Розмноження. Насінням, посів якого роблять у травні у відкритий ґрунт на постійне місце або у квітні в парники. Сходи з'являються на 18—20-й день. Сіянци пікують у торфо-перегнійні горщики. Молоді рослини зацвітають за 2 місяці після посіву. Насіння можна висівати під зиму. Посадку розсади роблять на відстані 15—20 см одне від одного. Рослини не виносять uszkodження коренів.

Використання. У мавританських газонах, групових посадках, бордюрах, зрізці. Цвіте недовго — усього близько 4 тижнів. Але потім за квітками на паростках з'являються не менш декоративні роздуті плоди.

Остеоспермум

(*Osteospermum*)

Остеоспермум, або капська маргаритка, — рослина родини Айстрові, родом із Капської області Південної Африки. Цей багаторічний напівчагарник вирощують як однорічник. Холодостійка, рясно квітуча все літо рослина. Великі суцвіття-ромашки на високих міцних стеблах до пізньої осені прикрашають квітник. Квіти дуже привабливі в букеті.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях і має потребу в пухкому, родючому ґрунті. У негоду не втрачають декоративності. При посадці остеоспермуму в контейнери необхідно стежити, щоб ґрунт повністю не висихав. Щоб цвітіння було більш тривалим, час від часу рослину варто підгодовувати комплексним мінеральним добривом. Може зимувати у світлих холодних (але не промерзлих) приміщеннях при мінімальному поливі.

Розмноження. Деякі сорти й природну форму можна розмножувати насінням, яке висівають під скло в березні-квітні в посадкові ємності по поверхні вологого ґрунтового субстрату. При температурі 18—20 °С насіння сходять за 7—10 днів. Коли з'являться 2—3 справжні листочки, рослини пересаджують у горщики або в більш просторі ящики. Висаджують у відкритий ґрунт на постійне місце із середини травня. Однак типові сортові ознаки зберігаються тільки при вегетативному розмноженні живцюванням.

Використання. У квітниках, вазонах і діжках на терасах і внутрішніх дворах, на зрізання в букети.

Перила (*Perilla*)

Декоративно-листяна багаторічна рослина родини Губоцвіті, використовується як однорічна. Батьківщина — Східна Азія. Листя перили ароматне за рахунок наявності ефірної олії, воно є прекрасною добавкою до салатів, м'ясних і рибних страв, гарне для сервіровки, а також використовується у висушеному вигляді як приправа до східних страв, яким надає специфічного кминного аромату з гострою нотою.

Місце розташування. Добре росте на відкритих сонячних місцях із пухким поживним ґрунтом. Добре піддається стрижці. Належить до рослин короткого дня, тому в середній зоні цвіте пізно й у рідких випадках дає дощілі насіння.

Розмноження. Насінням, яке після 2—3-денного замочування висівають у другій половині квітня. Сходи з'являються на 10-й день. Сіянци пікують у парники, ящики або поживні кубики. Для отримання компактних кущів головний паросток прищипують. Розсаду висаджують на постійне місце після припинення весняних заморозків, витримуючи відстань між рослинами 20—25 см.

Використання. Використовується для посадки на клумбах і рабатках, у якості крупнобординної рослини, у групах і одиночних посадках. Особливо гарна для створення бордюрів навколо канн.

Партнери. На тлі екзотичного листя перили будь-які яскраві квітки інших рослин виглядають просто фантастично.

Види. У декоративному квітництві використовується один вид — Перила чагарникова нанкінська — *P. frutescens* (L.) Britt. var. *nankinensis*.

Петунія (*Petunia*)

Багаторічна трав'яниста або напівчагарникова рослина, використовується в культурі як однорічна, належить до родини Пасльонові. Батьківщина — Південна Америка. Існує небагато рослин, що цвітуть так само пишно. Крім того, петунія прекрасно росте в затінку.

Місце розташування. Добре росте на відкритих сонячних місцях. Великоквіткові петунії більш теплолюбні, ніж дрібноквіткові, у сиру холодну погоду перестають цвісти.

Розмноження. Насінням. Чим раніше висіяти насіння, тим раніше зацвітуть рослини. Якщо є можливість дати сіянцям підсвічування, то можна сіяти вже в лютому. У звичайних умовах оптимально сіяти в другій половині березня. Для насіння потрібна пухка легка й поживна земля. Насіння, змішане із сухим піском, висіпають на добре пролитий водою за добу до посіву ґрунт. Потім обприскують, накривають склом і залишають при температурі 20—23 °С. Сходи з'являються на 5—7-й день. Їх потрібно обприскувати щодня й не менш двох разів на день (вранці і ввечері) перевертати скло. Коли сходи підростуть і з'явиться перше листя, скло можна зняти. Після закінчення весняних заморозків розсаду висаджують у відкритий ґрунт.

Використання. На клумбах, рабатках і бордюрах, на балконах, відкритих верандах, лоджіях. Добре ростуть у посудинах з обмеженим об'ємом (контейнери, кашпо, підвісні кошики й вази).

Партнери. У килимових посадках їх висаджують поруч із лобулярією, різними декоративнолистяними рослинами: колеусом, цинерарією й ін. На клумбах вони прекрасно виглядають поруч із вербеною, ротиками садовими, геліхризумом, чорнобривцями, агератумом, рудбекією тощо.

СОНЯШНИК (*Helianthus*)

Соняшник, мабуть, одна із найулюбленіших рослин серед садівників. Немає городів у сільській місцевості, де б серед петрушки, моркви та буряку не красувався цей гігант. Належить до родини Складноцвіті, батьківщина соняшника, як і кукурудзи, картоплі, томатів і тютюну, — Америка. Величезні суцвіття соняшника, облямовані яскравими променистими пелюстками, нагадують сонечко. Ця рослина має унікальну здатність повертати свою голівку слідом за сонцем, простежуючи весь його шлях від сходу до заходу.

Місце розташування. Добре росте на відкритих сонячних, захищених від вітру місцях із родючим, пухким і нейтральним ґрунтом. Поливати рясно без перезволоження ґрунту. У культурі не примхливий, однак не переносить заморозків.

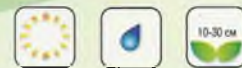
Розмноження. Насінням, яке сіють безпосередньо в ґрунт, від другої декади квітня до середини травня, гніздами по 2—3 насінини, на глибину 2—2,5 см, на відстані 35—50 см. Сходи з'являються за 6—12 днів після посіву. Можна також вирощувати через розсаду. У цьому випадку розсаду необхідно пікірувати за 2 тижні після появи сходів.

Використання. Для групових посадок, міксбордерів, зрізки. Для високого живоплоту висаджують на задньому плані високі сорти, на передньому — куцюзі низкорослі. Деякі сорти використовують на зрізання, у воді ці соняшники стоять 2—3 тижні.

Сорти. Має багато різноманітних сортів, що розрізняються висотою рослин, розмірами, формою і забарвленням квітки.

ПОРТУЛАК (*Portulaca*)

Невисока трав'яниста рослина родини Портулакові, батьківщина — Південна Америка. У садівництві отримав поширення тільки один вид — Портулак великоквітковий (*P. grandiflora*), багаторічна рослина, вирощується як однорічник. Це чудова контейнерна рослина: її розміщують у вуличних вазах, горщиках, підвісних кошиках, балконних і віконних ящиках.

Місце розташування. Розміщують на максимально освітленому місці, інакше рослина не зацвіте. У кімнатних умовах для портулаку підходять підвіконня південного напрямку. Відмінно себе почуває в балконних і віконних ящиках на свіжому повітрі. Рослина теплолюбна, посухостійка, при найменшому затіненні не цвіте. Не переносить ніяких добрив і росте на сухому, піщаному і навіть кам'янистому ґрунті з мінімальним поливом. Поливають регулярно — одразу після посіву протягом всієї вегетації, особливо в спекотні й посушливі періоди, уникаючи при цьому застоювання води.

Розмноження. Насінням, яке сіють на розсаду в лютому поверхово, прикривають склом або плівкою й тримають на світлі. Сходи з'являються за 7—14 днів. Пікірують у горщики діаметром 5—6 см. Пересадження переносить добре. Вирощують у сухому режимі. Висаджують на місце по закінченні заморозків, на відстань 15—20 см. Сорти розмножують вегетативно, живцюванням.

Використання. У квітниках, на кам'янистих гірках. Висаджують у вазони, контейнери, ящики на балкони й лоджії, поверх підпірних стінок і між плитами доріжок саду. Для декорування південних укосів.

Рудбекія (*Rudbeckia*)

Рослина родини Складноцвіті, батьківщина — Північна Америка. Однорічна або дворічна, рідше багаторічна, дуже декоративна невибаглива рослина. Квітки яскравого життєрадісного кольору прикрашатимуть клумби практично все літо й до середини осені.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях. Потребує добре окультурених, родючих, глинистих ґрунтів. Рослина погано переносить спеку й посуху, тому їй необхідно поливати в суху погоду. Цвіте від липня до вересня. Період цвітіння можна подовжити, якщо поступово видаляти відцвілі суцвіття. Високі стебла необхідно підв'язувати.

Розмноження. Насінням розмножуються практично всі рудбекії, крім махрових сортів багаторічних видів. Багаторічні види можуть розмножуватися поділом кореневища. Для отримання квітучих рослин у червні—липні насіння сіють наприкінці березня — початку квітня. Насіння потрібно присипати тонким шаром землі й злегка зволожити. Сходи з'являються за 2—3 тижні при температурі 16—18 °С. Після закінчення весняних заморозків розсаду висаджують на постійне місце. Рудбекія в молодому віці теплолюбна, але в дорослому переносить навіть перші осінні заморозки, змінюючи тільки колір суцвіття. Навіть після відцвітання рудбекії не втрачають своєї привабливості, тому що восени зберігають зелене листя, а опуклі цвітоложа, що довго піднімаються над рослинами, надають їм особливого шарму.

Використання. Для групових посадок, міксбордерів і зрізки.

Партнери. Айстри, кореопсис, дельфініум, геліопсис, біло-блакитний флокс.

Сальвія (*Salvia*)

Сальвія, або шавлія, — рід однорічних, дворічних і багаторічних трав або напівчагарників родини Губоцвіті, батьківщина — Південна Америка. Одним із популярних у квітникарстві видів є сальвія блискуча, або сяюча (*S. splendens*) — багаторічник, що у регіонах із холодною зимою вирощується як однорічник.

Місце розташування. Сонцелюбна й посухостійка рослина, росте на світлих сонячних місцях. Добре розвивається на поживних, пухких, повітропроникних вапнованих ґрунтах. Догляду й підгодівель не потрібно. Після втрати декоративності рослини видаляють, якщо немає необхідності в отриманні насіння.

Розмноження. Насінням, яке можна в травні посіяти одразу на постійне місце у відкритий ґрунт. При розмноженні розсадою посів проводять у березні. Розсада розвивається дуже швидко й може зацвісти ще до висадження на клумби. При посіві на розсаду насіння досить трохи присипати дрібнозернистим річковим піском. При оптимальній температурі близько 22 °С перші сходи з'являються за 1,5—2 тижні. У відкритий ґрунт розсаду краще висаджувати на початку червня, витримуючи інтервал між рослинами не менш 15—20 см. Цвіте все літо до заморозків.

Використання. В оформленні килимових (орнаментальних) клумб, бордюрів, рабаток, як яскраві кольорові плями на тлі газонів, а також як контейнерна й горщикова культура. Ефектна й у зрізці: незважаючи на те що віночок швидко обсіпається, букет залишається декоративним завдяки яскравому забарвленню кошиків. Воно довго зберігається й у засушених рослин, що робить сальвію цікавою для зимових букетів.

ТЮТЮН ДУХМЯНИЙ (*Nicotiana glauca*)

Багаторічна трав'яниста, вирощувана як однорічна, рослина родини Пасльонові. Батьківщина — Південна Америка. Це чудова струнка рослина все літо прикрашена ароматними квітками у формі п'ятипроменевої зірки. У тютюну духмяного є одна особливість — його квітки починають видавати сильний, дуже приємний аромат у вечірні та нічні години, або вдень у похмуру погоду.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, але переносить і півтінь. Значно краще розвивається на теплих, помірно родючих і помірно вологих дренованих ґрунтах. Рекомендується захист від сильних вітрів. У цілому тютюн досить невибагливий до якості ґрунту й догляду. Полив у міру підсихання ґрунту. Зів'ялі квітки необхідно видаляти. Липкі стебла рослини в період масового розмноження обліплюють колорадські жуки, яких рекомендується регулярно збирати й знищувати.

Розмноження. Насінням, яке висівають на розсаду під скло, розсипавши на поверхні ґрунту, наприкінці березня — початку квітня. Оптимальна температура проростання насіння 20—22 °С. Перші сходи з'являються за 2—3 тижні. Висаджують розсаду на постійне місце наприкінці травня — початку червня, після закінчення весняних заморозків.

Використання. На клумбах, неподалік від входу в будинок, у місцях для відпочинку, щоб теплими літніми вечорами насолоджуватися чудовим ароматом. У зрізці стоять кілька днів. Можна восени викопати рослини, посадити в горщики і обрізати цвітоноси з відцвілими квітками. Розмістити на світлому вікні й помірно поливати. Тоді в січні—лютому тютюн зацвіте в кімнатних умовах.

ТИТОНІЯ (*Tithonia*)

Рослина родини Складноцвіті, батьківщина — Мексика. Найбільш відома в культурі Титонія круглолиста (*T. rotundifolia*). Титонію також називають мексиканським соняшником — її квітки нагадують декоративний соняшник: ті ж суцвіття-кошики на високих і сильних стеблах. Належить до пізноквітучих літників і тішить яскравими квітками від серпня (при дуже теплом літі — із другої половини липня) до жовтня.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях. Пригрів — найбільш підходяще місце. Ґрунти полюбляє родючі, пухкі, добре дреновані, без застою води. Через зайву вологу може підняти основа стебла, тому додатковий полив потрібний тільки в сильну посуху. У сире літо суцвіття можуть загнитати, тому їх треба вчасно обрізати, інакше можна втратити всю рослину. Оскільки рослину саджають у родючу землю, то протягом літа її можна не підгодовувати. У період бутонізації й цвітіння можна обприскати листя водняним розчином мікроелементів, тоді квітки-кошики будуть крупнішими і яскравішими.

Розмноження. Насінням, яке висівають при вирощуванні розсади в напів-теплі парники в березні-квітні. Сходи з'являються за 15—18 днів. Сіянци пікують у горщики. У відкритий ґрунт висаджують після закінчення весняних заморозків на початку червня, витримуючи відстань між рослинами 30—50 см.

Використання. У групових посадках і міксбордерах. Відмінно росте в горщиках і інших ємностях. Нею можна задекорувати паркан або непривабливі будівлі. Гарна й для зрізання: особливо красиво виглядає в керамічній вазі або глиняному кувшині.

Хризантема (*Chrysanthemum*)

Однорічні й багаторічні рослини родини Складноцвіті. Батьківщина — Китай. Сьогодні у світі налічується кілька десятків тисяч сортів садових хризантем. Класифікація в них досить складна, але спрощено їх можна поділити на великоквіткові (індійські) та дрібноквіткові (корейські). Хризантеми пахнуть восени. Їх холодний гіркий аромат говорить про швидку зиму, але яскраві сонячні квіти до першого снігу дозволяють утримувати в саду літо.

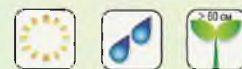
Місце розташування. Місце для садових хризантем потрібно вибирати сонячне, добре прогріте й захищене від вітрів. Хризантеми не переносять близького залягання ґрунтових вод, тому ділянку потрібно вибирати на узвишші. Із ґрунтів віддають перевагу багатим на гумус середнім суглинкам з нейтральною реакцією. Органіку під них краще внести заздалегідь, восени, — у вигляді компосту, перегною або торфу. Хризантеми потрібно поливати, підгодовувати й прищипувати. У період початкового росту рослини потребують багато вологи. У цей час їх треба часто й рясно поливати.

Розмноження. Однорічні види розмножують насінням, яке для вирощування розсади висівають у квітні в ящики або в травні у відкритий ґрунт. Сходи з'являються за 5—15 днів. Висаджують розсаду на постійне місце, витримуючи відстань 20—30 см між рослинами. Багаторічні види розмножують насінням й поділом куща. Необхідно пам'ятати: саджати або пересаджувати ці рослини треба навесні, коли вже можна не боятися заморозків, або на початку літа.

Використання. На клумбах, рабатках, міксбордерах, для зрізання і як горщикова культура.

Целозія (*Celosia*)

Багаторічні або в більшості однорічні трав'янисті, досить надзвичайні декоративні садові рослини родини Амарантові. Батьківщина — Індія. Суцвіття целозії за формою підрозділяються на три основні групи: колоскові, пір'ясті й гребінчасті. Колір квіток целозії буває жовтим, рожевим, жовтогарячим, пурпурно-червоним. Такі яскраві барви й незвичайна форма суцвіть рідко зустрічаються серед інших рослин. Тому клумби із целозією незмінно привертають захоплені погляди. Найчастіше культивується целозія гребінчаста й целозія пір'яста.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних, захищених від вітру місцях із гущим, слабкокислим, добре дренованим ґрунтом. Не переносять свіжих органічних добрив. Має потребу в регулярному поливі. Дуже теплолюбна, ушкоджується навіть незначними заморозками.

Розмноження. Насінням, яке висівають наприкінці березня — початку квітня в ящики або теплі парники. Сходи пікують двічі, перший раз у ящики або теплий парник, другий — в 7 см горщики по одному. Головне — помірний і обережний полив. Важливо не пересушувати землю й не заливати молоді рослини, оскільки коріння сіянців целозії легко загниває від надто вологого ґрунту. На постійне місце висаджують після закінчення весняних заморозків, витримуючи відстань між рослинами 15—20 см.

Використання. У контейнерах і вазонах. Рекомендуються для клумб, работок, ваз, сухих букетів.

Майорець (*Zinnia*)

Чудова однорічна рослина родини Складноцвіті, батьківщина — Південна Америка. В Америці майорець настільки ж популярний, як у нас айстра. Суцвіття майорців мають різну форму, можуть бути простими, напівмахровими й махровими. Колір квіток білий, жовтий, рожевий, жовтогарячий, червоний та бузковий. У кольоровій гамі цинії відсутні тільки синій і блакитний кольори. Цинія відрізняється чистотою забарвлення та величезним кольоровим розмаїттям. Цвіте від липня до вересня.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, захищених від вітру, і родючому, легкому садовому ґрунті з нейтральною реакцією. Органіку під ділянку для цинії краще вносити із осені. Дуже теплолюбна, ушкоджується навіть незначними заморозками. Посухостійка, але при тривалій посуші втрачає свою декоративність. Полив може бути рідким, але обов'язково рясним.

Розмноження. Насінням через розсаду, тому що цинії чутливі навіть до найлегших заморозків. Сіють на підвіконні в торф'яні горщики на початку квітня. Оптимальна температура проростання 22—24 °С. Наприкінці травня розсаду гартують, виносячи рослини на балкон. На постійне місце висаджують по закінченні весняних заморозків.

Використання. У клумбах, рабатках, групах, великих масивах, для озеленення балконів і лоджій, альпійської гірки і для зрізання.

Партнери. Поєднується з підходящими за кольором квіток літниками (календула, чорнобривці, дрібноцвіті хризантеми, вербена).

Ешольція (*Eschscholzia*)

Трав'яниста рослина родини Макові, яку також називають каліфорнійський мак, оскільки батьківщина ешольції — Каліфорнія. Ешольція належить до найефектніших однорічників. Декоративні не тільки яскравими квітками, але й ажурним сіро-блакитним листям. Квітки золотаво-бліскучі, блюдцеподібні, діаметром 5—8 см. У похмуру погоду, на ніч і в тіні закриваються. Цвітіння рясне й триває понад півтора місяця. Хоча кожна квітка ешольції живе всього один день. Цвітіння можна подовжити, якщо підсіювати (можна до кінця червня) нове насіння.

Місце розташування. Рослина світло- і теплолюбна, але може переносити заморозки до -5 °С. Невибаглива, добре росте на сухих піщаних ґрунтах. Не виносить надлишку вологи й свіжих органічних добрив. Не виносить тіні й важких глинистих ґрунтів.

Розмноження. Насінням, яке сіють у квітні або жовтні одразу на постійне місце. Цвісти починають за 40—45 днів після посіву, так що сіяти її можна аж до початку червня. Кожна квітка ешольції живе всього один день, але в цілому період цвітіння рослини триває від червня до вересня. Дає самосів. Сіянци проріджують, витримуючи відстань між рослинами 20—25 см. Пересадження не переносять.

Використання. Використовують у клумбах, рабатках, мавританському газоні, на кам'янистих гірках і у зрізку. Декоративні не тільки яскравими квітками, але й ажурним сіро-блакитним листям.

Види. Ешольція дерниста — *E. caespitosa*, Ешольція лобба — *E. lobbi*.

Аквилегія (*Aquilegia*)

Аквилегія, або водозбір, — рослина із родини Жовтецеві, батьківщина — Євразія та Північна Америка. Є однією з найбільш невибагливих декоративних рослин для прикрашання саду. Незважаючи на уявну простоту, вона має вишукану чарівність, що не впадає в око з першого погляду. Між чашолистками розташовані вузенькі лійкоподібні пелюстки, що закінчуються порожніми шпорцями, які легко утримують воду. Така вигадлива будова надає квіткам особливої екзотичності. А за здатність збирати у квітки воду аквилегію в нас у народі здавна так і прозвали — водозбір.

Місце розташування. Може рости на світлих сонячних місцях, але краще почуває себе в півтіні. До умов вирощування не вибаглива, хоча краще розвивається на помірно вологих, легких і пухких, багатих на гумус і поживними речовинами ґрунтах. Чутка до поливів. Посухостійка. Більше 5—6 років на одному місці цю культуру вирощувати нецільно, краще саджати нові молоді рослини.

Розмноження. Утворює велику кількість насіння і легко розмножується самосівом.

Використання. У групових посадках на галявинах, під деревами, у міксобордерах, на невисоких альпійських гірках, для клумб і работок.

Партнери. З різними декоративними злаками й папоротями. А використання для декорування каміння ще більше підкреслює вишукану красу цих граціозних рослин.

Алісум (*Alyssum*)

Алісум, або бурачок, — низькоросла трав'яниста рослина родини Хрестоцвіті. Батьківщина — південь Сибіру, Південна Європа, Мала Азія. Рослина висотою 10—20 см із дрібним сіруватим листячком рясно цвіте в травні й на початку літа пишними китицями квіток білого, рожевого кольору та всіх відтінків жовтого. Різні види й сорти значно варіюють за висотою. Алісум посяде гідне місце на кам'янистій гірці й у квітковій композиції, і тривалий час прикрашатиме сад своїми декоративними суцвіттями.

Місце розташування. Росте на сонячних місцях і віддає перевагу легким, нейтральним або слабколужним, не сирым ґрунтам, що містять органічні добрива. Невибагливий і посухостійкий, на півдні переносить легку півтінь. Догляд складається з розпушування ґрунту, прополювання, поливу й підгодівлі. При надлишку вологи — вимикає. Для збереження декоративності й збільшення тривалості цвітіння в момент утворення плодів стебла рекомендується підрізати на 5—8 см.

Розмноження. Насінням, поділом куща й живцями. Насіння висівають у відкритий ґрунт одразу після збору або навесні. Зацвітають сіянці на другий рік. Поділ куща проводять у квітні, а живцювання — у червні.

Використання. На кам'янистих гірках, у міксобордерах, при озелененні підпірних стінок, орієнтованих на південь. Сірувато-зелений колір листя гармонійно поєднується з жовтими квітками.

Партнери. Добре поєднується із флоксами.

Кліщинець (*Arum*)

Рослина родини Ароїдні, батьківщина якої — Південна Європа, Північна Африка, Кавказ, один вид росте в Середній Азії. Кліщинець — довго живуча багаторічна трава з потовщеним бульбоподібним корінням і прикореневим листям, яке нагадує наконечник списа. Всі кліщинці вегетують лише від початку весни до середини літа, потім листя відмирає. Цвіте наприкінці весни, а в серпні, коли досягають отрутні плоди, червоні качани знову надають рослинам декоративності.

Місце розташування. Росте в тіні під шаром лісового опаду. Найкраще себе почувають квіти кліщинця під деревами й з північного боку будівель. Ґрунт має бути добре дренований, родючий, без надлишку вологи. На зиму бажане вкриття з листя. Хоча кліщинці й досить невибагливі в культурі, недоліком є їхній повільний ріст.

Розмноження. Вегетативно (кореневищами), пересадкам наприкінці літа й насінням (посів під зиму). Утворює самосів.

Використання. Дуже гарний для посадки в затінених рокаріях.

Астильба (*Astilbe*)

Трав'яниста рослина із родини Ломикаменеві, батьківщина — Східна Азія, Японія й Північна Америка. Це універсальна рослина, важко знайти місця, де б вона не росла. Дрібні квітки, білі, рожеві, бузкові, червоні або пурпурні, зібрані у верхівковій суцвітті-волоті різної довжини. Забарвлення листя буває як зеленим, так і червонуватим.

Місце розташування. Оптимальна освітленість — розріджена тінь або затінок у найбільш спекотну пору доби. Однак багато сортів астильби прекрасно почувають себе й на відкритому сонці. Більшість сортів може рости в місцях з високими ґрунтовими водами й переносить навіть застій води. Не переносить довгострокову посуху. Рослину можуть згубити бідний ґрунт, відкритий пригрів і відсутність дощів. У таких випадках астильби потрібно поливати два рази на день — рано вранці або ввечері. Допоможе рослинам і родючий ґрунт, загущена посадка, мульчування стружкою або корою.

Розмноження. Насінням, що проростає бруньками поновлення, поділом кореневища.

Використання. Гарна й у тінновому саду, створеному за типом природного, і в міксобордерах, великих групах на тлі газону, низькі сорти відмінно впишуться у будь-який рокарій або низький бордюр. Іноді вирощують астильби й у горщиках. Можна використовувати в зрізку, у тому числі й для сухих букетів.

Партнери. У квітниках традиційні сусіди астильби — хости, папороті, іриси. Однак астильби прекрасно поєднуються й з іншими рослинами: це гейхера, деякі герані, наприклад кров'яно-червона, флокс волотистий, багато дзвіночків.

Айстра (Aster)

Айстра — трав'яниста рослина родини Складноцвіті. Дико росте в західній частині Середземномор'я, Західній Азії та Південній Африці. Цій рослині можна надати звання народної: айстри рідко зустрінеш на парадних клумбах або у квіткових магазинах, проте із середини літа й до глибокої осені їх можна побачити практично в кожному саду. Якими тільки не бувають айстри: відомі білі, рожеві, червоні, лососеві, жовті, сині, фіолетові — майже всі кольори веселки. Головні причини популярності айстри — краса, розмаїтість і невибагливість.

Місце розташування. Можна вирощувати на північних місцях, але для айстр осіннього цвітіння краще підібрати добре освітлені сонцем місця, щоб вони встигли зацвісти. До ґрунтів не вибагливі, але люблять окультурені, досить родючі суглинки. Легкі ґрунти необхідно регулярно зволожувати. Сирі й затоплювані навесні й восени ділянки для них непридатні. Добре реагують на внесення фосфорних добрив і вапна. У посушливий період мають потребу в регулярному поливі, особливо в період бутонізації.

Розмноження. Насінне й вегетативне.

Використання. У групових посадках на газонах, кам'янистих ділянках і гірках. Айстра має велику перевагу — здатність довго, біля двох тижнів, стояти в зрізаному вигляді.

Партнери. Для низькорослих видів — гвоздика сірувато-блакитнувата, іберис, гіпсофіла повзуча. Для середньорослих — деревії.

Барвінок (Vinca)

Сланка вічнозелена рослина родини Барвінкові. Батьківщина — Крим, Кавказ, Середземномор'я, Мала Азія. Зарості барвінку зі шкірястого щільного листя з великими синіми або фіолетово-синіми квітками можуть утворювати вічнозелений килим до 10–15 см заввишки. Вирощують його в основному як декоративну ґрунтопокривну рослину.

Місце розташування. Невибагливі, виносять як сильне затінення, так і яскраве сонце, хоча віддають перевагу тіні й півтіні. Ґрунт підійде будь-який, але краще розростається й довше цвіте на родючих, пухких, добре дренованих ґрунтах з нейтральною реакцією, наприклад, на пристовбурних колах яблунь, груш, вишні. Чутливий до підгодівлі органічними й мінеральними добривами. Як добриво краще використовувати перегній, компост або листову землю. Для кращого кушніння необхідна прищипка старих і молодих паростків. Зимостійкий, але молоді паростки іноді ушкоджуються весняними заморозками.

Розмноження. Поділом куща, живцюванням, рідше насінням. Посадку проводять наприкінці серпня — початку вересня або навесні. Черешки швидко вкорінюються, і на початку вересня добре розвинені рослини висаджують на місце. Молоді посадки на зиму варто закрити невеликим шаром листя.

Використання. Рекомендують використовувати в озелененні як ґрунтопокривну рослину. У кам'янистих садах, тінистих місцях парків і скверів. Ефектні в широких бордюрах. Можна вирощувати як ампельну рослину, звисаючи із підпірної стінки, вона добре поєднується з камінням.

Бруннера (*Brunnera*)

Бруннера, або незабудочник, — трав'яниста рослина родини Шорстколисті. Батьківщина — Кавказ, Західний і Східний Сибір. Ця рослина гарна тим, що по-різному виглядає в саду. На початку літа це ніжні блакитні хмари квіток, як у незабудки, а в середині — розкішне, ефектно забарвлене листя. Рясно й тривало цвіте від кінця травня до кінця червня, а листя починає інтенсивно наростати, коли цвітіння пішло на спад.

Місце розташування. У саду варто вибирати таке місце розташування, де рослина буде освітлюватися ранковими променями сонця й потрапляти в тінь у другій половині дня. У повній тіні стебла витягаються, втрачають декоративність, а при вирощуванні на сонці необхідно забезпечити постійну вологість ґрунту й повітря, що можливо лише при наявності водойми. Бруннера сибірська віддає перевагу глинистим, постійно зволоженим ґрунтам. При нестачі вологи листя никне і до середини літа рослина повністю втрачає декоративність. Зимостійка.

Розмноження. Поділом кореневищ, відрізками кореневищ і посівом насіння.

Використання. Бруннеру великолистяну використовують у міксобордері, бордюрах і для посадки в тінистих рокаріях. Бруннера сибірська менш цінна для квітників, тому що в середині літа втрачає декоративність. Але в той же час це рослина, що швидко розростається, й незамінна для оформлення затінених перезволожених ділянок у глибині саду.

Види. У декоративному квіткарстві використовуються два види: Бруннера великолистяна — *B. macrophylla*, Бруннера сибірська — *B. sibirica*.

Вербозілля (*Lysimachia*)

Багаторічна трав'яниста рослина родини Первоцвіті. Батьківщина — Європа, Японія та Північна Америка. Квітки лимонно-жовтого кольору зібрані у великій кількості на слабо розгалуженій верхівці стебла. Жовтий, іноді білий, колір пелюсток згущається в основі віночка, примітного для комах. Зацвітає вербейник наприкінці червня, цвітіння триває близько двох місяців. Запилюється бджолами — це гарний медонос. При нестачі освітлення, у тіні, у світлолюбного вербозілля розвиваються дрібні самозапильні квітки, що не розкриваються.

Місце розташування. Росте на освітлених відкритих місцях, для більшості видів підходять тінь або півтінь. Невибагливі до умов вирощування, але на пухких, родючих, вологих ґрунтах розростаються швидше, утворюючи вже за 2—3 роки щільну куртинку. Не мають потреби в укритті на зиму. Протягом літа підтримують постійну високу вологість ґрунту. У вертикально зростаючих вербейників по закінченні цвітіння обрізають відцвілі частини стебел. На одному місці ростуть до 10 років.

Розмноження. Насінням й вегетативно.

Використання. У групових посадках біля водойм і в міксобордерах.

Партнери. Поєднується з астильбою, дзвіночками, папоротями й іншими тіньолюбними багатолітниками. Строкатолистяні й пурпурнолистяні різновиди красиво контрастують із листям різних сортів хост. Добре виглядають поруч із куртинами декоративних злаків.

Вероніка (*Veronica*)

Рослина із родини Ранникові, батьківщина — Євразія. Вероніки різних видів, серед яких виділяються цікаві об'ємні кущові та ґрунтопокривні форми, дуже декоративні й популярні у квітників, вони широко використовуються для прикрашання саду. Селекціонерами виведені привабливі сорти й гібриди вероніки із блакитними, синіми, фіолетовими, білими, рожевими квітками.

Місце розташування. В основному, вони сонцелюбні, пристосовуються до будь-якого добре дренованого ґрунту. Ці невибагливі рослини морозостійкі й майже не вимагають догляду. Густі кущі веронік, а особливо подушкоподібні вероніки створюють не проникний для бур'янів бар'єр. Щоб уникнути полягання й поломки вітром довгі стебла рослин бажано підв'язувати. Полив у суху погоду, мульчування й видалення відцвілих суцвіть, забезпечують рослині більш декоративний вид і тривале цвітіння. Частина видів вологолюбна (вероніка віргінська, довголистяна, горечавкова), гірські види посухостійкі (вероніка колоскова, щербениста, австрійська). Для вероніки колоскової й щербенистої у ґрунт додають щербінь.

Розмноження. Поділом куща, стебловими живцями і насінням, яке висівають восени в ґрунт. Сіянци зацвітають на другий рік.

Використання. Для кам'янистих садів, підпирних стінок, міксбордерів. Великі високорослі й середньорослі вероніки саджають у квітниках і бордюрах. Високі й вузькі колосоподібні суцвіття веронік із безліччю дрібних витончених квіток слугують відмінним тлом для інших більш низьких рослин.

Анемона (*Anemone*)

Анемона, або куросліп, — трав'яниста рослина родини Жовтецеві, поширена в помірній зоні Північної півкулі. Ця зазвичай невисока рослина особливо ефектна під час цвітіння. Популярна в садовій культурі й використовується вже кілька сторіч головним чином як рослина весняного цвітіння, хоча є види з більш пізнім — літньо-осіннім — строком цвітіння.

Місце розташування. Всі види анемон помірно потребують вологи. Вони добре ростуть на зволжених ділянках, але обов'язково з гарним дренажем. Погано переносять застійне зволоження. Мають потребу в пухких, родючих ґрунтах. Анемона лісова — одна з кількох рослин, що нормально ростуть і цвітуть на бідних піщаних ґрунтах. Але й вона цвіте рясніше й утворює великі квітки на пухких, родючих ґрунтах. Посадки необхідно мульчувати перегноем або пухким торфом. Більшість видів прекрасно зимують практично без укриття.

Розмноження. Насінням, поділом куща, частинами кореневищ і бульбами.

Використання. Квітки анемон дуже гарні в букетах, для цього використовують зазвичай білоцвітні сорти й види. Анемону блакитну, дівровну, алтайську, жовтецеву застосовують у групових посадках, біля чагарників, у підліску біля доріжок.

Партнери. Прекрасно поєднується з мускарі, сцилами, примулами й іншими рано квітучими видами. Анемона японська використовується в змішаних посадках із півонями, флоксами й іншими великими багатолітниками.

Гейхера (*Heuchera*)

Трав'яниста рослина родини Ломикаменеві, батьківщина — Північна Америка. Гейхера використовується як декоративно-листяна рослина й цінується завдяки яскравій, насиченій кольоровій гамі й розмаїтості сортів. Це модна й незвичайно популярна рослина, що поступається у першості, мабуть, тільки хості. Гейхера здатна прикрасити будь-який квітник, а красиво й рясно квітучі сорти нададуть легкості і ажурності квітковим композиціям.

Місце розташування. Невибагливі рослини, для всіх сортів необхідні універсальний мінімум умов при вирощуванні: глибокий дренаж, плямиста тінь, вологоємний ґрунт, обов'язкове підгортання один раз на рік або через рік. Посадка по периферії крони яблуні або навколо кущів забезпечує затінок й укриття листям на зиму. Різні сорти можуть дуже значно змінювати забарвлення листя, строки й інтенсивність цвітіння при різних температурно-світлових режимах, тому визначити оптимальні умови для своїх вихованців можна лише експериментальним шляхом. Зрідка потрібно підгодовувати розчином повного мінерального добрива, але в концентрації у два рази меншій, ніж для інших садових рослин.

Розмноження. Насінням, поділом куща й зеленими черешків.

Використання. У групових і бордюрних посадках, для оформлення берегової зони водойм і на зрізання. Декоративну цінність мають і квітки, і листя.

Партнери. Іриси, седуми, хости, примули і низькі декоративні злаки.

Геленіум (*Helenium*)

Трав'яниста рослина родини Складноцвіті, батьківщина — Північна й Центральна Америка. Геленіум — декоративна рослина, що утворює пишний високорослий кущ, заввишки від 50 до 150 см, із численними стеблами. Стебла сильно гілкуються у верхній своїй частині, кожний розгалужений паросток закінчується квіткою з найрізноманітнішим — жовтим, бронзовим, темно-червоним, коричневим й у сполученні цих тонів — забарвленням. Є махрові й напівмахрові сорти. Цвіте від середини липня — початку серпня до перших заморозків. Основним достоїнством цього виду є тривале, досить пізнє й дуже рясне цвітіння.

Місце розташування. Добре росте й рясно цвіте на відкритих, сонячних місцях або у півтіні. Любить родючі, добре оброблені й забезпечені вологою нейтральні ґрунти. У суху й спекотну погоду мають потребу в рясному поливі. Добре реагують на органічні й мінеральні підгодівлі (2—3 рази за літо). Зимостійкий, розетки можуть підмерзати якщо їх не ділити довше 3—4 років. Подовжити цвітіння можна, вкоротивши частину стебел у червні. Високі стебла потребують підв'язки. Навесні корисно замульчувати ґрунт навколо рослини. На зиму відцвілі стебла обрізають до землі.

Розмноження. Поділом куща й насінням.

Використання. На задньому плані великих квітників, біля декоративних чагарників, групами або поодинокі, для декорування огорож і будівель. Використовується для зрізання на осінні букети. Рослини зрізають повністю розпущеними, тому що у воді вони не розкриваються.

Георгіна (*Dahlia*)

Рослина родини Складноцвіті. Дико виростає в гірських районах Мексики, Гватемали й Колумбії. Це дуже рясно, яскраво й тривало квітучі рослини. З початку липня георгіни без кінця виганяють усе нові й нові бутони. Цвітіння безупинно триває 2—3 місяці й за розмаїтістю форм і кольору не має собі рівних. У забарвленні квіток присутні всі кольори за винятком блакитних і синіх. Недоліком георгін є нестійкість до найлегших заморозків, а також труднощі зберігання бульб.

Місце розташування. Добре росте на сонячних, захищених від холодних і сильних вітрів місцях із гарною циркуляцією повітря. Ділянка повинна освітлюватися вдень не менше шести годин. Ґрунт підійде будь-який, але оптимальним є багатий на перегній жирний садовий суглинок. Підійде й удобрений піщаний ґрунт. Не можна висаджувати георгіни на низьких і заболочених ділянках. Ділянку, призначену під георгіни, з осені скопують, а навесні перекопують. Восени бульби обережно викопують, просушують у добре вентиляваному приміщенні, видаляють ушкоджені й відмерлі частини і переносять на постійне зберігання з оптимальною температурою від 3—5 до 7 °С, і з відносно вологістю повітря.

Розмноження. Черешками, поділом кореневої бульби й дуже рідко щепленням.

Використання. Низькорослі сорти придатні для створення рабатов, бордюрів, масивів. Більшість сортів застосовується у вільних композиціях і групових посадках. Сорти з довгими й міцними цвітіннями використовують на зрізання.

Гербера (*Gerbera*)

Трав'яниста рослина родини Складноцвіті. Родом із Південної Африки, тому у відкритому ґрунті росте тільки в теплих країнах. Інші квіткарі світу вирощують герберу в оранжереях, теплицях і в кімнаті, використовуючи витончені квітки гербери для аранжування приміщень, зимових садів і в букетах. Із ранньої весни до пізньої осені з'являються безлистяні квітконоси з одиночними кошиками ефектних квіток білих, рожевих, лососевих, кремових, жовтих, жовтогарячих, червоних і малинових кольорів.

Місце розташування. Росте на теплих сонячних місцях і кислих ґрунтах. Рослина теплолюбна. Улітку має потребу в регулярному помірному поливі (вода при поливі не повинна потрапляти в розетку). Регулярне внесення добрив сприяє поліпшенню росту й тривалому рясному цвітінню. В умовах середньої смуги вирощують в оранжереях. На півдні може культивуватися у відкритому ґрунті. Гербера буде продовжувати цвісти й узимку, якщо досвічувати і підтримувати температуру ґрунту й повітря однаково теплою (20—24 °С). Якщо знизити температуру до 10—12 °С і встановити обмежений полив, то в гербери настане стан спокою, і її цвітіння припиниться.

Розмноження. Насінням, поділом куща, який використовується для розмноження найцінніших сортів і клонів. Краще ділити герберу навесні у віці 3—4 років, залишаючи на кожній відділці 2—3 бруньки росту.

Використання. В основному для зрізання, у воді стоїть близько 20 днів.

Гіпсофіла (*Gypsophila*)

Гіпсофіла, або качим, — трав'яниста рослина родини Гвоздикові. Батьківщина — Євразія, північний схід Африки, Австралія й Нова Зеландія. Тоненькі ажурні гілочки високорослої гіпсофіли з дрібними білими махровими квіточками аранжувальники часто додають у букети. Вона чудово підходить для прикрашання саду, з легкістю додасть чарівності будь-якому його куточку. Гіпсофіла буде гідною прикрасою альпійської гірки або рокарія.

Місце розташування. Добре росте й цвіте на освітлених ділянках, може виносити легке затінення. Ґрунти краще легкі супіщані або суглинні поживні, добре дреновані, утримуючі вапно. При підтоку ґрунтових вод гинуть. Культура морозостійка, але молоді рослини на зиму краще вкривати сухим листям.

Розмноження. Насінням, посів якого роблять у квітні—травні в розводочні гряди. Восени сіянці пересаджують на постійне місце, з розрахунком 2—3 рослини на квадратний метр. Без пересадки на одному місці можуть існувати до 25 років. Махрові форми розмножують живцями і щепленням.

Використання. В основному на зрізання для літніх і зимових букетів, зберігають свої декоративні якості й у засушеному вигляді. Рідше гіпсофілу використовують у групових і одиночних посадках, міксбордерах, для альпійської гірки й рокарія.

Партнери. Чорнобривці, ешолоція, годеція.

Дицентра (*Dicentra*)

Трав'яниста рослина родини Руткові, батьківщина — Далекий Схід, Східний Китай і Північна Америка. У народі цю рослину називають «розбите серце» через квітки у формі серця з відкритою нижньою його частиною й «крапелькою-сльозинкою» на кінці. Дицентри утворюють куртинки з мереживного ніжного листя з вишукано вигнутими китицями пониклих квіток і стають прекрасною окрасою саду. Цвіте в травні — на початку червня 30—35 днів рожевими або білими квітками. Після цвітіння надземна частина відмирає.

Місце розташування. Добре росте як на світлих сонячних місцях, так і в затінених куточках саду, але тоді цвітіння починається пізніше. До ґрунту невибаглива, але краще росте й цвіте на легких, поживних, помірно вологих ґрунтах. У сирих місцях коріння може загинати. Догляд нескладний і складається в підготовуванні мінеральними добривами 2—3 рази на сезон і видаленні бур'янів. У посушливі періоди має потребу в поливі. Цвітіння можна продовжити, якщо вчасно видаляти відцвілі китиці. Восени пожовтілу надземну частину видаляють, залишаючи пеньки заввишки 3—5 см, і мульчують землю сухим торфом шаром у 5—8 см.

Розмноження. Поділом куща, зеленими й корневими живцями. Насіння утворюється мало й проростає воно дуже довго, що ускладнює її насінне розмноження.

Використання. Для змішаних посадок у квітниках, бордюрах, на гірках. Суцвіття дицентри довго не в'януть у зрізці.

Партнери. Незабудки, білі нарциси, примули, папороті.

Суниця (*Fragaria*)

Низькоросла трав'яниста рослина родини Розоцвіті, батьківщина — Південна Америка. Декоративна суниця була уведена в культуру кілька років тому і була отримана в результаті схрещування звичайної садової суниці з перстачем болотним (*Potentilla palustris*). Цей гібрид виглядає як суниця, що цвіте великими рожевими квітками. Квітки безупинно утворюються від квітня й до осені. Ще однією прикрасою цієї рослини є поодинокі плоди, які до того ж досить смачні.

Місце розташування. Добре росте на сонячних місцях, але в спекотних регіонах краще посадити в півтінь, щоб цвітіння було більш тривалим. Пристосовується до будь-якого ґрунту, але любить багатий перегноем з нейтральною реакцією. Небажаний занадто родючий ґрунт, тому що листя буде формуватися на шкоду цвітінню. Щоб квітів утворювалося більше, плодам не варто давати дозрівати. Рослини досить терпимі до посухи, хоча більшої декоративності досягають при своєчасних поливах. Для обмеження розростання вуса видаляють.

Розмноження. Вегетативно — вусами.

Використання. У бордюрах, міксбордерах, поодинокі й у змішаних квітниках, у підвісних кошиках і віконних ящиках і як ґрунтопокривну рослину.

Сорту. Пінк Панда — *F. Pink Panda*, Лінстик — *F. Lipstick*, чилійська — *F. chiloensis*.

Ірезіне (*Iresine*)

Трав'яниста рослина родини Амарантові, батьківщина якої Південна Америка. Цей тропічний багаторічник у наших широтах у садово-парковому озелененні використовується як однорічна декоративно-листяна рослина. Цінується за яскраве листя та стебла. Є садові форми із зеленим листям та жовтими прожилками, червоними черешками та стеблами, а також із червоним листям із бронзовим відтінком. Ірезіне відмінно піддається стрижці та формуванню куща. Відмінно тримає форму. Завдяки незвичайному забарвленню ірезіне використовують у композиціях, витриманих у червоних тонах.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях і пухких, поживних ґрунтах. Теплолюбні й не переносять навіть найлегших заморозків. Розсаду у відкритий ґрунт можна переносити не раніше кінця травня. У холодне й дощове літо рослини погано розвиваються й не дають належного декоративного ефекту. Листя набуває характерного забарвлення тільки при яскравому сонячному освітленні. Рослина зовсім не виносить пересушування коріння, необхідний рясний полив. Прекрасно стрижуться й тримають форму.

Розмноження. Насінням і стебловими живцями.

Використання. При створенні рабатов і килимових композицій. На клумбах з ірезіне можна створити яскраву кольорову пляму. Можна вирощувати також у контейнерах і висячих кошиках, де вона виконує роль тла для інших рослин.

Ірис (*Iris*)

Ірис, або півник, — рослина родини Півникові, батьківщина якої Євразія, Північна Америка й Північна Африка. Серед найбільш вишуканих і елегантних квітів іриси, мабуть, посідають перше місце за багатством і розмаїтістю кольорових відтінків. Вони розпускаються навесні й продовжують цвісти до середини літа. Квітки живуть один-п'ять днів, у суцвітті вони розкриваються зверху вниз, одночасно цвіте 1—5 квіток. В іриси декоративне все — і мечоподібне листя, і квітконіс із квітками влітку й із плодами восени. Ці квіти досить широко використовуються в декоруванні ландшафтів.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях і на окультурених, пухких, з нейтральною або слабкокислою реакцією ґрунтах. До важких глинистих ґрунтів додають річковий пісок. Пересаджують раз на 4 роки. По закінченні цвітіння видаляють квітконоси. Наприкінці жовтня обрізають листя, залишаючи пучки висотою близько 10 см. Зимують без укріття.

Розмноження. Насінням і вегетативно.

Використання. У міксбордерах, груповій і одиночній посадці, у скельних садках (низькі сорти), для оформлення водойми. Гарні в букетах, зрізані у фазі бутонів, квітки розкриваються у воді, не втрачаючи забарвлення.

Партнери. Красиво виглядає в композиціях із люпинами, маками, півоніями.

Канна (*Canna*)

Трав'яниста рослина родини Каннові, батьківщина — Центральна та Південна Америка, Індія й Китай. Канни високі (1,2—2 м) рослини з величезним ефектним сизо-зеленим або фіолетовим листям, яскравими квітками на високих струнких квітконосах. Квітки червоні, жовтогарячі, жовті, різних відтінків рожевого або білі, без запаху, великі, асиметричні, зібрані в кисті або волотисті суцвіття. Цвіте від липня до заморозків. Садівники цінують канни за їхній екзотичний вигляд, тривале цвітіння, високу стійкість до спеки, шкідників і хвороб.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, захищених від холодних вітрів, і в глибоко обробленому, пухкому, поживному ґрунті. Полив потрібний рясний. Має потребу в частій підгодівлі добривами. Канни теплолюбні, їх висаджують у ґрунт на глибину 5—10 см по закінченні заморозків. На зиму кореневища канн забирають із земляною грудкою й зберігають у сухих підвалах або в холодних оранжереях, складаючи їх акуратно й трохи перешаровуючи землею або піском. Температуру в осінньо-зимовий період при зберіганні кореневищ канн підтримують у межах 7—8 °С.

Розмноження. Насінням і живцями.

Використання. Дуже гарні при посадках у великих групах, для засадження середини клумб і одиночних посадок, а також для внутрішнього озеленення в якості горщикових і діжкових рослин. Гарні канни влітку на балконах і терасах.

Дзвіночок (*Campanula*)

Рослина родини Дзвіночкові, розповсюджена у помірній зоні Північної півкулі. За народним повір'ям, дзвіночки дзвонять лише раз на рік — у чарівну ніч напередодні Івана Купала. Невибагливі дзвіночки тішать рясним цвітінням від весни і до пізньої осені — їхні тонкі паростки суціль усіяні ніжними світло-блакитними або білими квітками так, що не видно округлого листа.

Місце розташування. Світлолюбні, але не виносять прямих сонячних променів. У спеку вимагають рясного поливу, однак між черговими поливами обов'язково потрібно давати ґрунту просохнути (інакше буде гнити коріння, жовтіти або вкриватися плямами листя). До ґрунтів невибагливі, але краще розвиваються на добре оброблених, дренажних, із достатнім живленням нейтральних або слабколужних ґрунтах. Не переносять застою води при зимівлі, їхнє коріння загніває і вимерзає. Навесні потрібно підгодувати азотним добривом. Можна подовжити строк цвітіння дзвіночків, якщо обережно видаляти зів'ялі квіткі й засохлі цвітоноси. Наприкінці вересня — початку жовтня всі стебла зрізають під корінь.

Розмноження. Насінням, поділом куща, відрізками кореневищ, кореневими дітками, зеленими живцями.

Використання. Завдяки розмаїтості кольору квіток, форми й висоти куща, рясному й тривалому цвітінню дзвіночки широко використовують в озелененні, як вигонкову й горщикову культуру, а також на зрізання. Чудово виглядають в підвісному кошику.

Лаванда (*Lavandula*)

Трав'яниста рослина родини Губоцвіті, батьківщина якої Європа. Побачивши один раз лаванду на піку її цвітіння й відчувши її холодний вишуканий аромат, неможливо не закохатися в цю рослину. Вузьке листя лаванди — гарного сріблястого кольору. Колосся квітів лаванди, надзвичайно привабливе для бджіл і метеликів, буває ліловим, бузковим, рожевим, блакитним і білим. Лаванда є гарним медоносом, лавандовий мед вважається цілющим.

Місце розташування. Добре росте на сонячному, теплом, навіть спекотному місці. Добре виростає на бідних ґрунтах легкого й середнього гранулометричного складу. Не може рости на важких глинистих ґрунтах із підвищеною кислотністю й високим рівнем ґрунтових вод. У суху погоду рясно поливати. У суворому кліматі лаванду варто обкопати, як троянди, і накрити лапником. Можна перенести лаванду на зиму в приміщення, поставити у світле й холодне, захищене від морозу місце. Якщо все-таки надземна частина обмерзла, її обрізають, і рослина, як правило, відновлюється.

Розмноження. Насінням і живцями.

Використання. Біля терас, в ароматичних садах із травами, що пахнуть. Збирайте квіти лаванди, як тільки вони повністю розкрилися, у цей час їхнє забарвлення й запах будуть найбільш інтенсивні. Сушити квіткі треба в затіненому й добре провітрюваному місці. Лаванду можна вирощувати в контейнерах.

Партнери. Із трояндами. Ідеальними партнерами для лаванди є рослини ароматних садів і рослини з жовтим кольором квіток.

Лаконіс (*Phytolacca*)

Лаконіс, або фітолака, — рослина родини Лакноносні, що росте в тропічних і субтропічних районах Африки, Азії, Північної та Південної Америки. У садах вирощують лише один вид — лаконіс американський (*Ph. americana*). Цей трав'янистий багаторічник із щороку відмираючим стеблом особливо гарний наприкінці літа й восени, коли досягають м'ясисті чорні плоди. У червні стебла прикрашаються білими, пізніше червоніючими суцвіттями, зібраними в щільні китиці. Бджоли охоче збирають нектар із білих квіток. Цвітіння триває до вересня. Це дуже гарна й ефектна декоративна рослина, що прикрасить будь-яку присадибну ділянку. Варто пам'ятати, що всі частини рослини, у тому числі й недостиглі ягоди, отруйні.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях. Нерідко страждає від весняних і осінніх заморозків, тому краще саджати його в захищеному від холодних вітрів місці. Не вибагливий до ґрунтів, росте як на легких, так і на середньоважких, не занадто кислих ґрунтах. Досить вологолюбний. Із настанням осінніх заморозків, стебла зрізують біля основи й рослину вкривають на зиму торфом, перегноєм або листям шаром до 10 см.

Розмноження. Поділом кореневища рано навесні або насінням. Його сіють свіжозібраним, не очищаючи від м'якоти.

Використання. Суцвіття довго зберігаються в зрізці, і дуже ефектні в аранжуваннях.

Лілійник (*Heimerocallis*)

Лілійник — рослина родини Лілійні, батьківщина якої — Євразія. Різноманіття прекрасних квіток різної форми, кольору та розміру, декоративність листя і різна висота лілійників залежно від сорту, дивовижна поєднуваність практично з усіма рослинами дозволяють широко використовувати лілійники у всіх типах квіткового оформлення саду. Квітка лілійника тримається один день, але на зміну їй розпускаються все нові й нові бутони.

Місце розташування. Добре ростуть на відкритих сонячних ділянках саду з легким родючим ґрунтом і рясним поливом у суху погоду (але на ділянках з високим рівнем ґрунтових вод потрібен гарний дренаж і посадка на високих грядках). У важкі ґрунти перед посадкою вноситься компост, перепрілий гній, тирса, пісок. Після закінчення цвітіння квіткові паростки зрізують. Можуть довго рости на одному місці без пересадки. Зимують без укриття.

Розмноження. Насінням і вегетативно.

Використання. У клумбах, бордюрах, одиночних і групових посадках, при озелененні балконів і в якості горщикової культури. Добре стоять у зрізці, при цьому всі бутони розкриваються.

Партнери. Добре виглядають лілійники, висаджені невеликими групами на тлі хвойних або листяних дерев і чагарників. Багато сортів наприкінці літа втрачають декоративність, тому їх краще компонувати з рослинами, які прикриють зів'яле листя лілійників. Можна використовувати деревії різних відтінків, декоративні злаки, лятрис, вербейник, фізостегію.

Мак (*Papaver*)

Трав'яниста рослина родини Макові, батьківщина якої — Середня та Південна Європа, Азія, Австралія. Кожна квітка маку живе день-два, а потім обсіпається, але їх багато, і сад щодня спалахує червоним полум'ям і тішить око. Квітки маків бувають простої, напівмахрової або махрової форми. Забарвлення — від білого, кремового й блідо-жовтого, крізь усі відтінки рожевого й червоного, до темно-бордового й фактично чорного. Зовсім невибагливі, маки фактично не мають потреби в увазі й, одного разу посіяні в саду, тішитимуть око своїми яскравими шовковистими квітами рік у рік.

Місце розташування. Добре росте на відкритих сонячних ділянках, але переносить і невеликий затінок. Росте на будь-якому садовому ґрунті. Чутливий до внесення органіки і мінеральних добрив. Не переносить застою води — загниває коріння. Морозостійкий, у культурі простий, маловибагливий. Не переносить пересадки в дорослому стані в період вегетації. Пересадження варто робити в середині літа, після відцвітання й усихання листя у рослин.

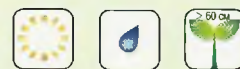
Розмноження. Насінням, яке висівають на постійне місце після збору під зиму або навесні.

Використання. Для міксбордерів, рокаріїв, у групах, на зрізку в букети. У воді тримаються недовго. Насінні коробочки маків виглядають досить декоративно як на засохлих рослинах, так і в сухих букетах.

Види. М. східний (*P. orientale*), М. голостебловий (м. ісландський, м. арктичний) (*P. nudicaule*), М. альпійський (*P. alpinum* L.).

Мальва (*Alcea rosea ficifolia*)

Мальва, або шток-троянда, — рослина родини Мальвові, поширена в східній частині Середземномор'я, у Передній і Центральній Азії. Це надзвичайно гарна, споконвіку народна квітка. Здавна зображеннями мальви та калини розписували стіни та печі в українських хатах. Мальва — символ сонця, тому писанку з таким знаком дарують на щастя. Мальва — бажана гостя на будь-якому подвір'ї. Дуже декоративно виглядають високі зарості мальви уздовж стін і парканів. Особливо гарні мальви з махровими квітками. Цвіте в серпні-вересні великими квітками (у діаметрі до 15 см), зібраними в колосоподібне суцвіття, білосніжного, жовтого, рожевого, червоного або ясно-червоного кольорів.

Місце розташування. Добре росте й цвіте на світлих сонячних місцях із глибоко обробленим, родючим ґрунтом при помірному зволоженні. Гине на занадто бідних, сухих, важких або сирих ґрунтах. Посухостійка. Після цвітіння цвітеноси обрізають до висоти 30 см або видаляють зовсім.

Розмноження. Насінням.

Використання. Для груп, міксбордерів, декорування стін, огорож, а також на зрізання — квітки довго зберігаються свіжими, бутони всі розкриваються. Це одна з найвищих квіткових культур незамінна в великих квітниках для заднього плану.

Партнери. Поєднується з яскравими літниками (соняшник, космея) і високими багатолітниками (рудбекія, флокси).

Маргаритка (*Bellis*)

Трав'яниста рослина родини Складноцвіті. Батьківщина — Євразія та Північна Африка. Назву «маргаритка» рослина отримала від грецького слова *margarites*, що означає «перлина». Назва ця дуже пасує квітці: дрібні, розсіпані по зеленому килиму яскраві квіточки дуже нагадують намистинки. Маргаритки зацвітають на початку травня, тому що листя й бутони, закладені з осені, добре зберігаються під снігом. Рослини рясно цвітуть навесні й у першу половину літа, але якщо ростуть не в занадто спекотних умовах, то будуть розкриватися до холодів.

Місце розташування. Добре росте на відкритих сонячних місцях, але можуть рости й при частковому затінненні, особливо в спекотний час. Невиблагливі, ростуть на будь-якому окультуреному, добре дренованому ґрунті, але цвітуть рясніше на окультурених легких суглинках, багатих гумусом. Відрізняються високою зимостійкістю. У тих місцях, де сніг випадає пізно, там, де взагалі не випадає або на вітряних ділянках, рослини на зиму варто прикривати.

Розмноження. Насінням, поділом куща і живцюванням.

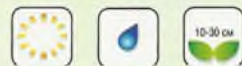
Використання. Маргаритками прикрашають доріжки, бордюри, підсівають у мавританський газон. Вони прекрасно виглядають в кашпо й квіткових контейнерах. Можна підсадити до підніжжя штамбової рослини низькорослі маргаритки — вийде прекрасний квітучий килим.

Партнери. Поеднуються із пролісками, гіацинтами, крокусами, нарцисами, а також із братками садовими, ліліями, незабудками.

Мезембріантемум

(*Mesembryanthemum*)

Трав'яниста рослина родини Аїзові, батьківщина якої — Південна Африка, Середземномор'я, Південна Австралія, Канарські острови. Великі квітки цієї південно-африканської рослини широко розкриваються під променями сонця. На відкритому піщаному місці може з успіхом претендувати на звання найбільш яскравої квітки. Це ціла палітра яскравих барв: білих, рожевих, червоних, жовтогарячих, жовтих і двокольорних. Відрізняється сильним ростом, утворює повзучі паростки. Чудовий кольоровий килим. Ідеальний для рокарія. Цвіте від липня до заморозків.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях і легкому, піщаному ґрунті. Теплолюбні. Зайву вогість не переносять. Поливають дуже обережно, від надлишку води коріння легко загниває. У період спокою полив припиняють зовсім. Необхідно підгодовувати повним мінеральним добривом у період бутонізації. Узимку маточники зберігають в оранжереях при температурі 8—10 °С.

Розмноження. Насінням і живцями.

Використання. У бордюрах, кам'янистих садках, альпінарії і як килимове. Запечена з маслом зелень нагадує за смаком шпинат і тому в пустельних районах рослину культивують як овочеву.

Партнери. Добре поєднується з видами, що мають сріблясте листя.

Монарда (*Monarda*)

Трав'яниста рослина родини Губоцвіті, батьківщина — Північна Америка та Мексика. Називають її по-різному: бергамот, американська меліса, лимонна м'ята, але правильна, ботанічна назва — монарда. У декоративному квітництві найпоширенішими є три види монарди: двійчаста, трубчаста, або дудчаста, і лимонна. Зацвітає монарда в липні-серпні й, якщо її не зрізати, цвіте до п'ятдесяти діб. На одній рослині може бути до 50 квітучих стебел і до 200 суцвіть. Сильний аромат її листя, стебел і суцвіть (всі вони вживаються в їжу як прянощі і для лікарських цілей) поєднує в собі запах лимона, м'яти, цедри апельсина.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, виносить півтінь. Їй необхідно захищене від вітру місце у квітнику, інакше гілки її зігнуться й скривляться. У культурі невибаглива до ґрунтів, однак краще росте на легких вапняних. Погано переносить важкі ґрунти. Необхідно поливати в суху погоду. Має потребу в регулярних підгодівлях. Раз на 3—4 роки кущі бажано ділити. Культура морозостійка й досить стійка до хвороб і шкідників.

Розмноження. Поділом куща, відрізками кореневищ і насінням.

Використання. Чудова в груповій посадці на задньому плані бордюру або квітника невеликих розмірів. Незамінна при прикрашанні тінистого куточка саду й дуже декоративна в зрізці й відмінний сухоцвіт. Прекрасний медонос.

Партнери. Флокси, космос, рудбекія, золотушник, геліопсис.

Наперсниця (*Digitalis*)

Гарноквітнуча трав'яниста рослина родини Ранникові, росте в Європі, Західній Азії, Північній Африці й на Канарських островах. Цвітуть наперсниця від кінця травня до липня. Суцвіття наперсниці має колосоподібну форму. Якщо вчасно зрізати відцвіле суцвіття, то бічні відростки наперсниці можуть рушити в ріст і навіть зацвісти за якийсь час. Всі наперсниця ОТРУЙНІ, їх не рекомендується висаджувати в дитячих установах.

Місце розташування. Добре розвивається на сонячних місцях, виносить і півтінь, але при цьому зменшується величина квіток. Віддає перевагу пухким, родючим, водопроникним ґрунтам. Цвітіння може не настати в місцях із застоєм весняних вод. Догляд полягає в розпушуванні ґрунту, прополках, поливах у суху погоду. За сезон рослини 1—2 рази підгодовують мінеральними комплексними добривами. При регулярному видаленні відцвілих суцвіть утворюють нові. Згодом у багаторічних видів злегка оголюється коріння, тоді восени його присипають компостом або іншим поживним ґрунтом. Такі наперстянки краще перезимовують і добре ростуть у наступному році.

Розмноження. Насінням.

Використання. Для посадок у тіні під деревами, на тлі високих чагарників, на задньому плані збірних квітників, для декорування стінок, для зрізання, постановки в напольні вазы й для вигону.

Партнери. Поєднується з календулою, вербеною, геленіумом, геліопсисом, рудбекією.

Незабудка (*Myosotis*)

Рослина родини Шорстколисті, батьківщина якої — вологі місця Євразії, Америки, Південної Африки, Австралії й Нової Зеландії. Наукова назва незабудки — *Myosotis*, тобто «мишаче вушко». Таку дивну назву квітка отримала через своє вкрите тоненькими ворсинками листя, яке, розгортаючись із бруньки, нагадує мишаче вухо. Ця невисока рослина заввишки 15–30 см цвіте в травні–серпні протягом 40–45 днів. Квітки дрібні, у завитках, нерідко зібрані в суцвіття, блакитного, синього, рідше білого кольору.

Місце розташування. Воліє рости в тіні й півтіні. Може й на сонячних ділянках, але тут тривалість цвітіння скорочується від 30–40 днів до 20 днів. Добре ростуть на ділянках із вологим, удобреним ґрунтом. Занадто багаті ґрунти, особливо вдобрені свіжим гноєм, викликають активний, тривалий ріст листя, що порушує природний, властивий цим видам ритм сезонного росту й розвитку. Добре переносить пересадку протягом усього сезону, навіть у повному цвіті.

Розмноження. Насінням, посів якого роблять у травні–червні в холодні парники або розвідницькі гряди. На постійне місце висаджують наприкінці серпня або навесні наступного року. Дають ясну самосівбу. Сортові незабудки розмножують живцюванням.

Використання. Незабудка гарна для весняного оформлення квітників, для зрізання. Компактні рясно квітучі форми використовують для створення букетів і для вирощування в горщиках.

Ромен (*Leucanthemum*)

Трав'яниста рослина родини Складноцвіті, поширена в Середній і Східній Європі, Азії. Найвідоміша з ромашок — це ромен із великими біло-жовтими суцвіттями, по-народному — попівник. Ромашка є прародителькою пишної великоквіткової хризантеми. І подібно до хризантем ромен посів почесне місце в садах і парках. Сам по собі він гарний, а зробили його ще гарнішим: вивели махрові квіти з дуже великими кошиками, дуже пахучі (у природі ж ромен майже не пахне).

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, на притінках гірше росте й цвіте. Ґрунти повинні бути родючими, досить зволеними й добре дренованими. На бідних ґрунтах, а також при нестачі зволоження квіти дрібнішають. Не переносить легких піщаних або важких глинистих ґрунтів і сирих ділянок! На перезволених ґрунтах часто хворіє на грибкові захворювання, швидше старіє. Кожні 3–4 роки необхідно ділити кущ, інакше рослина загине. Добре реагує на внесення органічних добрив, особливо гною. У посуху всі описані рослини мають потребу в поливі, особливо в період цвітіння. Для збереження вологи в ґрунті посадки рекомендується мульчувати. Після закінчення цвітіння паростки рекомендується зрізати, тому що вони швидко засихають і псують зовнішній вигляд рослини. У сприятливих умовах у ромену звичайного може настати друге цвітіння.

Розмноження. Насінням, поділом кореневищ і живцями.

Використання. В групових посадках на тлі декоративних чагарників, у rabatках і для зрізання.

ОЧИТОК (*Sedum*)

Очиток, або седум, — рослина родини Товстянкові, розповсюджений у помірних і гірських районах Північної півкулі. Для вирощування в саду в умовах північної й середньої Європи найбільш придатні багаторічні зимостійкі очитки із прямостоячими або сланкими стеблами. Протягом усього літа очитки прикрашають сад щільним і гарним яскраво-зеленим листям, що густо покриває їхні стебла. У липні-серпні на кінцях стебел утворюється маса дрібних зелених квіток, які у вересні поступово забарвлюються у яскраві кольори: білий, блідо-ліловий, яскраво-рожевий, кармінний та бордовий. У жовтні квітки темніють, ще довго зберігаючись на рослинах і поступово втрачаючи свою привабливість.

Місце розташування. Добре росте на сонячних місцях, лише з невеликим затіненням. В умовах недостатньої освітленості перестають цвісти й сильно витягуються, втрачаючи свій вигляд так, що їх неможливо впізнати. Із ґрунтів віддає перевагу суглинкам або піщаним ґрунтам, однак буде рости на будь-яких за умови гарної водопроникності. Винятково посухостійкий і морозотривкий. Не має потреби в додаткових добривах, багато сортів особливо красиво цвітуть на бідних ґрунтах. На одному місці без пересадки можуть рости до 5 років.

Розмноження. Насінням, живцями і поділом куща.

Використання. Для килимових композицій, рабатоk, бордюрів, у рокаріях. Високорослі види з успіхом використовують у міксбордерах і групах, окремі види — на зрізання.

Пеларгонія (*Pelargonium*)

Рослина родини Геранієві, батьківщина — Південна Африка. Це невибаглива рослина зі стрункими розгалуженими паростками, чудовими квітками, яскравим, гарним і ароматним листям. До кінця квітня — початку травня рослини зацвітають. Квітки близько 5–6 см у діаметрі, найрізноманітніших кольорів — бузкові, рожеві, білі, лілові тощо. Різні сорти можуть бути з махровими й простими квітками, від білого кольору до темно-бордового, із плямами і без. Квітучі рослини можна виставити на балкон або в палісадник біля будинку.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях і легких, поживних ґрунтах. Невибагливі в культурі, легко переносять нестачу вологи. Потрібний регулярний і рясний полив навесні й улітку й помірний полив узимку. При гарному догляді може цвісти все літо, а рослини, пересаджені восени у горщики й перенесені в теплі приміщення — цілий рік. У відкритому ґрунті не зимує.

Розмноження. Насінням і живцями. На черешки відрізають верхівки паростків із чотирма-п'ятьма листочками. Пеларгонію зональну живцюють у березні-квітні, а великоквіткову — у серпні.

Використання. У клумбах, рабатах, вазах. Як контейнерна рослина на балконі або в патіо. Це відмінний компонент підвісних кошиків.

Групи. У квітництві поширені наступні групи пеларгонії: великоквіткова, зональна й щитоподібна, або повзуча. Пеларгонія великоквіткова переважно кімнатна рослина, гарна для прикрашання балконів і веранд. Пеларгонія щитоподібна — має сланкі стебла із пласкоподібним листям.

Печіночниця (*Hepatica*)

Трав'яниста рослина родини Жовтецеві, поширена в лісах помірного поясу Північної півкулі. Печіночниця розцвітає рано навесні серед зовсім ще голих листяних дерев. Плями яскраво-синіх квіток печіночниці видні здалеку, й за пишністю цвітіння їм немає рівних. Гарні вони і як одиночні рослини, а в масі можуть створювати гігантські квітучі килими. Чудові вони тільки в пору цвітіння, а потім протягом всього сезону залишаються з малопомітним, хоча й досить гарним листям. У культурі частіше поширені дикі форми, але садові не менш цікаві, дуже витончені й цілком придатні для створення природних композицій. У середній смузі зустрічається тільки один дикоростучий вид — печіночниця благородна (*H. nobilis*).

Місце розташування. Добре росте як у тіні, так і на сонці. Краще півтінь. Добре росте при частковому затінненні на альпійській гірці біля підніжжя великих каменів. На відкритих місцях термін цвітіння скорочується. Ґрунти бажані родючі, свіжі, пухкі. Досить легко переносить посуху. Догляд необтяжливий — весь сезон ґрунт потрібно лише підтримувати у вологому стані й не допускати заростання посадок бур'янами. На зиму посадки мульчують компостом або перегноем. Викопувати й ділити печіночницю бажано кожні 4—5 років. Садові форми дуже довговічні.

Розмноження. Насінням й вегетативно.

Використання. Під пологом дерев, серед чагарників, біля доріжок можна створити кольорові плями.

Півонія (*Paeonia*)

Трав'яниста рослина родини Півонієві, батьківщина — Китай, де її вважають національною квіткою й століттями вирощують як декоративну та лікарську рослину. Це одна з найчудовіших і улюблених прикрас наших садів у червні. Величезні квіти різноманітних кольорів (крім синього та блакитного) красуються на тлі щільного намету декоративного темно-зеленого листя. І хоча цвітіння півоній триває недовго, їхня життєрадісна сила залишає незабутнє враження, змушуючи нас із нетерпінням чекати настання наступного червня.

Місце розташування. Віддає перевагу гарному освітленню й ділянкам, що прогріваються сонцем. У тінистих місцях погано розвивається й не цвіте. Добре почувують себе на будь-яких окультурених ґрунтах, крім низьких і запліваних ділянок. Місце для півоній варто вибирати з особливою старанністю, тому що ці рослини краще не тривожити й залишати на одному місці якомога довше. Добре перезимовують, небезпечні їм тільки занадто морозні й малосніжні зими. Наприкінці вересня зів'яле листя зрізають і спалюють. Рослини ці довговічні. Вони десятиліттями ростуть на одному місці без пересадки.

Розмноження. Насінням, живцями, відсадками і поділом куща.

Використання. У клумбах, одиночних і групових посадках, на зрізку.

Сорта. У світі налічується близько 5 тисяч сортів. Вони розрізняються за розмірами, будовою й кольором квіток, строками й тривалістю цвітіння, висотою й формою куща. У культурі вирощуються також деревоподібні й чагарникові півонії.

Солідаго (*Solidago*)

Солідаго, або золотушник, — трав'яниста рослина родини Складноцвіті, батьківщина якої — Євразія, Північна й Південна Америка. Від серпня до жовтня ця рослина зі сліпучо-жовтими суцвіттями гармонійно вписується у барви наступаючої осені, одночасно нагадуючи нам про сонячне літо. Вона є прекрасним медоносом, й у період цвітіння буквально гуде від бджіл, які порпаються в квітах і збирають нектар. Ці рослини — справжня знахідка для вічно зайнятих садівників: без усякого догляду щороку вони будуть тішити вас чудовим цвітінням.

Місце розташування. Добре росте як на світлих сонячних місцях, так і в півтіні. Невибагливі до ґрунту, але все-таки люблять родючі землі. Регулярні поливи й підгодівлі дозволяють виростити просто розкішні кущі. Дуже зимостійкі. Важливо регулювати розмноження солідаго, інакше за пару років він розповзеться по всій прилеглий території. Після дозрівання насіння легко розноситься вітром і проростає практично в будь-яких місцях: на гарному ґрунті або просто в заростях лугової трави. Обламуєте відцвілі волоті одразу після цвітіння, а наприкінці осені стебла зрізайте до рівня ґрунту.

Розмноження. Поділом куща й кореневими паростками рано навесні.

Використання. Висаджують біля парканів, із північного й східного боків будов, у групових посадках. Зрізані суцвіття незамінні в осінніх букетах. Суцвіття можна висушувати для використання в зимових композиціях із сухоцвітів.

Сцевола (*Scaevola*)

Рослина родини Гуденієві, батьківщина якої — Австралія й Тасманія. Протягом усього літа її вялоподібні квітки безупинно розпускаються. Квітки, від 5 до 15 одночасно, розташовуються спіралью на верхівках спрямованих догори паростків, які постійно продовжують рости й утворювати нові бутони. Кожна окрема квітка тримається один-два тижні. Сцевола імponує своєю витривалістю, стійкістю до негоди й, насамперед, легкістю у догляді (не вимагає видалення зів'ялих квіток). Ця багаторічна кущова напівампельна рослина культивується в нас як однорічник.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, витримує затінок. Ґрунт підійде пухкий, попередньо вдобрений. Ґрунт підтримують постійно зволеним і регулярно підгодовують рослини слабкоконтрованим розчином рідких добрив. На постійне місце рослини висаджують після закінчення заморозків на відстані 30 см. Обрізка не потрібна. Зів'ялі квітки обпадають самостійно. Стійка до дощу й вітру. Здатна зимувати в прохолодному приміщенні (+10 °C) при помірному зволоженні.

Розмноження. Стебловими й верхівковими живцями. Оскільки для вкорінення черешків необхідна дуже висока вологість повітря (штучний туман), розмноження сцеволи можливе тільки в умовах теплиці або оранжереї.

Використання. В озелененні балконів, як ампельна рослина. Сцевола послугує прекрасним доповненням до яскравих однолітників.

Фіалка (*Viola*)

Трав'яниста рослина родини Фіалкові, поширена в Євразії, Америці, Африці, Австралії й Новій Зеландії. Ці привітні мініатюрні квітки із променистими вічками зустрічають щовесни феєрверком сяючих барв. Їхня життєва енергія так і вирує. Рослина з такою багатою «мімікою» викликає різноманітні асоціації й тому має не одну назву. У нас це фіалка, віола, братки садові. Фіалка — не тільки популярна ранньоквіткова садова рослина, але й розповсюджена дикоростуча квітка.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях і пухких родючих ґрунтах. У тінистих і вологих місцях часто страждає від слимаків. У посушливу погоду необхідний полив, інакше квітки дрібнішають і цвітіння припиняється. Негативно реагують на свіжі органічні добрива. Видалення зів'ялих квіток подовжує цвітіння. Необхідно також проводити періодичні підгодівлі мінеральними добривами. У суворі зими рослини мають потребу в легкому вкритті ялиновим лапником або листям дерев. Більше трьох років культивувати без поділу не рекомендується, тому що кущі сильно розростаються, величина квіток зменшується.

Розмноження. Насінням, поділом куща й живцями.

Використання. У квітниках, бордюрах, міксбордерах, на кам'янистих гірках, у вазах і при озелененні балконів. Запахні фіалки особливо гарні в невеликих весняних букетиках. Все частіше стали з'являтися дрібні ампельні фіалки, які чудово виглядають у підвісних кошиках і альпінаріях.

Фізалис (*Physalis*)

Однорічна або багаторічна трав'яниста рослина родини Пасльонові, батьківщина — Євразія, Південна й Північна Америка. Непримітні й непоказні квітки фізаліса декоративної цінності не мають, цінуються його плоди. Плоди фізалісів укладені в роздутіх золотавих або оранжево-червоних кошиках-«ліхтариках». Ці чашечки — чохла плодів (їх часто називають «китайські ліхтарики») з ягодами, що містяться всередині них, дуже ефектні й довго зберігають своє забарвлення в зимовому букеті, тому цей вид вирощують як квіткову культуру. Зацвітає фізаліс на початку літа, а плоди досягають на початку осені — тоді чашечки й набувають яскравого кольору. У ягоді фізаліса укладене численне жовте насіння. У деяких видів плоди (ягоди) їстівні. Фізалиси — невибагливі й прості у догляді рослини.

Місце розташування. Росте на освітлених відкритих місцях або в легкій півтіні. При нестачі світла й тепла цвіте мало й слабо плодоносить. Для активного плодоношення фізаліса бажаний глибоко оброблений, удобрений, вапняний ґрунт. Догляд являє собою полив, прополку, розпушування. У посушливе літо фізаліс поливають через день, у дощове — раз на тиждень. Зимостійкий, підмерзає лише в безсніжні зими.

Розмноження. Насінням, поділом куща й живцями.

Використання. У міксбордерах, групах, але головним чином у зрізку й у зимових букетах.

Фізостегія (*Physostegia*)

Трав'яниста рослина родини Губоцвіті, батьківщина — південно-східні райони Північної Америки. Достоїнств у цього ефектного багаторічника чимало. Фізостегія швидко розростається, утворюючи високі зарості з міцних чотиригранних стебел, густо вкритих твердими ясно-зеленим із зубчастим краєм листям. Дуже гарні білі або світло-бузкові квітки (існує дві природні форми). Рясно й тривало цвіте в липні-серпні, даючи у вересні численне насіння. Крім усього іншого, відрізняється крайньою невибагливістю.

Місце розташування. Добре росте й цвіте на сонячних і півністих ділянках практично з будь-якими (крім перезвожених) ґрунтами. Але все-таки краще брати пухкі, добре дреновані. На бідній і сухій землі фізостегія швидко пропаде. Необхідний рясний полив. Слабкі паростки підв'язують. Восени зрізають. Занадто великі кущі обрубують до потрібних розмірів. Рекомендують також укриття ялиновим лапником, тому що коріння до зими відмирає (навесні виростає нове) і в безсніжні морози фізостегія може вимерзнути.

Розмноження. Поділом куща (навесні), відрізками кореневища (восени), насінням (посів може бути навесні й восени).

Використання. У збірних квітниках. Можна зрізати в букети, всі бутони у воді розкриваються. Добре виглядає поблизу ставків. У міксбордерах може слугувати тлом для інших багатолітників (треба тільки обмежити розростання).

ФЛОКС (*Phlox*)

Трав'яниста рослина родини Синюхові, батьківщина — Північна Америка. Флокси належать до таких квітів, які прикрашають сад із ранньої весни й до пізньої осені. Вони рясно й безупинно цвітуть до настання заморозків. Колір квіток — білий, рожевий, червоний, блакитний, лавандовий, фіолетовий, іноді двоколірний, з вічком у центрі. Вони мають чудесний аромат і дуже невибагливі. Флокси є прекрасним матеріалом для створення різних квітників.

Місце розташування. Добре росте на захищених від вітру сонячних місцях або в півтіні. Ґрунт має бути пухким, добре вдобреним, із достатнім (але без застою вологи) зволоженням. Оптимальні суглинні ґрунти із внесенням перепрілого гною або компосту, у глинисті ґрунти при посадці флоксів додається пісок, а в ліщані — торф. На одному місці без пересадки можуть рости 5—7 років без шкоди росту й цвітінню. За сезон флокси нарощують потужну зелену масу й витрачають на цвітіння багато поживних речовин, тому мають потребу в корневих і позакорневих підгодівлях. Пізньою осінню стебла волотевих флоксів зрізують біля поверхні землі й видаляють із ділянки, а до кущів підсипають перегній. Невибагливі. Молоді посадки потрібно вкривати сухим листям або лапником.

Розмноження. Насінням і поділом куща. Для розмноження поділом краще використовувати 4—5-річні кущі.

Використання. У міксбордері, у якості яскравих барвистих плям на газоні, на альпійських гірках і кам'янистих терасах.

Хоста (*Hosta* = *Funkia*)

Хоста, або функія, — трав'яниста рослина родини Хостові, батьківщина якої — Центральна та Південна Америка. Ці рослини називають «королевами» тінистого саду. Забарвлення листя різноманітної фактури й форми в різних видів і сортів буває всіх відтінків зеленого кольору, а в деяких особливо цінних хост доповнюється білим, кремовим, блакитнувато-синім. За висотою хости діляться на чотири групи: карликові, низькорослі, середньорослі, високорослі. У липні-серпні довгі квітконосі хости увінчані безліччю ніжних білих, бузкових або літуватих квіток. Витончені ліycopодібні квітки, що піднімаються над листям, нагадують мініатюрні лілії та мають тонкий вишуканий аромат.

Місце розташування. Тіньовитривалі, однак є види, здатні рости під променями сонця. Невибагливі до ґрунтів, але краще розвиваються на пухких, багатих, слабкокислих, помірно зволжених ґрунтах. Вологолюбні, однак не виносять вогкості. Хости морозостійкі, але рекомендується мульчування на зиму утеплювальним матеріалом. Хости — довгожителі серед багатолітників. Їхні кущі з віком стають ряснішими й зберігають декоративність протягом 20 і більше років.

Розмноження. Поділом куща й живцями. При розмноженні насінням сіянці розвиваються повільно й тільки на четвертий рік досягають декоративного ефекту.

Використання. Для створення бордюрів, в одиночних і групових посадках на газонах, узліссях і біля водойм. Листя широко використовуються при складанні букетів і аранжуванні.

Ехінацея (*Echinacea*)

Трав'яниста рослина родини Складноцвіті, родом із Північної Америки. Ехінацея — досить популярна садова рослина завдяки простоті вирощування, тривалому періоду цвітіння (1,5–2 місяці), чудовому вигляду рослини й великим яскравим квіткам. Квітки надзвичайно декоративні, яскраво-рожеві або малинові, з темно-коричневим конусоподібним центром. Крім усього іншого, ехінацея має відмінні цілющі якості.

Місце розташування. Ростає на освітлених відкритих місцях і поживних, добре оброблених, сухуватих ґрунтах. Погано росте на легких піщаних ґрунтах. У ґрунт бажано додати невелику кількість вапна. Цвітіння триває від кінця липня до вересня. Після закінчення цвітіння рослини обрізають. Відростки видаляють, тому що вони будуть цвісти іншим кольором. Кожен 3–4 роки рослину потрібно пересаджувати. Ехінацея теплолюбна рослина й у суворій безсніжній зимі може вимерзнути, а іноді рослини першого року життя вимерзають і у звичайній зимі, тому на зиму їх краще вкрити сухим листям.

Розмноження. Насінням і вегетативно. Насіння має дуже низький відсоток схожості. При посіві у травні у відкритий ґрунт сходять з'являються за 2–3 тижні, іноді пізніше.

Використання. Окремими групами серед газону, у сполученні з більш низькорослими багатолітниками. біля дерев. Можна використовувати для зрізання, суцвіття ехінацеї довго стоять у воді.

Партнери. Поєднується з осінніми айстрами, монардою, флоксами.

АКТИНІДІЯ (*Actinidia*)

Прекрасна декоративна та плодова ліана родини Актинідієві, батьківщина — Далекий Схід, Китай. Деревоподібні паростки актинідії, що обвивають опору проти годинникової стрілки, чудово оформляють альтанку. Особливо гарна актинідія в червні: яскраве вбрання листя під час цвітіння привертає до неї комах для запилення. Квітує ліана наповнює сад незвичайним ароматом, що нагадує запах садового жасмину, і дає гарну тінь. Восени актинідія теж дуже декоративна: її листя забарвлюється в яскраві жовті, рожеві або фіолетово-червоні тони. Актинідія — цінна плодова рослина зі смачними, ніжними й ароматними плодами.

Місце розташування. Актинідія здатна цвісти й плодоносити понад 30 років, тому їй потрібна надійна довгострокова опора. У саду їй відводять особливе місце — біля огорожі або біля будинку, давши можливість витися по опорі — драбинкам, шпалерам, з яких рослину на зиму не знімають. Не рекомендується саджати ліану під великими деревами, тому що між ними буде йти боротьба за світло й вологу. Не можна повторно саджати актинідію на те саме місце. Не допускається глибоке перекопування ґрунту навколо ліан, а тільки дрібне розпушування.

Розмноження. Насінням і вегетативним шляхом.

Використання. Для вертикального озеленення. Зрізані гілки зі строкатим листям дуже ефектні у вазі.

Види. Актинідія коломикта, або агрус амурський (*Actinidia colomicta*), Актинідія багатожлобна, або полігамна (*Actinidia polygama*), Актинідія гостра (*Actinidia arguta*).

Бугенвілія (*Bougainvillea*)

Рослина родини Ніктагинові, батьківщина — Бразилія. Це невисокі дерева або частіше чагарники з повзучими, лезячими або виткими паростками. Надзвичайну декоративність створюють яскраві приквітки, які залежно від сорту можуть бути різних відтінків червоного кольору. У природних умовах на батьківщині цвіте цілий рік, а в середній смузі в цих рослин спостерігається різко виражений зимово-весняний період спокою. Частіше вирощують як діжкуву рослину.

Місце розташування. Віддає перевагу сонячним, теплим, захищеним від вітру місцям. Для опори використовують шпалери, ґрати. Під час росту потрібен рясний полив, але без застою води. Підгодівлю варто вносити щотижня до серпня. Потребує регулярної обрізки, після кожного цвітіння укорочуйте молоді паростки наполовину — завдяки цьому утворюються нові бічні гілки та квіткові бруньки. У бугенвілії утворюється більше квіток на коротких паростках, ніж на довгих. Не варто обрізати гілки до старої деревини, інакше рослина практично перестане гілкуватися. У південних районах, де бугенвілію успішно культивують і в умовах відкритого ґрунту, на зиму її необхідно вкривати від вимерзання.

Розмноження. Напівдерев'яними верхівковими живцями навесні або влітку. Для вкорінення черешки обробляють стимулятором росту, потім поміщають у вологу суміш торфу й піску, ставлять у світле місце при температурі вище 25 °C і накривають плівкою.

Використання. Для підвісних ваз, у декоруванні альтанок із прикриттям. Для контейнерного саду, для озеленення балкона, лоджії, зимового саду.

Виноград (*Vitis*)

Ліана родини Виноградові, батьківщина — Північна Америка. За допомогою стеблових усиків, що закручуються, обвиває будь-яку опору, тому широко використовується для вертикального озеленення на сітчастих опорах. Виноград можна вирощувати біля стін будинків, на альтанках, галереях, у дворах і парках. Стебло дикого винограду може досягати великої довжини, але в культурі ріст винограду обмежують, і стебло його являє собою вертикальний або похилий стовбур — штаб (багаторічна частина) із відгалуженнями (рукавами). Плід винограду — соковита їстівна ягода, вона має поживні, дієтичні та лікувальні властивості.

Місце розташування. Росте на добре освітленому місці, при нестачі світла листя погано розвивається, не зав'язуються плоди утворення, знижуються врожайність і стійкість рослини до несприятливих умов. Потребує родючих ґрунтів і регулярної підгодівлі. Виноград добре переносить тривалу посуху завдяки глибокому корінню, що проникає у ґрунт на 4—5 м. Однак краще поливати раз на місяць по 8—10 л під кожну рослину. Якщо регулярно випадають дощі, то поливати не потрібно.

Розмноження. Насінням, живцями та відсадками. Насіння висівають восени або навесні після 2—4-місячної стратифікації. Зацвітають на 5—6 рік. Простіше розмножувати виноград зимовими живцями. За 2 роки вкорінені черешки висаджують у відкритий ґрунт.

Використання. Для створення зелених арок, ширм, навісів. Він обвиватиме альтанку, хозблок і стовбури великих дерев, прикрасить фасад будинку.

Гліцинія (*Wisteria*)

Листопадна витка ліана-чагарник (заввишки до 20 м) родини Бобові родом із Північної Америки та Східної Азії. Дуже декоративними є ошатні звисаючі грона суцвіть (20—50 см) гліцинії на витких стеблах. Виведено ефектні сорти гліцинії з різним кольором ароматних квіток: білих, рожевих, різних відтінків синього та фіолетового (від блакитних до пурпурних). Гліцинія дуже теплолюбна, вона широко використовується у вертикальному озелененні в регіонах із м'якою зимою. Доживає до 150 років. Гліцинія отруйна, тому не треба саджати її поруч зі ставком — опадаюче листя, що потрапляє у воду, небезпечно для риб.

Місце розташування. Росте на сонячних, захищених від вітру місцях. Ґрунт підійде будь-який, але переважніше зволожений та поживний, без вапна. Після посадки рослина може довго не проявляти ознак росту. Сухою весною варто добре поливати рослини, щоб бутони не обсыпалися.

Розмноження. Насінням, відсадками, стебловими й кореневими живцями. При покупці сортових саджанців переконайтеся, що вони щеплені, інакше рослина зацвіте лише за кілька років і менш пишно. Насіння висівають навесні в пласкі горщики. Живцюють у березні—квітні. На живці зрізують однолітні достиглі паростки завдовжки 20—25 см.

Використання. Серед ліан — чи не найкращі для прикрашання стін, терас, балконів. Можна вирощувати в горщиках і вазонах у вигляді штабового деревця, яке можна отримати за допомогою правильної обрізки.

5

В'ЮНКІ РОСЛИНИ

Горець виткий (*Polygonum*)

Рід належить до родини Гречкові (*Polygonaceae*). До нього належить близько 150 видів, серед яких переважають трави, але є кілька витких чагарників. Один із популярних — Горець Ауберта (*Polygonum aubertii*). Батьківщина — Середня Азія. Листопадний, швидко й дуже густо ростучий виткий чагарник — річний приріст близько 7 м! Квітки дрібні, діаметром до 5 мм, білуваті або зеленувато-білі, іноді трохи рожеві, зібрані в численні китиці у верхній частині паростків. Цвіте безупинно від червня до вересня. Плоди непоказні, дрібні, білуваті, досягають наприкінці літа — на початку осені. Зимостійкість низька.

Місце розташування. Світлолюбний, але виносить і півтінь, тінь. Невибагливий до місця й ґрунту, оптимальний ріст на свіжих, вологих, родючих субстратах, від кислих до сильно лужних. У середній смузі взимку іноді відмирає надземна частина, але швидко відростає. Потребує сильних опор. Стійкий до міських умов, добре відростає після стрижки, навіть дуже сильної, зацвітає після омолодження, легко пересаджується. Шкідники та хвороби не визначені.

Розмноження. Поділом куща, кореневими відростками та насінням. Насіння потребує стратифікації протягом 1—2 місяців при температурі +2 °С (просто покладіть на полицю в холодильник), проростають на світлі при 18—25 °С.

Використання. Для вертикального озеленення, у невисоких живоплотах, в озелененні нижніх частин стін. Цінується за яскраво-зелене густе листя.

Дівочий виноград

(*Parthenocissus*)

Дуже життєздатні виткі листопадні ліани родини Виноградові, батьківщина — Північна Америка, Східна Азія та Гімалаї. Вирощуються через дуже гарне орнаментальне листя. Якщо дозволити їм рости вільно, вони можуть закривати голу стіну, навіть досить велику. Ці ліани прикріплюються самі, відтак не потрібно дбати про додаткову опору. Дівочий виноград особливо ефектно виглядає восени.

Місце розташування. Місця краще вибирати освітлені, тому що рослина світлолюбна, але досить витривала до тіні, тому росте й у півтіні. Рослина не вибаглива до мінерального харчування й добре виживає на більшості ґрунтів. Дівочий виноград за багато років наростає великою масою на висоту 7—8-поверхового будинку. Під своєю вагою через велику масу вусики можуть не витримати й ліана може обрушитися, при цьому існує ризик, що обвалиться штукатурка зі всієї стіни. Тому на великій висоті ліани варто додатково закріплювати.

Розмноження. Легко розмножується насінням, кореневими паростками та живцями. Крім того, на ньому прищеплюють інші види й сорти винограду.

Використання. Ідеальний для покриття великої голої стіни: займаючи майже весь простір у нижній частині стіни, він вбирає її в зелене листя протягом усього літа й розцвітує вогненно-червоним і пурпуровим листям восени. Можна використовувати як ґрунтопокривну рослину.

Деревогубець (*Celastrus*)

Деревогубець — ліана родини Бересклетові. Сама назва «деревогубець» свідчить про те, що ця ліана, піднімаючись на дерева й обвиваючи стовбури, іноді стає причиною їхньої загибелі. Про деревогубець важливо знати те, що його не можна саджати біля плодових дерев. Ця витончена ліана з жовтими плодами й зеленуватими квітками буде гарно виглядати на високих парканах, стінах будинків, альтанок, пергол.

Місце розташування. Добре переносить затіння, але кращого розвитку досягає на сонячних місцях. До ґрунту невибагливий, але краще росте на родючих пухких суглинних і супіщаних ґрунтах. Морозостійкий. Зимує без укріття. Якщо в суворі зими обмерзають однолітні паростки в молодих рослин, то навесні вони швидко відростають. Мульчування торфом після посадки зберігає взимку корінь від промерзання.

Розмноження. Насінням і корневими живцями. Насіння можна висівати як восени, одразу після збору, так і навесні, наприкінці квітня. Сходи з'являються в травні, і до осені сіянці досягають 80 см заввишки. Молоді рослини в перші три роки життя часто підмерзають і гинуть, тому їх на зиму бажано вкривати. Перше цвітіння наступає на 7—8 рік. Рослини добре переносять пересадку як навесні, так і восени. Можна розмножувати рослини деревогубця відсадками. При будь-яких засобах вегетативного розмноження деревогубець починає цвісти і плодоносити на 3—4 рік.

Використання. Для декорування стін будинків і високих парканів, для оформлення альтанок, пергол. Не рекомендується посадка деревогубця біля плодових дерев.

Духмяний горошок

(*Lathyrus*)

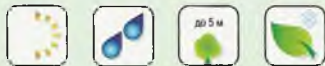
Одна із найбільш популярних витких рослин родини Бобові, батьківщина — Південна Америка. Оскільки духмяний горошок — однорічна рослина, вона просто ідеальна для тих квітників-аматорів, які віддають перевагу частим змінам у саду. Квітки духмяного горошку мають неповторний аромат, вишукану будову, безліч забарвлень: від чисто білого крізь усі відтінки рожевого й червоного до темно-бордового та від ніжно-блакитного й бузкового до темно-фіолетового й навіть вишнево-каштанового. Рясно й довго цвіте починаючи від липня. Якщо вчасно обрізати суцвіття, буде цвісти до заморозків.

Місце розташування. Добре росте на відкритих сонячних безвітряних місцях із глибоко обробленими родючими, нейтральними за кислотністю ґрунтами. У спекотну погоду необхідно поливати.

Розмноження. Насіння в середині березня замочують на ніч у гарячій воді (60—80 °С), потім висівають по 2—3 штуки в горщики. Сіянці прищипують, у результаті чого утворюється велика кількість бічних паростків і рослина рясніше цвіте. На постійне місце розсаду висаджують у середині травня. Можна висівати насіння у відкритий ґрунт наприкінці березня — початку квітня. Для високорослих сортів необхідно встановити опори. Духмяний горошок можна вирощувати на одному місці тільки рік і знову повертати на колишнє місце лише за 4—5 років.

Використання. Для вертикального озеленення балконів і вікон, терас, альтанок і інших малих архітектурних форм.

ЖИМОЛОСТЬ (*Lonicera*)

Серед безлічі видів жимолості, що належить до родини Жимолостеві, є як чагарникові, так і ліани — листопадні й вічнозелені. Жимолості-ліани гарні як ґрунтопокривники та для вертикального озеленення. Вони прикрашають сад у будь-яку пору року, особливо в період цвітіння, коли суцільно відкриті екзотичними квітками в ефектних суцвіттях на кінцях паростків, які також цінуються за солодкий аромат. Жимолость прикрасить старий деревний пеня або голий стовбур. Вона утворить привабливі літні ширми, поділяючи простір або приховуючи непривабливі частини саду.

Місце розташування. Добре росте й цвіте на світлих сонячних ділянках, але може рости й у півтіні. При сильному затінненні слабо цвіте. Росте на звичайному, добре дренованому ґрунті. Якщо жимолость росте на малородючих ґрунтах, рекомендується її навесні підгодувати мінеральними добривами. Добре переносить пересадку й обрізку крони завдяки високій паросткоутворювальній здатності. Після закінчення цвітіння ліану проріджують, одночасно вирізаючи зайві старі стебла.

Розмноження. Легко розмножується насінням, зеленими живцями й відсадками.

Використання. В одиночних і групових посадках, при створенні живоплотів. Ними можна оповити альтанку або аркове перекриття, прикрасити увіс або підпірну стінку.

Види. Жимолость витка — *Lonicera periclymenum* L., Жимолость каприфоль — *L. caprifolium* L.

Іпомея (*Ipomea*)

Іпомея, або фарбітис, — ліана родини В'юнкові, батьківщина — Тропічна Америка. Це багаторічник, але в нашій смузі культивується як однорічник.

Місце розташування. Добре росте на світлих й захищених від вітру місцях. Дуже теплолюбна, не виносить навіть незначних заморозків. Віддає перевагу пухкому, поживному валнованому ґрунту, на добре вдобреному погано цвіте. Не переносить застою води. Має потребу в постійному поливі й підгодівлях повним мінеральним добривом з невисоким вмістом азоту — його надлишок викликає розростання зеленої маси на шкоду цвітінню. Для всіх видів іпомеї потрібні опори з вертикально натягнутих дротів, лісочки або сітки, навколо якої обвиватимуться стебла. При достатній кількості землі в ящиках іпомеї непогано ростуть на балконах і лоджиях.

Розмноження. Посівом насіння у травні на постійне місце по 2—3 насінини в лунку або у торфо-перегнійні горщики в березні—квітні на розсаду. Сходи з'являються за 6—14 днів при температурі 18 °С. Пересадження переносять погано, тому при перевалці сіянців у горщики більших розмірів (роблять двічі) обов'язково зберігають грудку землі з корінням. У кожний горщик устромляють лозинку, по якій витиметься рослина. Сіянці висаджують обов'язково із грудкою землі, тримаючи відстань між рослинами 15—20 см. Можна розмножувати також відсадками, живцями, поділом кореневищ.

Використання. Для вертикального озеленення (на каркасі, дроті, шпагаті тощо). Можна задекорувати зеленим килимом частини будівель або озеленити певні форми, надавши їм подоби квітучих повітряних замків.

Кампсис (*Campsis*)

Листопадна ліана родини Бігонієві, батьківщина — Китай і Північна Америка. Кампсис дуже декоративний, стійкий до міських умов, димо- і газостійкий. Однак теплолюбність цієї рослини заважає її широкому використанню в регіонах із холодною зимою. Кампсис добре росте й рясно цвіте в м'якому кліматі, у більш суворих умовах ця теплолюбна ліана вимагає укриття на зиму. Основної декоративності цієї ліани надають великі квітки трубчасто-лійкоподібної форми. Залежно від сорту, квітки кампсиса бувають жовтогарячі, рожеві, червоно-золотаві, малинові. Перші квітки починають розпускатися в середині червня, цвітіння триває до вересня.

Місце розташування. Світлолюбний, потребує захищеного місця розташування. Невибагливий до ґрунтів і може рости навіть на важких суглинках, але краще росте й рясно цвіте на родючому ґрунті. Потребує стабільної вологозабезпеченості й родючості субстрату. При достатнім азотно-фосфорному живленні підсилюється й збільшується тривалість цвітіння. Старі відцвілі стебла краще обрізати наприкінці зими. Як і більшість ліан, кампсис терплячий до обрізання, тому за бажання рослині можна надати будь-якої форми.

Розмноження. Легко розмножується насінням, корневими паростками, живцями та відсадками. Насінням розмножують рідко.

Використання. Для вертикального озеленення парканів і фасадів будинків, а також вирощують у низькоштамбовій формі у вигляді невеликого дерева.

Клематис (*Clematis*)

Клематис, або ломиніс, — витка рослина родини Жовтецеві, батьківщина — Японія. Це надзвичайно гарна рослина гідна називатися окрасою саду. У різних видів квітки сильно відрізняються за розмірами — від майже непомітних до дуже великих — і мають широку кольорову гаму від блакитного до червоного. Рясно цвіте від весни до осені.

Місце розташування. Добре росте на сонячних або трохи затінених в полуденні години ділянках, захищених від вітру. Дуже вибагливий до вологості: під час росту йому потрібен рясний полив, — але не терпить застою води. Віддає перевагу родючим супіщаним ґрунтам або суглинним, багатим на перегній, пухким, від слабколужної до слабкокислої реакції. Підгодовують клематиси не менш чотирьох разів за сезон, після поливу, повним мінеральним добривом з мікроелементами з розрахунку 20—40 г на 10 л води або розведеним перебродженим коров'яком (1:10). Мінеральні й органічні підгодівлі чергують. На зиму клематиси необхідно вкривати. При правильному вкритті кущі клематису здатні переносити морози до 40—45 °С.

Розмноження. Дрібноквіткові клематиси розмножують насінням, великоквіткові розмножуються суто вегетативно. Найпростіше робити це за допомогою поділу куща як восени, так і навесні, поки бруньки не рушили в ріст або тільки почали набрякати. Досить легко розмножити бажаний сорт відсадками.

Використання. Для вертикального озеленення і як контейнерну рослину. Ідеально підходять для ширм і екранів, для декорування альтанок і парканів.

5

В'ЮНКІ РОСЛИНИ

Лимонник (*Schizandra*)

Листопадна ліана родини Шизандрові, батьківщина — Далекий Схід, Японія й Китай. У культурі вирощують Лимонник китайський (*Schizandra chinensis*) — це ефектна запашна витка ліана з яскраво-зеленим блискучим листям на рожевих або черво-них черешках. Її білі воскоподібні квітки мають сильний запах лимона. Під час вітру, коли ароматні паростки та листя ліани труться одне об одне, вся рослина особливо сильно пахне лимоном. А на початку вересня, коли листя набуде жовтогарячих тонів, лимонник прикрашають яскраво-червоні грона ягід, які не обсіпаються до морозів. Ягоди їстівні, вони кислі на смак, і птахи їх не їдять.

Місце розташування. Досить тіньовитривалий, особливо в молодості. Морозотривкий. Віддає перевагу легким, багатим на перегній, досить зволженим і добре дренованим ґрунтам. Варто щорічно вносити мінеральні добрива. Добрива розсіпають поверхнево, у вигляді мульчі, ґрунт розпушують неглибоко, тому що коріння перебуває на глибині 8—10 см. Обрізку проводять узимку та пізно восени. Діаметр крони не повинен перевищувати 1 м. Рясний осінній полив і мульчування торфом або сухим листям рятують коріння від сильного промерзання. Має потребу в опорі.

Розмноження. Паростками, відсадками, зеленими живцями, насінням.

Використання. Для прикрашання стін, альтанок, привертає увагу великою кількістю зелені та скромних квіток. Найбільш гарний восени, прикрашений яскравими плодами, які зберігаються до стійких морозів і ефектно виділяються на тлі жовтого листя.

Люфа (*Callistephus*)

Однорічна тропічна ліана родини Гарбузові, батьківщина — тропіки Індії, Африки, Америки. Найчастіше розводиться люффа єгипетська, відома також як люффа циліндрична, або мачульний гарбуз. Молоді плоди мають оригінальний смак, схожий на смак кабачка, але зі своїм неповторним запахом. Вони вживаються в смаженому, консервованому, тушкованому, вареному вигляді. Стиглі плоди всередині волокнисті, тверді, сітчасті й у їжу непридатні. З дозрілих плодів люфи отримують лазневі губки, які використовуються також для виготовлення купальних черевиків, устілок для взуття та головних уборів.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, але виносить і півтінь. Віддає перевагу легким супіщаним або суглинним ґрунтам із нейтральною реакцією. Не переносить затінення. Посухостійка, добре реагує на регулярні поливи, особливо в період плодоношення.

Розмноження. Насінням, яке висівають у контейнери. Насіння можна висіяти у відкритий ґрунт у другій половині квітня під плівкове вкриття.

Використання. При створенні живоплотів.

Види. Розрізняють циліндричний й гостроребристий різновиди люфи. Перший більш теплолюбний. Квітки розпускаються вранці і запилюються бджолами, плоди з тонкою шкіркою; другий менш вибагливий до тепла, але потребує ручного дозопилення, тому що квітки розпускаються у вечірній і нічний час і їх запилюють нічні комахи. Шкірка плода груба, знімається важко, м'якоть волокниста.

Малина (*Rubus*)

Малина — одна з найулюбленіших ягідних культур у наших садах. Належить до родини Розоцвіті, що налічує понад 600 видів листопадних і вічнозелених чагарників заввишки 1—3 м і включає як їстівні, так і декоративні рослини. Деякі види мають здатність утворювати довгі паростки, що прикріплюються до опори за допомогою колючок. У диких умовах росте в помірному поясі Європи, Азії, Америки й Австралії. До цієї ж родини належить ожина. Плоди використовують у їжу як у свіжому вигляді, так і для виготовлення компотів, киселів, варення.

Місце розташування. Всі види добре переносять посуху, світлолюбні, але виносять невелике затінення. Ґрунт краще середньосуглинистий і легкосуглинистий, родючий, із добрим зволоженням. Малину також можна саджати й на піщаних ґрунтах, за умови регулярних поливів улітку. За кислотністю їй краще підходять нейтральні та слабкокислотні ґрунти, але може рости й у помірно кислих ґрунтах. Оскільки малина зацвітає в червні, вона рідко потерпає від весняних заморозків, тому її можна саджати й у низинних місцях, доступних для пізніх заморозків. Узимку паростки відмирають, але наступною весною йде активне паросткоутворення.

Розмноження. Насінням, живцями, кореневими паростками.

Використання. Для декорування підпірних стінок, піщаних укосів. Можна висаджувати уздовж невисоких огорож або замість них.

Види. Малина західна — *Rubus occidentalis* L., Ожина аллеганська — *Rubus alleghaniensis*, Ожина сиза — *Rubus caesius* L.

Плющ (*Hedera*)

Вічнозелений лазячий чагарник родини Аралієві, батьківщина — Центральна Європа, Середземномор'я та Південно-Східна Азія. Плющ чудово росте під пологом дерев і чагарників, піднімається по камінню та опорах (спеціально споруджених або стовбурами рослин). Непоказні, але дуже медоносні дрібні зеленувато-жовті квітки плюща привертають під час цвітіння цілі хмари різноманітних комах.

Місце розташування. Добре росте на світлих місцях (особливо вибагливі до світла строкатолистяні сорти), але й у півтіні плющ росте чудово. Слід підтримувати легку вологість ґрунту, але надмірне зволоження для субстрату шкідливе. Віддає перевагу свіжому, родючому ґрунту. Рослина дуже добре реагує на підгодівлі, підгодовувати плющ можна будь-яким добривом.

Розмноження. Стебловими живцями або повітряними відсадками. Для того щоб рослина була гіллястою, час від часу варто прищипувати кінці її паростків.

Використання. Для вертикального озеленення, для створення альтанок, як витку й ґрунтопокривну рослину. Можна використовувати і як ампельну рослину.

Види. Є багато різновидів плюща звичайного, що відрізняються формою, розміром і забарвленням листя: з розрізними, гофрованими, строкатими (з білою каймою, золотаво-строкатими, із червоними смугами в осінній період тощо) листками. Майстри фен-шуй вважають, що плющ створює в саду атмосферу спокою.

Троянда (*Rosa*)

Троянда, або шипшина, — чагарник родини Розоцвіті. Троянди що плетуться не схожі на інші виткі рослини, у них немає вусиків, як у винограду, і вони не можуть обвивати опору стеблами або прикріплюватися до неї, тому їхні паростки потрібно підв'язувати до опори. Щоб троянди одразу почали рости в потрібному напрямку, їх потрібно формувати із самого початку. Біля стіни, огорожі або ґрат троянду, що плететься можна формувати у вигляді віяла. При вирощуванні біля стовпа або тринигоги стебла троянди просто обертають по спіралі навколо опори. Якщо паростки троянди не підв'язувати, то вони будуть стелитися по землі і їх можна використовувати як квітучі ґрунтопокривні рослини.

Місце розташування. Добре росте на відкритих, освітлених сонцем і захищених від холодних вітрів місцях. Посухостійка та маловибаглива до ґрунтових умов. Більшість видів добре ростуть на помірно вологих, суглинних ґрунтах, погано переносять перезволоження. Якщо температура опускається нижче нуля, троянди мають потребу в надійному захисті. Потрібно акуратно зняти паростки троянди зі шпалери, розкласти їх на землі й прикрити зверху землею або лапником. Можна не знімати паростки зі шпалери — обкладіть їх соломкою, а зверху обгорніть мішковиною.

Розмноження. Насінням і вегетативним шляхом. Насінням розмножують тільки дикоростучі троянди (шипшини), всі сортові троянди розмножують вегетативно.

Використання. Для вертикального озеленення.

Тунбергія (*Thunbergia*)

Витка однорічна теплолюбна рослина родини Тунбергієві. Батьківщина — Південна Африка. Забарвлення квіток буває білим, кремовим, жовтим, блідо-коричневим і яскраво-жовто-гарячим, а їхній темно-ліловий зів іздалеку нагадує чорне око (тому тунбергію ще називають «Чорноока Сюзанна»). Тунбергія може плестися по опорі вгору, а за відсутності опори її паростки можуть красиво опускатися вниз, що дозволяє вирощувати рослину в підвісному кошику. Цвіте від липня до вересня.

Місце розташування. Добре росте в сонячному теплому місці, бажано захищеному від вітру та гарячого полуденного сонця. Ґрунт потрібен свіжий, помірно сухий, пухкий, багатий на вално та поживні речовини. Стебла бажано пустити по дроту або ґратах. Необхідний добрий полив, але слід уникати застою води. Підгодівля — кожні два тижні.

Розмноження. Насінням, яке висівають у ящики в лютому, трохи зволожують субстрат і прикривають посіви плівкою або склом. Насіння проростає за 2 тижні при температурі 20—25 °С. Пікіровку проводять до висадження у відкритий ґрунт. Чим раніше посіяти, тим раніше й рясніше будуть цвісти рослини й тим більш потужні паростки встигнуть розвинутися за літо. Молоді рослини висаджують наприкінці травня — на початку червня, коли мине загроза заморозків, на відстані 30—40 см одну від одної. Можна висівати насінням у відкритий ґрунт у травні. Можна розмножувати живцями, узятими з молодих паростків.

Використання. На ґратах або мотузках біля стін, у вигляді пірамід на клумбах, для створення квіткових фонтанів, як ампельна рослина.

Квасоля (*Phaseolus*)

Витка трав'яниста рослина родини Бобові. Батьківщина — Південна Америка. У садовій культурі як декоративну вирощують квасолю вогняно-червону, або турецькі боби (*Ph. coccineus*). Цю багаторічну витку рослину в умовах помірного клімату вирощують як однорічну. Квітки яскраво-червоні, рожеві, зрідка білі. Цвіте рясно в червні-вересні. Плід — великий, шорсткуватий, досить декоративний біб, що вживають у їжу.

Місце розташування. Добре росте на відкритих сонячних місцях. Теплолюбна, ушкоджується навіть легкими заморозками. Оптимальна температура вирощування 14—29 °С, при більш високій температурі, особливо в сполученні з високою вологістю, стручки не утворюються, якщо рослина не перебуває в легкій тіні. Необхідний захист від вітру. Має потребу в родючому, утримуючому вологу ґрунті з низьким вмістом азоту. Для збереження вологи в ґрунті після проростання насіння або пересадки розсади використовують мульчу. Рослина витка й має потребу в опорі.

Розмноження. Насінням, яке висівають на глибину 5 см після того як мине загроза заморозків. Оскільки квасоля не переносить заморозків, сходи вкривають парниками або плівкою. Для перетворення витких форм у кущові, верхівкові паростки прищипують, коли рослини досягають 20—25 см заввишки. Коли з'являються бутони й закладаються стручки, необхідний своєчасний полив.

Використання. Для вертикального озеленення балконів і вікон, терас, альтанок та інших малих архітектурних форм.

Хміль (*Humulus lupulus*)

Трав'янистий дводомний багаторічник родини Коноплеві, батьківщина — помірні райони Північної півкулі. Шишки хмелю використовувалися спочатку для приготування пива, браги й меду, пізніше почали застосовуватися в хлібопеченні й медицині. Хміль — одна з найбільш популярних витких рослин, відома своїми спадаючими вниз гронами зеленувато-жовтих літніх квіток. Є дуже підходящою ліаною для огорож або стін, розташованих на сонці.

Місце розташування. Краще розвивається в напівтінистих місцях. Може рости й на сонці, але в цьому випадку більш підданий хворобам і нападів листогризухих комах. Краще, якщо ділянка захищена від північних вітрів. Ґрунт бажано багатий — родючий суглинок — та вологий, але не перезволожений, із піщаним, проникним для води підґрунтям. Хміль споживає багато поживних речовин і води, тому для гарного та швидкого росту рослину треба підготовувати й поливати хоча б перші 2—3 роки. Має потребу в опорі. Для опори хмелю використовуйте шпалери або дрот на стіні.

Розмноження. Поділом кореневищ, кореневими дітками, рідше — насінням. Кореневища відокремлюють від основного коріння гострою лопатою, не виколюючи куща, прямо в землі. Проводять операцію навесні, коли з'являються нові паростки. Для посадки кореневі черешки розрізають на шматки завдовжки 12—14 см із двома-трьома парами бруньок. Заготовлені черешки одразу висаджують похило або ж до посадки зберігають у вологому піску, мохах.

Використання. Для вертикального озеленення, маскування господарських будівель і парканів.

Барбарис (*Berberis*)

Листопадні або вічнозелені колючі чагарники родини Барбарисові, батьківщина — Азія. Забарвлення листя барбарису буває не тільки зеленим, але й жовтим, пурпурним, строкатим — з яскравими білими або рожевими цятками, з облямівкою. Види сильно розрізняються за висотою — від мініатюрних чагарників у 30 см до високих різновидів понад 3 м. Барбариси гарні і як декоративно-листяні рослини, і як квітучі. Маленькі жовті квітки, що схожі на дзвіночки, рясно вкривають гілочки чагарника із середини травня. Барбарис — чудовий медонос. Поряд із липовим, гречаним, квітковим існує й барбарисовий мед. Завдяки шипам із барбарису можна зробити непрохідний живопліт, що прикрасить ваш сад.

Місце розташування. Світлолюбний, але добре росте й у півтіні. Дуже стійкий і абсолютно невибагливий до ґрунтів, не боїться сильного вітру, відмінно переносить посуху. Не виносить замочування. Необхідно підгодовувати азотними добривами раз на 3—4 роки, починаючи із другого року після посадки. Необхідно вносити комплексні добрива з мікроелементами. Потрібні часте розпушування й прополка.

Розмноження. Легко розмножується поділом куща, кореневими дітками, літніми живцями та насінням.

Використання. Барбариси дуже декоративні й використовуються в одиночних або групових посадках, живоплотах, а низькорослі види — на кам'янистих гірках і у вигляді бордюрів.

Вовчі ягоди (*Ligustrum*)

Листопадний або вічнозелений чагарник або невелике деревце родини Маслинові, батьківщина — Східна Азія, Південна Європа, Північна Африка. Прекрасно виглядає як в одиночних посадках, так і в компанії чагарників. Цвіте наприкінці літа білими квітками, запах яких більшість людей вважає неприємним. Після цвітіння досягають чорні плоди, вони отруйні. Бирючина має різні сорти з жовтим, блакитнувато-сріблястим листям. Чергуючи кущі різного кольору, можна отримати цікавий за забарвленням живопліт, що дуже урізноманітнить ландшафтний дизайн вашого саду.

Місце розташування. Ця невибаглива декоративна рослина любить сонце, але непогано росте й у півтіні. Ґрунт підходить звичайний садовий, небажана сира важка глина з кислою реакцією. Посухостійка, але в спекотні періоди літа має потребу в рідкому й рясному поливі. Швидко росте й добре переносить стрижку. Обрізку можна проводити сильну або легку: чагарники повинні виглядати охайно. Зимостійка й легко відновлюється після обмерзання, але деякі види бажано вкривати або хоча б пригинати до землі на зиму.

Розмноження. Розмножується живцями, насінням, відсадками. Дуже легко розмножується живцями в будь-яку пору року.

Використання. Зимостійкі види традиційно використовують для живоплотів, вони дуже добре декорують стіни й паркани. Види, що підмерзають, саджають у групах із чагарниками й багатолітниками. З бирючини також можна вистригти топіарні фігури — кулю, куб, півколо, які широко використовуються в ландшафтному дизайні.

Бругмансія (*Brugmansia*)

Чагарник або невелике дерево родини Амарилісові, батьківщина — тропічна й субтропічна Америка. Цю екзотичну рослину також називають «деревоподібним дурманом». Вона привертає своїми величезними, досягаючими довжини у 30–50 см, ароматними пониклими квітками. Колір квіток буває жовтим всіх відтінків, аж до жовтогарячого, білим, рожевим, персиковим, а також дво- і триколірним. Незважаючи на значні розміри бругмансії — до 5 м заввишки, її можна вирощувати як у відкритому ґрунті теплого клімату, так і в оранжереях, зимових садах і квартирах, якщо у вас є досить місця біля сонячного вікна.

Місце розташування. Добре росте й цвіте в місцях із прямим сонячним світлом із пухким, родючим, добре дренованим ґрунтом. Може рости й у тіні, у цьому випадку листя розростається рясніше, ніж на сонці, на шкоду цвітінню. Це досить невибаглива рослина, що добре витримує спеку. Необхідний рясний полив і регулярні підгодівлі раз на тиждень комплексним добривом. У зимовий період переносить зниження температури до +5–0 °С і, навіть, короточасні легкі заморозки. У помірно теплому кліматі надземна частина рослини відмирає на зиму, і навесні паростки заново відростають зі збереженої підземної частини.

Розмноження. Живцюванням, повітряними відсадками й насінням.

Використання. Добре виглядає в одиночній посадці. Відмінна рослина для оранжерей і зимових садів. Підходить для оформлення контейнерних садів.

Вейгела (*Weigela*)

Теплолюбний гарноквітнучий листопадний чагарник родини Жимолостеві родом зі Східної Азії. Висока декоративність, порівняна легкість розмноження й догляду давно привертають садівників-аматорів до цієї рослини. Цвіте двічі на рік — навесні й восени, тривалість цвітіння 25–30 днів. Квітки великі — до 5 см, білого, кремового й різних відтінків червоного або рожевого забарвлення, що змінюється в процесі цвітіння. Цей чагарник рекомендують вирощувати в районах із м'якою зимою, від морозів молоді паростки вейгели почасти обмерзають.

Місце розташування. Добре росте на відкритих сонячних і захищених від вітру місцях. Віддає перевагу пухким свіжим ґрунтам, не виносить перезволоження. Мульчують тирсою шаром до 10 см. Необхідно проводити обрізку один раз на 2–3 роки. Кращий час обрізки — одразу після закінчення цвітіння. На зиму після листопаду кущі зв'язують і пригинають до землі. У малосніжні зими сорти вкривають лапником, толем, лутрасилом. Навесні щорічно видаляють ушкоджені морозом паростки.

Розмноження. Насінням, зимовими й літніми живцями.

Використання. Використовують в одиночній і групових посадках на газоні, на узліссях, під деревами з ажурною кроною. Низькорослі сорти можна використовувати в оформленні для кам'янистих ділянок, високорослі вейгели ефектні в живоплоті.

Партнери. Низькорослі барбариси, кизильники, спирей, ялівці, кипарисовики, а також багатолітники: хоста, астильба, папороти.

Верес (*Calluna*)

Вічнозелений низькорослий чагарник родини Вересові, батьківщина — Європа. Прекрасно підходить для саду як ґрунтопокритва рослина. Різноманітне забарвлення листя дозволяє вересу висвітлити деякі куточки саду, особливо ефектно вони виглядають перед темними хвойними деревами. Цвіте від липня до пізньої осені бузкувато-рожевими, зрідка білими, квітками й після цвітіння теж залишається яскравим, зберігаючи барви протягом тривалого часу. Тому верес дуже ефектний і в сухих букетах. Всі вереси — гарні медоноси.

Місце розташування. Дуже вибагливий до освітлення, віддає перевагу відкритим місцям, але може рости в легкому затінку, що забезпечить йому сусідство з невисокими чагарниками й деревами. У тіні цвітіння буде коротким й нерясним, а колір квіток блідим. Верес не вибагливий до родючості ґрунтів, широко розповсюджений на бідних піщаних кислих ґрунтах. Ґрунт підійде сухий піщаний або вологий торф'янистий. У низині, без дренажу рослина загине одразу. Дуже добре росте на альпійських гірках, у рокаріях і гравійних садках, де не затримується надлишкова вода, не застоюється сніг, а гравій не дає пересихати кореням чагарника.

Розмноження. Насінням, живцями й поділом куща.

Використання. На альпійських гірках, рокаріях, як бордюр уздовж доріжок у саду.

Партнери. Ефектно виглядає в посадках із рододендронами, папоротями, карликовими й сланкими хвойними.

Вишня, сакура (*Cerasus*)

Листопадні дерева або чагарники із родини Розоцвіті, батьківщина — Мала Азія. Ніжні білі й рожеві тони квітучої вишні надають неповторного вигляду весняному саду. Вишні різних сортів із крону всіляких форм — від строгої колоноподібної до широко розлогої або плакучої — дають можливість обрати для свого саду дерево на будь-який смак. Кора в декоративних сортів вишні з віком стає тільки гарнішою. Блискуча червоно-коричнева поверхня стовбура виглядає особливо ефектно в зимовий час. Дуже популярна форма сакури з махровими квітками.

Місце розташування. Висаджують вишні на ділянці з гарним повітряним і ґрунтовим дренажом, найкраще на схилах, крутість яких не повинна перевищувати 10 °С. Ґрунт підходить нейтральний, легкі й середні суглинки, важкі глини без відповідного попереднього окультурення для вишні не підходять. Необхідно проводити щорічно підгодівлю мінеральними добривами. Мають потребу в зрошенні й додаткових поливах лише в районах із недостатнім зволоженням. Ростуть швидко. Світлолюбні, посухостійкі, добре переносять міські умови.

Розмноження. Дикоростучі види розмножуються насінням, кореневими дітками, садові форми — щепленням. При насінному розмноженні посіви роблять улітку, одразу після збору, відмитим, непросушеним насінням, а також восени й навесні.

Використання. В одиночній посадці або невеликих групах на добре освітлених місцях.

Гібіскус (*Hibiscus*)

Листопадний чагарник родини Мальвові, батьківщина — Південно-Східна Азія. Екзотична рослина з яскравими великими квітками в густому листі користується великою популярністю у квітників за рясне тривале цвітіння. Квітки гібіскуса є символом острова Гаїті, їх називають «квіткою кохання» і «квіткою прекрасних жінок». Гібіскус — один із кращих багаторічників для теплих регіонів, він рясно цвіте від червня до заморозків на сонячному, захищеному від холодного вітру місці. Гібіскуси використовують не тільки в декоративних цілях — молоде листя й паростки вживають у їжу як овочі, а насіння, листя, плоди й корені застосовують у медицині. Шматочки сухих плодів гібіскуса сабдариффа (*Hibiscus sabdariffa*) обов'язково входять до складу фруктових чаїв, у продаж надходить під назвами «Суданська троянда» і «Каркаде».

Місце розташування. Віддає перевагу сонячному й теплому місцю розташування, добре захищеному від вітру. Тіньовитривалий, але при нестачі світла гірше розвивається й мало цвіте. Має потребу в рясному поливі й регулярній підгодівлі, обприскуванні водою. Рекомендується іноді рихлити верхній шар ґрунту, приблизно за годину після поливу.

Розмноження. Поділом куща, живцюванням, щепленням і насінням.

Використання. Як солітерна рослина, яку можна посадити в центрі газону, біля сонячної тераси або біля входу в будинок. Добре виглядає на задньому плані клумб із багаторічними рослинами. Особливо декоративно виглядає на тлі вічнозелених хвойних рослин.

Гортензія (*Hydrangea*)

Листопадні декоративні чагарники (іноді ліаноподібні), рідше — невеликі деревця із численними квітками, родини Гортензієві. Батьківщина — Східна Азія, Північна й Південна Америка. Це дуже популярний чагарник із багатою кольоровою гамою — від рожевого до червоного й блакитного. На забарвлення квіток гортензій впливає навколишнє середовище. На лужних ґрунтах квітки частіше бувають рожевими, а якщо викопати рослину й пересадити її в кислий ґрунт — квітки стануть блакитними! Використовуючи цю особливість рослини, садівники намагаються змінити їхнє забарвлення. На колір квіток ще впливають сонце й тінь: білі форми на прямому сонячному світлі стають червонуватими, а в тіні багато які набувають зеленуватого відтінку.

Місце розташування. Висаджують гортензію на добре освітлені сонцем або з невеликим затінням місця. Вологолюбна, тому гортензію не можна саджати під дерева, що поглинають вологу у великих кількостях. Необхідний своєчасний полив. Ґрунт має бути багатий на органіку, пухкий й помірно вологий з нейтральною або трохи кислою реакцією. Добре реагує на всі підгодівлі.

Розмноження. Живцями, поділом куща й відсадками.

Використання. Поодинокі або групами на газоні, у композиціях із хвойними породами, а також з іншими декоративними чагарниками.

Партнери. Чудово виглядають поєднання гортензії з падубом гостролистим або рододендронами. Нижній ярус можна заповнити хостою або папоротями.

Ялина (*Picea*)

Хвойне вічнозелене дерево родини Соснові, батьківщина — Європа, Азія, Північна Америка. У більшості ялин прямий стовбур, укритий тонкою лускатою корою, конусоподібна крона, а гілки розташовані ярусами. Гілки-лапи еластичні та пружні, тому сніг не ламає їх. Якщо снігу дуже багато, гілки опускаються й сніг сповзає з них. Хвоя зелена, але має багато різних відтінків, від темного до світлого, колір вона не змінює, зберігається на дереві 5—7, а іноді 10 і більше років. У декоративних форм хвоя може бути сріблястою, блакитною, сизою, золотавою, жовтою й навіть сталевого кольору. Ялина може досягати 30 м, але існують і карликові форми.

Місце розташування. Тіньовитривалі, але краще розвиваються при достатньому освітленні. Ґрунт повинен бути родючим. Ущільнення ґрунту навколо стовбура для більшості ялин смертельно. Не терплять вони й близькі ґрунтові води, тому на місці висадження потрібен дренажний шар. Вибагливі до вологості повітря. Забруднення повітря впливає на тривалість життя хвої. Ростуть повільно й не люблять пересадки. Деякі декоративні форми ялини мають потребу в укритті на зиму: для цього досить накинути на деревце легкий матеріал, що пропускає повітря. Деякі ялини необхідно вкривати від весняного сонця, інакше з південного боку вони можуть отримати опіки.

Розмноження. Насінням, садові форми — живцями й рідше щепленням.

Використання. На відкритих ділянках у великих садах і парках, у стрижених живоплотах, карликові форми у кам'янистих садах і контейнерах.

Жасмин (*Jasminum*)

Чагарник родини Маслинові, батьківщина — субтропічні ліси Америки, Азія й Китай. Жасмин відомий в усьому світі, завдяки своїм прекрасним квіткам із чудовим ароматом. Квітки розпускаються опівночі, але з першими сонячними променями його ніжні пелюстки опадають. Їхнє місце займають бутони, які ще не розпустилися та очікують ночі, щоб також розкритися й, подібно до метеликів, повільно опасти на землю. Залежно від виду квітки бувають білими, жовтими або червоними. Жасмин має різні цілющі властивості й використовується в медицині. Молоде листя жасмину можна використовувати як приправу до салатів, а сухі квітки жасмину додають у зелений чай.

Місце розташування. Віддає перевагу сонячним місцям, але витримує й затінення. Може рости на всіх ґрунтах, але краще підійдуть супіщані ґрунти з гарним дренажем. Необхідний щоденний полив. Молоді рослини для обмеження росту вимагають частого підрізання. Для зміцнення рослини й стимуляції цвітіння двічі на рік рекомендується вносити середні дози добрив із високим вмістом фосфору.

Розмноження. Напівдеревелими живцями або відсадками.

Використання. В одиночних посадках на тлі цегельної стіни будинку або висаджені на газоні. Прекрасно виглядають у міксбордері в сполученні із квітучими багатолітниками. У рокарії, альпінарії, а також біля водойми, на кутах партерного газону й у модульних садах. Ліаноподібні повзучі форми підійдуть для огорожі.

Ірга (*Amelanchier*)

Листопадний чагарник або невелике дерево родини Розоцвіті. Батьківщина — Північна Америка і Євразія. Ірга відрізняється гарними білими квітками, що з'являються навесні, почасти випереджаючи листя. Цвітіння триває недовго. Після цвітіння досягають плоди — їстівні солодкі ягоди чорного кольору із соковитою м'якоттю, дуже приємні на смак. Листя ірги влітку ясно-зелене, а восени воно спалахує яскравими барвами — чистими яскраво-жовтими, перехідними в жовтогарячо-рожеві й червоні.

Місце розташування. Місце для посадки має бути добре освітленим, але може виносити й деяке затінення. Це дуже невибаглива рослина й може рости на будь-якому ґрунті, однак віддає перевагу помірно вологому й не любить перезволожені місця. Зимостійка (деякі види придатні навіть для умов Крайньої Півночі). Ірзі не страшні ані посуха, ані холодний вітер, ані весняні заморозки під час цвітіння. Починаючи з 3-го року після посадки восени потрібно вносити фосфорні й калійні добрива, а навесні підгодовувати азотними добривами. Добре переносить весняну обрізку: цю рослину можна й підстригати, стримуючи її ріст, і проріджувати для кращого плодоношення.

Розмноження. Кореневими дітками, зеленими живцями або живцями для щеплення. У звичайної, овальнолистяної ірги можливо й насінне розмноження (сіяти насіння найкраще під зиму).

Використання. В одиночних і групових посадках, живоплотах. Також використовують у чагарниковому або змішаному бордюрі.

Калина (*Viburnum*)

Листопадний, рідше вічнозелений чагарник, іноді невелике дерево родини Жимолостеві. Батьківщина — Північна Америка, Європа, Азія. Калина дуже декоративний і корисний чагарник, цвіте наприкінці травня й на початку червня білими, рожевими або жовтуватими суцвіттями із солодким ароматом. Цвітіння триває два або три тижні. По закінченні цвітіння калина виглядає непримітно, але восени її листя забарвлюється одразу декількома кольорами — на одному листочку можна одночасно бачити зелені, жовті, червоні, малинові, червоно-коричневі й фіолетові плями. Ягоди набувають забарвлення вже в серпні й контрастно виглядають на тлі густої крони, прикрашають кущі протягом усієї осені й навіть узимку. Плоди їстівні й, залежно від виду, бувають червоні, рожево-жовтогарячі або чорні з блакитним нальотом. Всі калини — гарні медоноси.

Місце розташування. Добре почувають себе на яскравому сонці, але віддають перевагу легкому затінку. Завдяки густій кореневій системі вони добре зміцнюють ґрунт на схилах і укосах. Краще посадити калину в місцях із надлишковим зволоженням (наприклад, із водойми) і оптимальною кислотністю ґрунту на рівні 5,5—6,5. Підгодівлі проводять двічі: до початку вегетації й перед початком листопаду.

Розмноження. Черешками, відсадками, насінням.

Використання. У всіх видах посадок. Ефектні на тлі кленів, лип, беріз, ялин і горобин. Також використовують як корисні, медоносні, лікарські і їстівні рослини.

Керрія (Kerria)

Листопадний швидкоростучий чагарник родини Розоцвіті, батьківщина Японія та Китай. Цей зимостійкий чагарник з елегантним листям і яскраво-жовтими квітками на тонких похилених гілках іще називають «японською трояндою». Дійсно, квітки нагадують мініатюрні трояндочки й бувають простими або махровими. Вони з'являються на голих гілках рано навесні, й цвітіння триває іноді аж до літа. Листя керрії теж дуже декоративне — зубчасте, подовжено-овальне і загострене на кінцях, має помітні прожилки, а восени жовкне.

Місце розташування. Віддає перевагу сонячному розташуванню (але уникати перегріву), може рости й у півтіні, де цвіте менш рясно. Теплолюбна й потребує захищеного від холодних вітрів місця розташування. Потребує багатого, вологого ґрунту. Навесні, до початку руху соку, необхідно проводити обрізку. Після обрізки рослину підгодовують добривами з макро- і мікроелементами. Поливати керрію потрібно в міру необхідності. На зиму паростки мають потребу в укритті: кущ зв'язують, над ним споруджують каркас із колів, засипають сухим листям або стружками, а зверху накривають прозорою поліетиленовою плівкою.

Розмноження. Живцями, дітками й відсадками.

Використання. Як солітер або невелика група на тлі газону або ґрунтопокривних багатолітників. Можна вирощувати керрію в горщиках і діжках. При цьому кущі виходять більш компактні.

Кизил (Cornus)

Листопадний, сильногіллястий чагарник або невелике деревце родини Кизилові, батьківщина — Середня й Південна Європа й Західна Азія. Навесні, коли більшість інших деревних рослин ще поринуті в зимовий сон, кизил прикрашає сад безліччю суцвіть і великого прицвітного листя — білого, рожевого або червоного, яке оточує дрібні непоказні квітки. Улітку прикрасою є оригінальне листя в біло- або жовто-строкатому варіанті. Восени, завершуючи садовий сезон, кизил вбирається в листя яскраво-жовтого, жовтогарячого і багряного кольору. І навіть узимку деякі види пожвавлюють сад яскравими плямами червоної або жовто-зеленої кори. Плоди кизилу досягають восени. Вони дуже гарні й корисні. Завдяки густому гарному листю, яскравим плодам і невибагливості кизил — прекрасна декоративна рослина.

Місце розташування. На відкритому сонці листя легко отримує сонячні опіки, потрібно знайти для нього місце хоча б з легкою тінню. Віддає перевагу вологому (але не перезволоженому!) ґрунту й повітрю. До ґрунтів не вибагливий, але краще росте на глинистому ґрунті, який містить вапно. Зимостійкий, але при сильних морозах потребує вкриття на зиму. Добре переносить міські умови, відрізняється довговічністю.

Розмноження. Насінням (посівом під зиму), кореневими дітками, відсадками й живцями.

Використання. Як солітер або в міксбордері. Із плодів готують варення, компоти, киселі, мармелад, різні напої й вина.

Кипарис (*Cupressus*)

Вічнозелене дерево або чагарник родини Амарилісові, батьківщина якого — Північна Америка, Європа й Азія. Зазвичай висота дерев кипариса — 25–30 м, але деякі старі екземпляри можуть досягати 45 м. Лускоподібне листя кипариса притиснуто до гілочок або ледь відігнуте. Воно може бути темно- і ясно-зеленим, іноді з синюватим відтінком. Ростає досить швидко, особливо в молодості, граничної висоти досягає до 100 років. Довговічний. Живе 200–300 років, у горах зустрічаються дерева-довгожителі: їхній вік — близько 2000 років.

Місце розташування. Тіньотривкий. Добре переносить тривалу посуху й короточасні зниження температури до -20°C . До ґрунтів не вибагливий, мириться з кам'янистими й вапняними, сухими й слабо засоленими, але віддає перевагу глибоким і свіжим. На надмірно вологих ґрунтах недовговічний і страждає від вітровалу. Стійкий в умовах міста, добре переносить стрижку. Довговічний. Починає плодоносити з 5–6 років.

Розмноження. Насінням, живцями, форми — щепленням на основний вид.

Використання. Кипариси вирощуються в садах і парках як декоративні рослини, як живі огорожі, найчастіше для цих цілей використовується кипарис вічнозелений (*Cupressus sempervirens* L.). Невеликий розмір кипариса великоплідного (*Cupressus macrocarpa*) дозволяє використовувати його навіть як кімнатну рослину. Хвою й паростки деяких видів використовують для отримання ароматичного масла, що застосовується в ароматерапії.

Клен (*Acer*)

Листопадне дерево або чагарник родини Кленові, батьківщина — Європа, Азія, Північна Америка. Клен використовується в декоративному садівництві й паркобудівництві через гарну крону, оригінальні суцвіття, оригінальний малюнок кори й ажурне листя. Восени листя клена особливо ефектне й декоративне. Висота клена досягає 10–40 м. Майже всі види — гарні медоноси. Рано навесні клени є важливими джерелами пилюку та нектару для бджіл, тому їх часто висаджують біля пасік. Кленовий сік дуже корисний, із нього виготовляють кленовий цукор, що, на думку вчених, є набагато кориснішим за буряковий. Клен формує щільну крону, яка захищає від літньої спеки та міського пилу, а також є гарним шумопоглиначем, тому клен часто використовують для озеленення міст.

Місце розташування. Добре ростуть на світлих, яскраво освітлених місцях. Відносно тіньовитривалі. Вітростійкі. Більшість кленів вибагливі до ґрунтової й повітряної вологості. Ґрунт для більшості видів підходить звичайний садовий, для деяких декоративних кленів — добре оброблені, багаті на гумус, від кислих до слабколужних. Відрізняються досить швидким ростом.

Розмноження. Насінням, живцями, декоративні форми — щепленням.

Використання. В одиночних і групових посадках, невисокі форми використовують у кам'янистих садах і діжках, клен польовий — для живоплотів. Добре поєднується з темними хвойними породами.

Магнолія (*Magnolia*)

Дерева або чагарники родини Магнолієві. Батьківщина — Північна й Центральна Америка, Південно-Східна й Східна Азія. Сучасна магнолія подібна до дерев, що росли понад двадцять мільйонів років тому. Це вказує на дуже древнє походження дерева. Найчастіше магнолії листопадні, але є вічнозелені види. Ця екзотична рослина — одна з небагатьох, які можна вирощувати у відкритому ґрунті в досить прохолодних регіонах. Деякі види магнолії можуть вирости до 15—24 м, тому вони зовсім не підійдуть для невеликого саду. Навесні магнолії зацвітають великими білими або рожевими квітками, які мають дуже приємний запах. Їхній аромат не порівняти з жодним іншим. Але доведеться досить довго чекати перед тим, як насолодитися цвітінням: деякі види зацвітають через 20 і більше років.

Місце розташування. Ростає на сонячному місці, захищеному від північних і східних вітрів. Затінати небажано, рослина може не зацвісти. Більшість магнолій терпимі до різних ґрунтів, але деякі види негативно реагують на високу лужність. Необхідний регулярний полив протягом усього вегетаційного періоду, тому що магнолії мають потребу в надлишковому зволоженні. Морозостійка.

Розмноження. Насінням, живцями й за допомогою щеплення.

Використання. Магнолії — рослини-одинаки, їх важко поєднати з іншими рослинами. Можна посадити навкруги магнолії траву або рослину, що любить спокій, наприклад, цикламен.

Магонія (*Mabonia*)

Вічнозелений чагарник родини Барбарисові, батьківщина — Північна й Центральна Америка, Східна й Південна Азія. Цей чагарник рідко перевищує у висоту 2 м, тому добре підходить для низькорослих груп. Жовті квітки із пряним ароматом розпускаються на початку весни, пізніше досягають чорні або пурпурні ягоди. Листя в магонії дуже незвичайне — пір'ясте, у багатьох форм колюче, різних відтінків зеленого кольору восени воно стає пурпурним. Ці чагарники поживлять сад ранньої весни, підсвітивши темні куточки своїми яскравими квітками.

Місце розташування. Ростає на відкритих сонячних місцях, але витримує невелике затінення. Віддає перевагу родючим, свіжим, пухким ґрунтам. При ущільненні ґрунту росте гірше. Краще росте на вологих ґрунтах, на сухих частіше ушкоджується морозом. Зимостійка. Два рази за сезон необхідно підгодовувати. У посушливе літо потрібно поливати раз на 2 тижні по 10 л на кожну рослину. Восени бажано закрити рослини сухим листям або лапником. Добре переносять обрізку, стійкі до шкідників і хвороб.

Розмноження. Насінням, відсадками, щепленням.

Використання. Для низькорослих груп, узлісь, бордюрів і живоплотів. Можна вирощувати як ґрунтопокривну рослину, що утворює гарні низькі зарості.

Партнери. Може служити обрамленням розарію або заповнювати простір між кущами — її вічнозелене глянцево-листя нагадує темне блискуче листя троянд. Гарні сполучення з первоцвітами.

Яловець (*Juniperus*)

Вічнозелений, ароматичний чагарник (іноді сланкий) або невелике деревце родини Кипарисові, росте в Європі, Північній Америці й Північній Азії. Хвоя вічнозелена голкоподібна або луската, плоди синьо-чорні, рідше червоно-бурі, ароматні, пряні шишкоягоди. Рослина дводомна. Цвіте навесні, плоди до-стигають на другий рік восени. Яловець належить до реліктових цілющих рослин. Росте повільно й дуже потерпає від кіптяви й диму.

Місце розташування. Добре росте на світлих сонячних місцях, у тіні виростають пухкими й втрачають декоративність форми. Маловибгливий до родючості ґрунту. Деякі види погано переносять сухість повітря. Посухостійкий, але краще росте на ґрунтах середньої зволоженості. У сухе літо рекомендується полив 2—3 рази за сезон і обприскування раз на тиждень у вечірній час. Стрижка й обрізка використовується в основному для видалення сухих гілок. Яловець із колоноподібною формою крони на зиму обв'язують, тому що під вагою сніжного покриву гілки часто обламуються. Молоді рослини в першу зиму після посадки вкривають, після в укрітті не мають потреби.

Розмноження. Насінням. Сланкі форми ялівців розмножують відсадками. Особливо цінні розмножують щепленням.

Використання. В одиночних посадках і невеликих групах у парковому ландшафті й серед каміння. Низькорослі й сланкі застосовують для закріплення й покриття схилів і укосів.

Партнери. Вереси й ерика, ґрунтокривні форми сосни, троянди, декоративні злаки й дикоростучі багатолітники.

Падуб (*Ilex*)

Падуб, або гостролист, — вічнозелений або листопадний чагарник або дерево родини Падубові. У природі поширений майже повсюдно, виростає в лісах як тропічного, так і помірному клімату. Ця гарна вічнозелена рослина з темно-зеленим або двокольоровим шкірястим листям особливо ефектна взимку, коли її прикрашають ягодоподібні плоди. Ягоди досягають восени й добре зберігаються на рослинах всю зиму, вони можуть бути червоного, жовтого, білого, чорного або жовтогарячого кольору. У віруваннях друїдів падуб символізував сонце, тому давні кельти прикрашали свої житла молодими паростками рослини в зимові місяці. Гілочки цієї рослини постійно зустрічаються в Європі в різдвяних вінках, гірляндах і листівках.

Місце розташування. Відкриті сонячні місця протипоказані, висаджувати падуб потрібно в тінисте місце з легким, багатим й добре зволеним лісовим ґрунтом. Може постраждати від зимового сонця й має потребу в таких місцях, де яскраві промені не обпалюють його в зимовий і весняний час. Погано переносить посуху.

Розмноження. Насінням, живцями і відсадками.

Використання. У групових посадках, підліску й на узліссях. Формовані екземпляри — для регулярних садово-паркових композицій. Із практичної точки зору падуби становлять інтерес у якості вітрозахисних насаджень, оскільки досить надійні живоплоти. Падуб відмінно піддається фігурній стрижці, тому з нього виходять гарні топіари.

Ялиця (*Abies*)

Міцне вічнозелене хвойне дерево з гарною конусоподібною кроною родини Соснові, батьківщина — Євразія, Північна Африка й Північна Америка. Це класичне різдвяне дерево із симпатичною хвоєю та овальними шишками, які завжди спрямовані тільки вгору. Хвоя ялиці темно-зелена, неколюча, м'яка на дотик, набагато довша, ніж ялинова. Запах хвойний, але в деяких видів цитрусовий запах: у ялиці одноколірної розтерта хвоя пахне лимоном, а в ялиці миловидної — апельсином.

Місце розташування. Віддає перевагу півтіні або тіні, росте під захистом інших чагарників. Ґрунт повинен бути багатим на поживні речовини, трохи кислим, глибоким й дренажним. Не переносить перезволоження ґрунту. Вітростійка. Вимагає високої вологості повітря. Чутливі до забруднення повітря димом і газами. У молодих посадках обов'язкові розпушування й мульчування біля пристовбурних кіл рослин. Навесні видаляють сухі гілки. Багато ялиць і їхніх декоративних форм морозостійкі, однак молоді рослини в перший рік після посадки краще вкрити лапником.

Розмноження. Насінням. Можна розмножувати й однолітніми живцями з верхівковою брунькою. При контакті із землею гілки можуть укорінюватися й давати відсадки.

Використання. Високі й форми, що никнуть, використовують як солітери, середньорослі й низькорослі види ялиці можна саджати невеликими групами. Карликові ялиці, що досягають до 1 м заввишки, добре ростуть у діжках. Гілки використовуються у флористиці.

Рододендрон (*Rhododendron*)

Листопадний та вічнозелений чагарник, рідше невелике деревце родини Вересові, батьківщина — вологі високогірні райони переважно Північної півкулі. У перекладі з грецької *rhododendron* — «трояндове дерево», але із трояндою його пов'язують тільки краса цвітіння та величезна розмаїтість видів і сортів. Правильний вибір сорту рододендрона — основна запорука успіху того, що ви побачите цю красу в себе в саду. Найкрасивіші вічнозелені рододендрони, а листопадні більш зимостійкі й можуть зимувати без укриття, витримуючи морози до 40 градусів.

Місце розташування. Місце для посадки повинне бути захищене від вітру й прямих сонячних променів. Світлолюбний, але віддає перевагу легкій тіні. Ґрунт повинен бути кислий або нейтральний. Для нормального росту й розвитку рослин ґрунт варто вдобрювати один раз на 2—3 роки. Полив регулярний, бажано дощовою водою. Обприскуйте рослини при будь-якій можливості, особливо в період активного росту. Обрізку проводять тоді, коли потрібно зменшити розміри рослини.

Розмноження. Насінням і вегетативно (відсадками, живцями).

Використання. У групах, у солітерних посадках, при створенні живоплотів і кам'янистих гірок, поблизу водойм. Для альпінаріїв найбільш підходящими є дрібноцвітні низькорослі сорти в сполученні з альпійськими видами трав'янистих рослин. Зрізані квіти дуже довго зберігають свіжість.

Партнери. Дуже декоративні поруч із хвойними рослинами: ялинами, соснами, туями.

Троянда (*Rosa*)

Троянда, або шипшина, — чагарник родини Розоцвіті. Здавна майстри навчилися надавати деяким декоративним чагарникам вигляду невеликого деревця. Такі рукотворні форми отримали назву штамбових. Особливе місце серед рослин, вирощених на штамбі, завжди займали троянди. Для створення штамба зазвичай використовують один із довгих паростків шипшини, що залишають на кущі, всі інші гілки вирізають. У цей стовбурець на висоті 1 — 1,5 м прищеплюють сортову троянду, з паростків якої й формується квітуча крона. Деякі мають гіллясту й округлу крону, інші — дугасті паростки, що красиво звисають. При доброму догляді вони цвітуть практично безупинно все літо. Для цих троянд необхідне спеціальне щеплення, і тому штамби такі дорогі.

Місце розташування. Догляд і вирощування такі ж, як і в плетистих троянд. У перший рік не обрізайте троянду за винятком хворих або ушкоджених паростків. Із другого року видаляйте віджилі й ушкоджені паростки. Обрізку робіть тільки для підтримки форми рослини. Також видаляйте паростки, що ростуть усередину крони для кращої циркуляції повітря всередині крони. Видаляйте всі паростки, що ростуть нижче місця щеплення на стовбурі штамба.

Використання. В одиночних і групових композиціях. У горщиках або контейнерах: троянду можна легко перенести на інше місце. У саду ці троянди створюють гарні фокусні точки.

Горобина (*Sorbus*)

Листопадне дерево або чагарник із родини Розоцвіті, що виростає в помірному поясі Північної півкулі. Дуже декоративна садова рослина, що відрізняється в першу чергу красою листя і суцвіть. В осінній період, коли крони прикрашені яскравими плодами, а листя забарвлене в багряні та жовті тони, горобина дуже мальовнича. Вона багата на вітаміни, її плоди використовують у медицині. З ягід горобини роблять різноманітні заготівлі на зиму, у тому числі маринують. Існує багато форм горобини зі смачними плодами без терпкості й гіркоти.

Місце розташування. Оскільки горобина досить високе дерево, саджати її треба на границі саду, щоб не затінювала ділянку. Ґрунт може бути будь-який, але краще підійдуть родючі ґрунти — легкі й середні суглинки, що добре утримують воду. Зимостійка. Маловибаглива до умов середовища, але в міських посадках страждає від задимлення й загазованості повітря.

Розмноження. Видові горобини розмножують насінням, а декоративні форми — щепленням на горобину звичайну або горобину фінську.

Використання. Прекрасно виглядає як в одиночних, так і в групових посадках переднього й далекого плану, у живоплотах і може слугувати прекрасним тлом для багатьох трав'янистих багатолітників.

Партнери. Прекрасно поєднується із соснами, ялинами, ялицями й багатьма листяними породами. Багато видів горобини вдало сполучаються в посадках зі спіреями, барбарисами, кленами, калинами, багатьма видами жимолості й інших листопадних чагарників.

САМШИТ (*Buxus*)

Самшит, або буксус, — вічнозелене дерево або чагарник родини Самшитові, батьківщина — Середземномор'я, Південно-Східна Азія й Вест-Індія. Він має густу й гарну крону із блискучим листям й ідеально підходить для створення рослинних скульптур. Завдяки тому, що самшит добре переносить стрижку, йому можна надати будь-якої форми. У багатьох парках його використовують як живопліт, надаючи йому геометричної форми. Основне достоїнство самшиту в тому, що це вічнозелена рослина — цілий рік він виглядає яскраво й привабливо, а створені з нього скульптури протягом тривалого часу зберігають ідеальну форму. У декоративному садівництві широко використовується самшит вічнозелений.

Місце розташування. Добре почуває себе в тінистих і півтінистих місцях, прекрасно росте на літнім сонці за умови притінення на зиму. До ґрунтів невибагливий, але краще розвивається на добре вдобренних, пухких. Віддає перевагу вапняним ґрунтам. Узимку самшит, що перебуває в тінистих місцях під сніжним покривом практично не страждає від морозів, що чергуються, і відлигами. Зростаючий на відкритих місцях самшит закривають 2—3 шарами нетканого матеріалу або мішковиною, ретельно закріплюючи їх. Із настанням теплої весняної погоди вкриття знімають, інакше рослини упріають.

Розмноження. Вегетативно — літніми й осінніми живцями і насінням.

Використання. Для бордюрів, груп і одиночних посадок на газонах. Самшит можна виростити й у вигляді штамбового деревця. Самшит — це класична рослина для топіарного мистецтва.

БУЗОК (*Syringa*)

Листопадний чагарник, рідше дерево, родини Маслинові, батьківщина — Євразія. Зацвітає бузок наприкінці весни, коли все навколо вже налилося густим зеленим кольором. Квіти, найчастіше лавандово-сині або бузкові, видають тонкий аромат, що не сплутаєш ні з яким іншим у світі. Назва кольору його квітів стала ім'ям загальним. Є десятки видів і сотні сортів бузку, різноманітних за формою та розміром квітки, суцвіття, кольором й терміном цвітіння.

Місце розташування. Це невибаглива декоративна рослина проста у догляді, добре розвивається на світлих сонячних місцях, але витримує й півтінь. Ґрунт підійде легкий, поживний, від слабкокислого до слабколужного. Бузок зовсім не переносить кислі й заболочені ґрунти. Поливати треба тільки при посуші. Рано навесні, як тільки почнуть відростати паростки, разом із розчином гною вносяться мінеральні добрива.

Розмноження. Насінням і вегетативно.

Використання. У групі, а також для вигонки взимку й на зрізання. У саду прекрасно буде виглядати ослін серед посаджених напівколом кущів бузку різного кольору й форми квітки.

Партнери. Важливо підібрати партнерів так, щоб під час цвітіння бузок домінував, а після слугував гарним зеленим тлом для них. Підійдуть декоративно-листяні чагарники зі строкатим не зеленим листям (наприклад, барбарис), великі багатолітники (півонії, флокси, що яскраво цвітуть). Дуже добре виглядає червона смородина — яскраві червоні ягоди на тлі смарагдової зелені листя бузку.

Скумпія (*Cotinus*)

Листопадний чагарник родини Сумахові, батьківщина — Євразія. І листя, і квітки в скумпії дуже декоративні й підійдуть для прикрашання саду протягом усього року. Квітки — дрібні шовковисті нитки — у масі своїй нагадують хмару диму, за що в англійських країнах отримали назву «димучий чагарник» (*Smoke Bush*). Листя найчастіше зеленого кольору, але в деяких сортів — із пурпурним відтінком. Скумпія може досягти 5 м і більше у висоту, але якщо її сильно підстригати щороку, то нові паростки досягнуть у висоту лише 2 м.

Місце розташування. Віддає перевагу теплим сонячним місцям, захищеним від сильного вітру. Різновиди із зеленим листям можуть витримувати невелику півтінь. Добре почуває себе на будь-яких ґрунтах, але віддає перевагу лужним (вапняним). Виблаглива до вологості ґрунту, обов'язковою умовою її гарного росту є невисокий рівень ґрунтових вод. Не виносить весняного застоювання талих вод. Зимостійка й виносить холоди до -15°C . Скумпія практично не страждає від шкідників і не вразлива для хвороб. Добре переносить обрізку, яку проводять кожні 2—3 роки пізньої весни до розпускання листів.

Розмноження. Насінням і вегетативно.

Використання. Форми із зеленим листям добре виглядають в одиночній посадці, з пурпурним листям ідеально підходять для бордюрів. Скумпія може слугувати опорою для клематиса, у цьому випадку потрібно правильно вибрати колір. Висушені в підвішеному положенні гілки скумпії із суцвіттями добре виглядають у зимових букетах.

Спірея (*Spiraea*)

Спірея, або таволга, — листопадний чагарник із красиво вигнутими гілками, із родини Розоцвіті, родом із субальпійського пояса гір Північної півкулі. Це досить великий рід квітучих чагарників, які поділяють на дві групи: ті, які цвітуть навесні й влітку. Велика кількість різноманітних видів дозволяє при правильному підборі домогтися їхнього безперервного цвітіння від весни до глибокої осені. Спіреї цінуються за рясне й тривале цвітіння. Дрібні, зібрані в різні за формою суцвіття, квітки бувають різноманітного кольору — від чисто-білого до малинового. Цей невибагливий чагарник рідко перевищує 2 м, украй морозотривкий і добре переносить міські умови.

Місце розташування. Віддає перевагу відкритим сонячним місцям, але виносить і легку тінь. Ґрунт підійде будь-який, але краще слабкокислий. Рекомендується помірний полив. Обрізку потрібно проводити рано навесні. Росте швидко, зацвітає на третій рік. Морозостійка. Всі спіреї — гарні медоноси. Багато видів димо- і газостійкі, добре переносять міські умови.

Розмноження. Насінням, поділом куща, живцями, відсадками, порослю.

Використання. Як солітери, у групових посадках, рокаріях, живоплотах, бордюрах. Ефектно виглядають різні червонолистяні або золотаві сорти спірей, що обрамляють зеленолистяні групи дерев і чагарників. Можна використовувати й для зрізання в букети або аранжування букетів з інших квітів.

Сумах (*Rhus*)

Листопадне, рідше вічнозелене, невисоке дерево, що часто росте кущем, родини Сумахові, батьківщина — Південна Африка, Північна Америка, Євразія. Сумах — ефектна морозовитривала рослина, здатна прикрасити будь-який сад. Квітки в більшості сумахів досить дрібні, непоказні, зеленуваті або жовтогарячі, зібрані в колосоподібні суцвіття або китиці. Але привертають увагу зовсім не вони, а листя, яке у деяких видів сягає півметрової довжини. Восени бордово-коричневі плоди сумаха відмінно поєднуються з великим розрізним вогняно-червоним листям, що нагадує листя горобини й розташоване горизонтально. Деякі види, хоча й культивуються, але можуть викликати опіки від простого дотику. Для озеленення застосовується вид, що не має отруйних властивостей.

Місце розташування. Добре росте на світлому місці. Ґрунт підійде добре дренований від сухого до помірно вологого. Посухостійкий, виносить навіть деяке засолення.

Розмноження. Кореневими дітками, рідше насінням.

Використання. В одиночних і групових посадках, при озелененні кам'янистих гірок і закріпленні ґрунтів, які піддаються вітровій і водній ерозії. Червоне, осіннє забарвлення листя, що тривалий час прикрашає рослину, створює барвистий акцент у садово-парковому ландшафті, особливо ефектна на тлі темних хвойних посадок. Великі, густі волоти з яскравими плодами всю зиму прикрашають цю рослину.

Туя (*Thuja*)

Вічнозелені дерева або чагарники родини Кипарисові, батьківщина — Північна Америка та Східна Азія. Туя — одна з найбільш популярних у нас хвойних рослин. Висока газостійкість дозволяє використовувати її в озелененні міст і промислових об'єктів. Досить невибаглива, морозостійка й декоративна, може досягати у висоту 18 м. Вона прекрасно переносить стрижку й часто використовується для створення архітектурних форм. У деревині туї містяться ароматичні ефірні олії, які надають рослині приємного запаху.

Місце розташування. Може рости як на сонячному місці, так і в півтіні, але в повній тіні її крона рідіє. Ґрунт підходить будь-який: торф'янистий, глинистий, сухі супіски, головне — щоб він був добре проникним. Пишна хвоя туї випаровує багато вологи, тому не можна допускати пересихання ґрунту, у тому числі й восени. У перший після посадки місяць її поливають один раз на тиждень і обов'язково зрошують крону. У туї поверхнева коренева система, тому протягом вегетаційного періоду ґрунт рихлять на глибину 8—10 см. Пристовбурні кола бажано мульчувати — торфом, тріскою, корою, компостом. Дорослі туї зимостійкі, а молоді рослини перші три-чотири роки вкривають, щоб уникнути зимових і весняних сонячних опіків. Гілки високих дерев бажано трохи стягти шпагатом, щоб їхні крони не розламувалися під вагою мокрого снігу.

Розмноження. Насінням і вегетативно.

Використання. У групових і одиночних посадках, при створенні алей, живих стін і огорож.

Форзиція (*Forsythia*)

Чагарник родини Маслинові, батьківщина — південний схід Європи, Китай. Один із першоцвітних чагарників. На самому початку весни, коли більшість дерев і чагарників ледь починають зеленіти, форзиція вкривається гарними золотаво-жовтими квітками, схожими на дзвіночки, і цвіте протягом 20—25 днів. Більшу частину року форзиція виглядає не дуже цікаво, тому її краще висаджувати в задній частині бордюрів, де навесні вона буде ефектно виглядати, а влітку її сховають пізніше розквітаючі рослини. Восени форзиція знову стає привабливою, коли її ясно-зелене листя забарвлюється в яскраві тони.

Місце розташування. Віддає перевагу відкритим світлим і захищеним від вітру місцям, але може рости й у тіні. Невибаглива, підійдуть будь-які ґрунти. Добре реагує на вапнування. Навесні потрібно внести повне мінеральне добриво. При нормальному випаданні опадів полив не потрібний, у спекотне й сухе літо поливають раз на місяць. Кожної весни обов'язкова обрізка. На зиму рекомендується вкриття сухим листям, лалником, пригинання гілок до землі.

Розмноження. Насінням, поділом куша, відсадками й живцюванням.

Використання. В одиночній і груповій посадках, для створення дуже гарних, щільних живоплотів. Висаджені завчасно в діжки кущі можуть слугувати для зимової вигонки, а зрізані в січні-лютому й поставлені у воду гілочки за 8—10 днів вкрийються яскравими жовтими квітками й прикрасять будь-який інтер'єр.

Еріка (*Erica*)

Невеличкий вічнозелений чагарник із родини Вересові, родом із Південної Африки, Середземномор'я і Європи. Вузьке голкоподібне листя еріки нагадує хвою. Під час цвітіння рослина вкривається масою дрібних квіточок білого й усіх відтінків рожевого кольору. Більшість ерік є зимовоцвітучими чагарниками, мала частина цвіте влітку. Деякі еріки змінюють колір листя на зиму. Створюється враження, що еріки цвітуть півроку, тому що засохлі квітки еріки довго зберігаються на гілках. Квітучі еріки здатні прикрасити будь-яку, навіть непоказну територію. Всі еріки — чудові медоноси, і їхній мед високо цінується.

Місце розташування. Необхідно сонячне місце для збереження інтенсивного кольору квіток. У тіні або півтіні квітки бліднуть, а кількість їх помітно зменшується. Місце повинне бути захищене від вітру. Як захист від сильних вітрів варто висаджувати вічнозелені хвойні рослини або живоплоти зі спіреї, кизильнику, магонії й т. п. Спільними умовами вирощування вересових є кислий ґрунт і велика кількість вологи. Вологий ґрунт і поливи особливо важливі для молодих рослин, що вкорінюються. Не мають потреби в підгодівлях і зовсім не цікавлять садових шкідників.

Розмноження. Насінням (видові), живцями (сортові), поділом куща й її інші.

Використання. Як ґрунтопокривні рослини, у рокаріях, контейнерах.

Адіантум (*Adiantum*)

Одна з найкрасивіших папоротей родини Адіантові, батьківщина — Північна Америка та Східна Азія. Ще адіантум називають «венерине (дівоче) волосся» через чорні тонкі стебла, на яких росте маленьке листя, назване вайі. Листя адіантума ясно-зелене, ажурне, на тонких, схожих на дріт, черешках. У деяких видів листя буває жовто-зеленим, в інших має ясно-червоне забарвлення. Поверхня листя адіантума має гідрофобну властивість: крапельки води стікають із листя, не змочуючи його. Адіантум — ніжна рослина й вимагає ретельного догляду.

Місце розташування. Не любить прямих сонячних променів, віддає перевагу півтіні і навіть більш глибокій тіні. Ґрунти потрібні кислі, помірно вологі й пухкі, багаті на гумус. Необхідний дренаж. Може вирощуватися десятки років. Страждає від посухи й низької вологості повітря. Коріння адіантумів ніколи не повинне пересихати, але й надлишок води згубний для цих рослин. Влітку адіантум потрібно підгодовувати рідким добривом кожні два тижні.

Розмноження. Вегетативно й за допомогою спор.

Використання. Добре виглядає в одиночній і в груповій посадці. Підходить для тінювих садів. Листя можна використовувати в аранжуваннях.

Партнери. Добре виглядає поруч із низькорослими астильбами, примулами, вітрогонками, осінніми крокусами.

Аспленіум (*Asplenium*)

Аспленіум, або костенець, — папороть підродини Аспленієві, батьківщина — Європа, Азія й Америка. У природі росте на скелях, стінах і на кам'янистих лісових ґрунтах. Ця невибаглива, схожа на маленькі зелені фонтанчики папороть прекрасно підійде для альпійської гірки, скельної ущелини й для підпірної стінки. Важлива умова вирощування — тінь і достатнє зволоження.

Місце розташування. Не любить занадто яскравого сонячного світла, потребує тинистих і півтинистих місць. Аспленіум — сухолюбна рослина й погано переносить замочування, тому взимку її краще помістити в скельну ущелину й забезпечити їй піщаний ґрунт із гумусом. Може загинути на погано дренованих ділянках. На одному місці може рости довгі роки. Зимостійка під сніжним покривом. Улітку раз на два тижні при поливі підгодовуйте мінеральними й органічними добривами половинної концентрації. Головне, щоб підтримувалася достатня для декоративності папоротей вологість пухкого ґрунту. Тому корисно мульчувати землю навколо папороті товстим шаром опалого деревного листя, як у лісовій підстилці. У посуху регулярно поливають вологолюбні папороті. Ушкоджене або дуже старе листя потрібно зрізати.

Розмноження. Поділом кореневища, виводковими бруньками і спорами.

Використання. Добре підійде для тинистих садків, альпінарію й скельних ущелин.

Куничник (*Calamagrostis*)

Багаторічна декоративна рослина родини Злаки, батьківщина — Євразія, Північна Америка, Гренландія. Куничник невибагливий і не потребує якогось особливого догляду, крім осінньої або ранньовесняної обрізки. Листя куничника відростає дуже рано — одразу ж після сходу снігу, і в зовсім ще голому та порожньому саду зеленіють свіжі купини з трохи пониклого листя. Досить рано починають відростати й стебла, а до кінця червня куничник уже цвіте, прикрашаючи сад пишними, ажурними волотями, що колишуться на гнучких стеблах. Після відцвітання волоті стають вузькими й стислими, і в такому вигляді зберігаються до самої зими, а може, й до наступної весни.

Місце розташування. Ростає на добре освітленому місці, виносить півтінь. Добре переносить спеку. Більшість видів холодостійкі, однак деякі декоративні види теплолюбні й можуть вимерзати взимку. Дуже невибагливі до ґрунтів і можуть рости на різних типах ґрунтів, у тому числі — на торф'яних і глинистих, заболочених, але краще розвиваються на добре дренованих, родючих ґрунтах із помірною вологістю. При посадці варто обмежити площу, інакше вейники можуть сильно «розповзатися», придушуючи сусідів.

Розмноження. Насінням, поділом кущів навесні або восени.

Використання. Невеликими групами його можна висаджувати в міксбордери й контейнери. Із сортів і видів вейника створюють гарні декоративні куртини на узліссях, біля чагарників, газонів, водойм, будинків. Використовується для сухих букетів.

Імперата (*Imperata*)

Висока багаторічна рослина родини Злаки родом із Південно-Східної Азії, Філіппін, Китаю, Японії. У себе на батьківщині вона називається «аланг-аланг» і є злісним бур'яном. Ця довгокоренева рослина особливо красива під час цвітіння. Цвіте великими циліндричними волотями, сріблястими від покривних волосків. Чудова декоративна рослина. У культурі в основному вирощується сорт *Imperata cylindrica* 'Red Baron' — рослина заввишки до 45 см, що цвіте в першу чергу за колір свого листя: в молодого листя червоний тільки кінчик, а старе листя практично повністю забарвлене у винно-малиновий колір.

Місце розташування. Максимальної декоративності досягає тільки на відкритому, сонячному, теплому місці. Виносить пряме сонце, може витримувати півтінь. Ґрунт підійде добре дренований, родючий, але з великою часткою піску. Не переносить застійної вогкості. Середньовологолюбна рослина. Полив рідкий, високий вміст калію у воді охороняє рослину від висихання. Прекрасно переносить посуху. У посушливу погоду необхідний полив. Якщо з'являються відростки з повністю зеленим листям, їх варто обов'язково видаляти.

Розмноження. Відрізками кореневища навесні.

Використання. Для японського садка, у контрастних квітниках, як акцентна рослина, може вирощуватися в контейнерах. Кореневища застосовують для лікувальних цілей.

Ковила (*Stipa*)

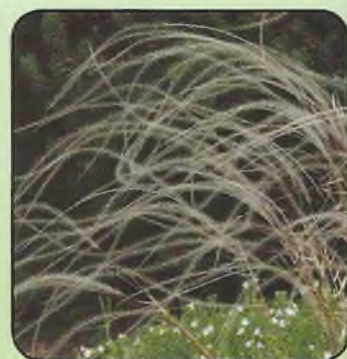

Багаторічна злакова рослина родини Злаки, батьківщина — Євразія. Одна з надзвичайно модних останнім часом декоративних трав, утворює густі подушки зелені із прямими або елегантно вигнутими стеблами й китицеподібними суцвіттями-волотями. На великих просторах особливо ефектно виглядає ковила гігантська (*S. gigantea*) — рослина, що досягає 2,5 м заввишки. Серед інших популярних видів ковили: ковила волосоподібна (*S. tenuissima*), включаючи її гарний різновид кінський хвіст, а також ковила кунічинова (*S. calamagrostis*). Ковила холодостійка й невибаглива, якщо їй забезпечені підходящі умови для росту: повне сонце й водопроникний, структурований ґрунт.

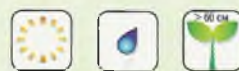
Місце розташування. Світлолюбний, віддає перевагу повному сонцю. Ґрунт підійде структурний, некислий, з гарною водопроникністю. Не виносить високого рівня ґрунтових вод і перезволоження. На сирих ділянках потрібен гарний дренаж і високе місце розташування (наприклад, альпійська гірка). Під час укорінення рослини необхідно помірно поливати, надалі полив не потрібен. Восени обрізають відцвілі паростки, листя при цьому не чапають.

Розмноження. Насінням, в окремих випадках — поділом куща у квітні або серпні. Самосіву майже не дає.

Використання. У гравійних садах, у рокаріях і альпійських гірках, на міксбордерах і бордерах декоративних злакових. Суцвіття можна використовувати в зрізку для живих і сухих квіткових композицій.

Кортадерія (*Cortaderia*)

Кортадерія, або пампасна трава, — декоративна багаторічна злакова рослина родини Тонконогові, батьківщина — Південна Америка. За сприятливих умов досягає 2,5–3 м, піднімаючись над іншими рослинами в саду. Головна прикраса пампасної трави — пишні колосоподібні суцвіття, що увінчують міцні стрункі квітконоси. Золотаві, сріблясті або рожеві волоті квітів піднімаються над заростями кортадерій, погойдуючись на осінньому вітрі. Пухнасті суцвіття, яким не страшні холоди та сніг, прикрашають сад від літа до самої весни.

Місце розташування. Місця краще вибирати відкриті, тому що рослина має потребу в яскравому сонячному освітленні, потребує добре оброблених і родючих ґрунтів. Теплолюбна. Посухостійка. Відцвілі суцвіття тривалий час зберігають декоративність, тому зрізати їх краще навесні. У цей же час обрізають відмерле листя. Потрібно вкривати на зиму — обнести рослину сіткою, заповнити внутрішній простір сухим листям і обгорнути плівкою. Пампасну траву краще висаджувати в контейнери, які на літо виставляють у сад, а на зимовий період переносять у теплицю.

Розмноження. Насінням, яке рекомендується висівати навесні й поділом дерновини.

Використання. В одиночних і групових посадках, у контейнерах. У південних районах можна висадити на газоні, узліссі, відкритій терасі, березі водойми. Суцвіття можна використовувати на зрізання у свіжому або засушеному вигляді.

Молінія (*Molinia*)

Велика багаторічна рослина родини Злаки (Тонконогові), батьківщина — Центральна Європа, Азія. Прикореневе листя молінії утворює густу розетку — гриву, а голі стебла — квітконоси, що несуть витончене колосся, спрямоване вгору, немов струмені фонтану. Ці рослини прикрашають сад весь сезон, а до зими вони набувають ще і яскравого пурпурного забарвлення, що зберігається практично до весни. Гарні кущі молінії навіть високорослих сортів не вимагають підв'язки. Після сильного дощу обтяжені крапельками квітконоси лише трохи розвалюються, але по мірі висихання піднімаються самі.

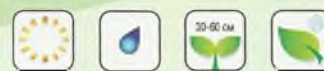
Місце розташування. Невибаглива, може рости в будь-якому місці саду, але найкраще почуває себе в легкій півтіні на поживному вологому ґрунті. Улітку має потребу в сирих, прохолодних умовах, у спеку й при посусі гірше росте й цвіте. Добре переносить різні ґрунти: від кислих до лужних. Холодостійка. У контейнері можна трохи затопити у воді на літо. Повною мірою молінія здатна показати себе лише на 3—4 рік. Не любить пересадки. Не потребує спеціальної підготовки до зими.

Розмноження. Видові рослини — насінням або поділом кущів. Сорти — поділом кущів навесні.

Використання. У квітниках, у невисоких міксбордерах, біля газонів або у вересових садах. Чудово підходить для оформлення берегової зони водойм. Кущі молінії дуже мальовничі як в одиночних посадках, так і в невеликих групах. Зрізані на початку цвітіння стебла — відмінний матеріал для сухих букетів.

Костриця (*Festuca*)

Багаторічна рослина родини Злаки, батьківщина — Євразія. Це одна з найбільш привабливих і часто використовуваних у ландшафтних композиціях рослина. Костриці з повзучими кореневищами нерідко використовуються для створення газонів, але є види, придатні для вирощування у квітнику. Такі костриці прекрасно виглядають в композиціях із камінням і є чудовими партнерами для невисоких багаторічників. Листя багатьох костриць дуже вузьке, нагадує довгі голки і буває зеленого, сріблястого, від сіро-зеленого до сталеву-синього кольору. Листові пластинки цих злаків дуже щільно складені уздовж центральної жилки, що дозволяє їм переносити й посуху, і палюче сонце.

Місце розташування. Добре росте на сонячному, теплому або спекотному, сухому місці. Ґрунт підійде від помірно сухого до сухого, добре розпушений, із малим вмістом перегною й поживних речовин. Не переносить сирих ділянок, тому необхідно гарний дренаж. Після цвітіння волоті зріжте. Деякі декоративні види за 2—4 роки оброблення на одному місці можуть відмирати, тому їх кущики рекомендується раз на 1—2 роки ділити й пересаджувати. Окремі форми можуть мати низьку морозостійкість.

Розмноження. Поділом навесні.

Використання. На клумбах, для бордюрів, рабток, міксбордерів. Овсяницю сизу можна висаджувати масивами біля газону, чагарників, в альпінаріях і рокаріях, а також із гарноквітнучими літниками — у контейнері і кошики.

Пеннісетум (*Pennisetum*)

Пеннісетум, або щетинник, — багаторічна, рідше однорічна, рослина родини Злаки, батьківщина — Африка, Азія й Південна Америка. У народі його називають «фонтанна трава».

Пеннісетум досягає висоти 1,5 м, росте дуже швидко, тому здатен змінити зовнішній вигляд саду буквально за один сезон. Ефектно виглядає завдяки своїм довгим, ніжним, гарним навіть узимку суцвіттям.

Місце розташування. Добре росте на теплих сонячних місцях, особливо в регіонах із прохолодним кліматом. Ґрунт підійде від помірно сирого до вологого, багатого гумусом. Не переносить занадто сухих, щільних або піщаних ґрунтів. Дуже теплолюбні. В умовах помірного клімату вирощуються як однолітники або в контейнерах. Вимагають своєчасних прополок, розпушувань, підгодівель (раз на 2—3 тижні повним комплексним добривом) і поливів при посуші. Рослини, оброблювані в контейнерах, на літо виносять у сад, а восени, до заморозків, забирають у світле приміщення.

Розмноження. Однолітні види — насінням, багаторічні — насінням або поділом кущів. Багаторічні сорти — тільки поділом рослин навесні. Види, оброблювані в однолітній культурі, висівають навесні, у першій декаді травня у відкритий ґрунт або на розсаду — у горщики в середині квітня з висадженням у відкритий ґрунт наприкінці травня, коли мине загроза заморозків.

Використання. Однолітні види висівають у міксбордери, декоративні городи, з них виходять гарні живоплоти й масиви. Багаторічні види вирощують як солітерні й контейнерні рослини.

Страусник (*Matteuccia*)

Папороть родини Оноклеєві, розповсюджена у лісах помірної зони Північної півкулі. Це один із найефектніших багаторічних видів, часто вирощуваних у садах. Страусник швидко розмножується вегетативно, утворюючи пишні зарості. У страусника є два типи листя: стерильне (численне пір'ясте, завдовжки до 1,5 м, що утворює гарну ліжку) і спороносне (2—3 більш дрібних незвичайних листка всередині ліжки). Цей вид папороті отримав свою назву за подібність спороносного листя до пір'я страуса.

Місце розташування. Добре росте в різних умовах — на затінених і сонячних ділянках, на бідних і багатих ґрунтах. Важливо дотримуватися однієї умови — ґрунт повинен бути сирий і вологий. Під впливом сонячного світла на відкритих ділянках страусник стає більш низьким (60—80 см), а соковита зелень тьмяніє, набуваючи блідо-зеленого кольору. Невибагливий у догляді. Швидко розростається за рахунок підземних паростків і утворює зарості. Велике стерильне листя страусника восени відмирає, а спороносне зимує. Коли навесні краї спороносного листя розвертаються, то спори, що звільнилися, падають на вологу землю й проростають. Холодостійкий і зимостійкий.

Розмноження. Вегетативно й за допомогою спор.

Використання. У групових і одиночних посадках. Незамінний при оформленні берега водойми й на перезвожжених торф'янистих ґрунтах. Потрібно з обережністю включати його у квітники, тому що він здатний розповзатися, засмічувати й придушувати інші рослини.

Дріоптерис (*Dryopteris*)

Дріоптерис, або сорокозуб, — гарна й невибаглива багаторічна папороть під родини Щитовникові, розповсюджена головним чином у помірній зоні земної кулі. У саду одним із розповсюджених видів є дріоптерис чоловічий — улюблена рослина із давніх часів, прозвана «Перунів вогнецвіт». Наші предки вірили, що ця чарівна папороть розцвітає в ніч на Івана Купала. Ця компактна папороть не розповзається й легко групується з іншими рослинами в тіньових садах.

Місце розташування. Тіньолюбний, прекрасно росте в півтіні на нормально зволжених садових ґрунтах. Листя дріоптериса досить довге (1—1,5 м), але росте дуже повільно. У перший рік воно являє собою листові зачатки навколо бруньки росту на верхівці кореневища. На другий рік листя набуває характерної для папоротей равликоподібної форми, густо вкриваючись захисними коричнюватими лусочками. Лише на третій рік листя щитовника чоловічого розгортається й досягає повного розвитку. У середині літа воно розсіює спори, а восени відмирає.

Розмноження. Вегетативно й за допомогою спор.

Використання. Ефектно виглядає в груповій посадці під деревами й серед чагарників. Також гарний в одиночних посадках, з виткими рослинами, біля водойм, на кам'янистих ділянках і схилах. З їхньою допомогою можна створювати ділянки, близькі до природних.

Партнери. Добре поєднується з хостою, ліліями, декоративними злаками.

Ячмінь (*Hordeum*)

Багаторічна трав'яниста рослина родини Тонконогові, батьківщина — Східний Сибір, Далекий Схід, Північна Америка. Кілька видів роду — широко відомі харчові та кормові рослини. В озелененні використовують один вид — Ячмінь гривастий (*Hordeum jubatum*). Це винятково декоративний під час цвітіння злак: довге шовкове колосся, що відливає зеленим і рожевим у променях сонця, справляє незабутнє враження. Але після цвітіння, що триває близько 60 днів, декоративність втрачається й необхідно стає низька обрізка й маскування.

Місце розташування. Найбільш ефектний ячмінь виростає на яскравому сонці, на кам'янистих або піщаних малородючих сухих ґрунтах. У цьому випадку стебла в нього більш приземисті і міцні, не падають від дощів, і не заламуються від вітру. У середній смузі його вирощують як однолітню рослину, але в теплі зими успішно зимує й пишно розвивається до початку наступного літа.

Розмноження. Насінням. Посів проводять рано навесні. Гарні результати дає осінній посів у ящики. За сприятливих умов рослини можуть давати рясний самосів, якого практично неможливо уникнути, і засмічують ділянку. Сходи гривастого ячменя дуже легко впізнавати й регулювати їхню кількість.

Використання. У міксбордері, на альпійській гірці або в масивах біля газону. Зрізане колосся використовують для складання живих або сухих квіткових композицій. Суцвіття для букетів зрізують у фазі початку колосіння.

Лепеха (*Acorus*)

Багаторічна рослина родини Лепехові, батьківщина — Євразія, Північна Америка. Найпоширеніший вид — лепеха звичайна — прибережна висока і стійка до несприятливих умов рослина, що підходить для прикрашання садового ставка. Цвіте в червні-липні непоказними зеленувато-жовтими квітками. Плоди в умовах помірного клімату, як правило, не визрівають. Для ставків невеликого розміру добре підходить лепеха злакоподібна, вона більш витончена й невисока (довжина листя близько 20 см). Всі частини лепехи зазвичай містять приємну на смак і аромат ефірну олію й мають характерний пряний, приємний запах.

Місце розташування. Вимагає відкритих, сонячних місць. У природі лепеха росте на берегах річок і водойм, на болотах і болотистих лугах, тому для її посадки підходящою буде найбільш волога ділянка саду, з багатим на гумус, не важким мулистим ґрунтом. Морозотривка. Догляд нескладний, полягає у своєчасних прополках і поливах. Варто регулярно висапувати бур'яни, інакше за кілька років витягти їх із-під розрослого коріння лепехи буде дуже важко. Лепеху злакоподібну забирають на зиму в зимовий сад, холодну оранжерею або льох. Зимувати у відкритому ґрунті вона здатна тільки на півдні.

Розмноження. Розподілом кореневища.

Використання. Для оформлення берегів водойми. Кореневища лепехи використовують у медицині.

Види. Лепеха болотна (*A. calamus*), лепеха злакоподібна (*A. gramineus*).

Калюжниця (*Caltha*)

Багаторічна рослина родини Жовтецеві, батьківщина — Росія, Сибір, Далекий Схід, окремі райони Середньої Азії. Калюжниця належить до первоцвітів — провісників весни — й користується величезною популярністю у квітників, що мають садовий ставок. Вона може рости й без водойми, за умови достатнього поливу. Широкі куці калюжниці привертають увагу своїм блискучим темно-зеленим листям, що нагадує сердечко, й простими яскраво-жовтими квітками.

Місце розташування. Потребує добре зволених відкритих місць. У цьому випадку цвіте найбільше рясно. Має потребу в багатому, добре зволоженому ґрунті. При постійному поливі може рости й на сухих місцях. При нестачі вологи цвіте недовго й не так рясно, швидко втрачаючи декоративність. Незибглива. Відрізняється високою зимостійкістю й не потребує укриття на зиму. Пишний куц калюжниці згодом розростається в ширину, розповзаючись у різні боки завдяки сланким гілочкам. За 3—4 роки вона сильно розростається й стає менш декоративною — тоді потрібно провести омолодження рослини й пересадку в сполученні з розмноженням. Легко переносить поділ і пересадку.

Розмноження. Калюжницю можна розмножувати посівом свіжого насіння або поділом куца.

Використання. Для оздоблення берегів водойми, сирих місць. Одні із найбільш ранніх та гарно квітучих прибережних рослин, у яких листя розростається й усе літо залишається досить декоративним.

Партнери. Страусник, астильба китайська, хоста.

Глечики (*Nuphar*)

Багаторічна рослина родини Лататтеві, поширена в помірних кліматичних областях Північної півкулі. Глечики із ясно-жовтими квітками на товстих квітконосах і блискучим зеленим шкірястим листям на довгих черешках — вишукана прикраса вод. Цвітіння починається наприкінці травня й триває до вересневих холодів. Квітки мають легкий приємний аромат, який привертає мух і жуків, що беруть участь у запиленні. Зазвичай квітки глечиків здіймаються над водою на кілька сантиметрів, відбиваючись золотом у дзеркальній водній гладіні.

Місце розташування. Бажано щоб водойма перебувала на сонці й добре прогрівалася. У проточній воді може рости в півтіні. Ґрунт бажано скласти із суміші торфу з перегноем і з додаванням глинистої землі. Невеликі види саджають на глибину 30—60 см, великі — на 60—200 см. При пересадках кореневище повинне залишатися на поверхні ґрунту, зверху його притискають камінням, щоб воно не сплигло. Періодично потрібно підгодовувати. Незимуючі види переносять перед настанням заморозків у зимовий сад або саджають у великий холодний акваріум. Для благополучної зимівлі водойми повинні бути такими, що не промерзають. Восени зимуючі види опускають нижче зони криги.

Розмноження. Поділом кореневища наприкінці весни або влітку.

Використання. Для оздоблення водойм.

Види. Як декоративні рослини розводять невеликі види. До невеликих видів належать глечики малі (*N. minima*) і глечики карликові (*N. pumila*). З великих видів найпоширені глечики жовті (*N. lutea*).

Латаття (*Nymphaea*)

Багаторічна трав'яниста рослина родини Лататтеві, родом із Євразії, Північної Африки й Північної Америки. Латаття, або німфея, тримає першість серед популярних рослин для садової водойми. Квітки в німфеї надзвичайно гарні, з дуже ніжним ароматом, білого, рожевого, ніжно-кремового, жовтого, блакитного й навіть фіолетового кольору. Кожна квітка живе близько 4 діб. Цвітіння латаття починається в червні, але максимальну кількість квіток можна спостерігати в серпні. Квітки піднімаються з води й розпускаються в ранкові години, а ввечері закриваються й ідуть назад під воду.

Місце розташування. Потребує сонячного місця розташування — у тіні не цвіте й дає дрібне листя. Деяким сортам для гарного цвітіння досить сонячного світла протягом декількох годин. Залежно від сорту кожному екземпляру німфеї потрібна площа водної поверхні від 0,5 до 4 і більше квадратних метрів. Ставок буде здаватися зарослим, якщо крізь листя не буде видно води. Між групами рослин різного забарвлення повинні бути проміжки. Ці рослини віддають перевагу стоячій воді, тому влаштовувати фонтани у водоймі з лататтям не можна.

Розмноження. Насінням і відрізками кореневищ. Насіння латаття дуже стійке, здатність до проростання зберігається понад 5 років. Насіння, яке спочатку висохло, а потім знову потрапило у воду, проростає набагато швидше, ніж те, яке не залишало «рідної стихії».

Використання. Для декорування прісноводних водойм зі стоячою або повільно проточною водою.

Рогоз (*Typha*)

Багаторічна водяна рослина родини Рогозові, батьківщина — Євразія, Африка, Австралія. Це прибережно-водна рослина з довгим (до 2 м) лінійним листям і повзучим кореневищем. Групові зарості рогозу виглядають дуже красиво. Для невеликих водойм підійде рогоз малий, що сягає усього 50—60 см. Рогоз дуже швидко розростається, але посаджений у контейнер, він не завдає клопоту. У період цвітіння над листям піднімаються дуже декоративні темно-коричневі бархатисті суцвіття — качани. Їх зрізають і використовують для складання сухих букетів.

Місце розташування. Місце має бути добре освітленим. Ґрунт потрібен родючий. Добре росте на мулистому, торф'яному та глинистому ґрунті. Погано переносить пересихання водойм. Рослину саджають на вогкому березі з обмежувачем або занурюють у воду залежно від зросту: великі — до 60 см, дрібні — до 30 см. Рогоз малий висаджують на глибину 2—10 см. Рогоз морозотривкий, тож його можна вирощувати в штучних водоймах відкритого ґрунту. У суворі безсніжні зими може вимерзати.

Розмноження. Розмножується фрагментами кореневищ і насінням.

Використання. Для прикрашання садових водойм. У великих водоймах застосовують для декорування мілководдя. Великі рогози застосовують в озелененні тільки дуже великих водойм, або висаджують їх у контейнери. Для невеликих ставків і струмків частіше використовують рогоз малий. Рогоз не тільки декоративна, але й лікарська рослина. Бульби рослини їстівні.

Стрілиця (*Sagittaria*)

Багаторічна рослина родини Частухові, батьківщина — Євразія й Америка. Стрілиця — листопадна прибережна рослина, відмінна ознака якої великі, загострені, стрілоподібні листи. Призначена для зони мілководдя. Гарні й невеликі білі квітки, зібрані в суцвіття. У другій половині літа рослина втрачає свою декоративність. Вирощувати стрілицю краще в контейнері, а на зиму переносити у льох або теплицю. Вона може зимувати й на дні водойми за умови, що її бульбочки не промерзатимуть. Ця культура підходить для водойми будь-якого розміру й поєднується з більшістю прибережних рослин.

Місце розташування. Віддає перевагу сонячним місцям або легкій півтіні. Росте у водоймах з повільно проточною або стоячою водою, може рости навіть без занурення у воду, але субстрат обов'язково повинен бути добре зволеним. Досить чутливий до недостатку в ґрунті азоту. Зимуює у водоймі за умови, що вона повністю не промерзає.

Розмноження. Насінням або поділом куша й навесні бульбами, які утворюються в більшості видів на кінці паростків. Махрова форма розмножується тільки вегетативно.

Використання. Для оформлення прибережної зони водойми. Підійде практично для всіх типів водойм, від «природних» до оформлених в екзотичному стилі. На кінцях підземних паростків стрілолиста є їстівні бульбочки, що дозрівають навесні й пізньою осінню. Вони смачні й багаті на крохмаль, тому в країнах Південно-Східної Азії стрілицю культивують як їстівну культуру.

Очерет (*Phragmites*)

Багаторічна рослина родини Злаки, розповсюджена майже у всіх зонах земної кулі, крім Арктики й Антарктики. Довгі кореневища очерету постійно ростуть і гілкуються, захоплюючи нові простори й утворюючи великі зарості. Під сильними поривами вітру стебла можуть сильно згинатися, але майже ніколи не ламаються. Оселившись на топких або болотистих місцях, очерет згодом перетворює їх на більш сухі ділянки. Відбувається це тому, що велика маса листя і стебел випаровує багато вологи, ніби відкачуючи її із сирого ґрунту. Очерет використовують на корм худобі, плетуть із нього циновки, кошики, легкі дачні меблі. Ніжні молоді паростки очерету їстівні й за смаком нагадують спаржу.

Місце розташування. Віддає перевагу відкритим, сонячним місцям і теплому клімату. У саду добре росте в дрібних водоймах і заболочених ґрунтах різного механічного складу. Може виносити більш посушливі умови, але при цьому розростається значно слабкіше. Цвіте в липні-серпні, запилюється за допомогою вітру. Дуже агресивний злак і при посадці потребує обмеження площі зростання. Не можна висаджувати у водойми із плівковим покриттям, тому що кореневища легко протикають плівку. Суцвіття довго зберігають декоративність, тому обрізають рослини рано навесні.

Розмноження. Кореневищами й поділом куртин навесні.

Використання. В одиночних посадках на сирих місцях і у водоймах. Біля невеликих водойм краще вирощувати в контейнерах.

Ейхорнія (*Eichornia*)

Ейхорнія, або водяний гіацинт, — багаторічна рослина родини Понтдересії, батьківщина — Південна Америка. Ця рослина дуже швидко розмножується й тому становить загрозу для водойм у країнах із м'яким кліматом, де її називають «зеленою чумою». У країнах із холодними зимами її вирощують улітку в садових ставках як декоративну рослину, що плаває на поверхні води. Наприкінці літа ейхорнія зацвітає блакитними, блідо-бузковими або жовтими, схожими на орхідеї, квітками, які є дуже декоративними.

Місце розташування. Для ейхорнії необхідно дуже яскраве освітлення. Для повноцінного росту потрібно багато тепла й живлення. Висаджують у червні, перед першими заморозками заносять у приміщення, тому що рослина маловитривала й не стійка до морозів. Цвіте в серпні—вересні. У прохолодне літо ейхорнія продовжує нарощувати вегетативну масу, але може не зацвісти. Узимку у відкритих водоймах вона неминуче загине. Ейхорнію можна зберегти взимку в посудині з водою або в акваріумі при температурі 15—22 °С, з освітленням. Навесні, перенесена у прогріту воду садової водойми, рослина почне розмножуватися й порадує гарними суцвіттями.

Розмноження. Шляхом утворення дочірніх рослин на кінцях бічних паростків. Молоді рослини після появи в них 3—4 листочків можна відокремити від материнської.

Використання. Для прикрашання садових водойм. Ейхорнія відома ще і як чудовий засіб для очищення водойм: за допомогою розгалуженої кореневої системи вона «з'їдає» забруднення, утворюючи на поверхні водойми розкішні зарості.

Алфавітний покажчик українських назв

Агератум	56	Ехінацея	103	Молінія	133
Адiantум	130	Ешoльція	81	Монарда	96
Айстра	84	Жасмин	118	Мускарі	52
Айстра однорічна	58	Жимолость	108	Наперсниця	96
Аквілегія	82	Іберіс	65	Нарцис	53
Актинідія	104	Імперата	131	Незабудка	97
Алісум	82	Іпомея	108	Нігела	75
Амарант	56	Ірга	119	Орхідея	53
Анемона	86	Ірезіне	90	Остеоспермум	75
Анхуза	57	Іридодіктіум	48	Очерет	139
Аргірантемум	57	Ірис	91	Очиток	98
Арктотіс	58	Календула	65	Падуб	123
Аронник	83	Калина	119	Пеларгонія	98
Аспленіум	130	Калібрахоа	66	Пеннісетум	134
Астильба	83	Калохортус	49	Перила	76
Ацидантера	46	Калюжниця	136	Петунія	76
Базилік	59	Кампсис	109	Печіночниця	99
Барбарис	114	Канна	91	Півонія	99
Барвінок	84	Капуста	66	Підсніжник	54
Білоцвітник	47	Квасоля	113	Пізноцвіт	46
Бругмансія	115	Керрія	120	Плющ	111
Бруннера	85	Кизил	120	Портулак	77
Бугенвілія	104	Кипарис	121	Проліска	54
Бузок	126	Клематіс	109	Рицина	67
Вейгела	115	Клен	121	Рогіз	138
Вербена	60	Клеома	67	Рододендрон	124
Вербозілля	85	Ковила	132	Ромен	97
Верес	116	Колеус	68	Ротики садові	71
Вероніка	86	Конвалія	50	Рудбекія	78
Виноград	105	Кореопсис	68	Сальвія	78
Вишня, сакура	116	Кортадерія	132	Самшит	126
Вовчі ягоди	114	Космос	69	Скумпія	127
В'юнок	60	Костриця	133	Солідаго	100
Газанія	61	Красоля	74	Соняшник	77
Гайлардія	61	Крокосмія	49	Спірея	127
Гвоздика	62	Крокус	50	Страусник	134
Гейхера	87	Куничник	131	Стрілиця	138
Геленіум	87	Лаванда	92	Сумах	128
Геліхризум	62	Лаконіс	93	Суниця	90
Георгіна	88	Латаття	137	Сцевола	100
Гербера	88	Лепеха	136	Титонія	79
Гіацинт	47	Лимонник	110	Троянда	112, 125
Гібіскус	117	Лілійник	93	Тунбергія	112
Гіпсофіла	89	Лілія	51	Туя	128
Гладіолус	48	Лобелія	70	Тюльпан	55
Глечики	137	Лобулярія	70	Тютюн духмяний	79
Гліцинія	105	Лофант	71	Фіалка	101
Гдеція	63	Льон	69	Фізаліс	101
Гомфрена	63	Люпин	72	Фізостегія	102
Горець виткий	106	Люфа	110	Флокс	102
Горобина	125	Магнолія	122	Форзіція	129
Гортензія	117	Магонія	122	Хміль	113
Дельфініум	64	Майоран	72	Хоста	103
Деревогубець	107	Майорець	81	Хризантема	80
Дзвіночок	92	Мак	94	Целозія	80
Диморфотека	64	Мак-самосійка	73	Цибуля	52
Дицентра	89	Малина	111	Цикламен	55
Дівочий виноград	106	Малопа	73	Чорнобривці	59
Дріптерис	135	Мальва	94	Ялина	118
Духмяний горошок	107	Маргаритка	95	Ялиця	124
Ейхорнія	139	Матіола	74	Яловець	123
Еріка	129	Мезембріантемум	95	Ячмінь	135

Алфавітний покажчик латинських назв

Ageratum	56	Fragaria	90	Digitalis	96
Adiantum	130	Iberis	65	Narcissus	53
Acorus	136	Imperata	131	Tropaeolum	74
Aquilegia	82	Ipomea	108	(Myosotis	97
Actinidia	104	Amelanchier	119	Leucanthemum	97
Alyssum	82	Iresine	90	Nigella	75
Amaranthus	56	Iridodictyum	48	Festuca	133
Anchusa	57	Iris	91	Orchidaceae	53
Argyranthemum	57	Caiendula	65	Osteospermum	75
Arctotis	58	Calibrachoa	66	Sedum	98
Arum	83	Viburnum	119	Ilex	123
Asplenium	130	Calochortus	49	Pelargonium	98
Astibe	83	Caltha	136	Pennisetum	134
Aster	84	Campsis	109	Perilla	76
Callistephus	58	Canna	91	Petunia	76
Acidanthera	46	Brassica	66	Hepatica	99
Ocimum	59	Kerria	120	Paeonia	99
Berberis	114	Cornus	120	Abies	124
Vinca	84	Cupressus	121	Hedera	111
Tagetes	59	Clematis	109	Galanthus	54
Colchicum	46	Acer	121	Helianthus	77
Leucojum	47	Cleome	67	Portulaca	77
Ligustrum	114	Ricinus	67	Scilla	54
Brugmansia	115	Stipa	132	Typha	138
Brunnera	85	Coleus	68	Rhododendron	124
Bougainvillea	104	Campanula	92	Rosa	112, 125
Weigela	115	Coreopsis	68	Rudbeckia	78
Calamagrostis	131	Cortaderia	132	Sorbus	125
Lysimachia	85	Cosmos	69	Salvia	78
Verbena	60	Crocossmia	49	Buxus	126
Calluna	116	Crocus	50	Syringa	126
Veronica	86	Nuphar	137	Cotinus	127
Anemone	86	Nymphaea	137	Solidago	100
Vitis	105	Lavandula	92	Spiraea	127
Cerasus	116	Phytolacca	93	Matteuccia	134
Convolvulus	60	Convallaria	50	Sagittaria	138
Gazania	61	Linum	69	Rhus	128
Gaillardia	61	Hemerocallis	93	Scaevola	100
Dianthus	62	Lilium	51	Nicotiana alata	79
Heuchera	87	Schizandra	110	Tithonia	79
Helenium	87	Lobelia	70	Phragmites	139
Helichrysum	62	Alyssum	70	Thunbergia	112
Dahlia	88	Agastache	71	Thuja	128
Gerbera	88	Allium	52	Tulipa	55
Hyacinthus	47	Antirrhinum	71	Phaseolus	113
Hibiscus	117	Lupinus	72	Viola	101
Gypsophila	89	Callistephus	110	Physalis	101
Gladiolus	48	Magnolia	122	Physostegia	102
Wisteria	105	Mahonia	122	Phlox	102
Godetia	63	Origanum	72	Forsythia	129
Gomphrena	63	Papaver	94	Humulus lupulus	113
Polygonum	106	Papaver rhoeas	73	Hosta = Funkia	103
Hydrangea	117	Rubus	111	Chrysanthemum	80
Parthenocissus	106	Malope	73	Ceiosia	80
Delphinium	64	Alcea rosea ficifolia	94	Cyciamen	55
Dimorphotheca	64	Bellis	95	Zinnia	81
Dicentra	89	Matthiola	74	Dryopteris	135
Celastrus	107	Mesembryanthemum	95	Eichornia	139
Lathyrus	107	Juniperus	123	Erica	129
Picea	118	Molinia	133	Echinacea	103
Jasminum	118	Monarda	96	Eschscholzia	81
Lonicera	108	Muscari	52	Hordeum	135

Предметний покажчик

Цибулинні квіти

Ацидантера (Acidantha)	46
Білоцвітник (Leucojum)	47
Гіацинт (Hyacinthus)	47
Гладіолус (Gladiolus)	48
Іридодиктіум (Iridodictyum)	48
Калохортус (Calochortus)	49
Конвалія (Convallaria)	50
Крокосмія (Crococsmia)	49
Крокус (Crocus)	50
Лілія (Lilium)	51
Мускарі (Muscari)	52
Нарцис (Narcissus)	53
Орхідея (Orchidaceae)	53
Підсніжник (Galanthus)	54
Пізньоцвіт (Colchicum)	46
Проліска (Scilla)	54
Тюльпан (Tulipa)	55
Цибуля (Allium)	52
Цикламен (Cyclamen)	55

Літні квіти

Агератум (Ageratum)	56
Айстра однорічна (Callistephus)	58
Амарант (Amaranthus)	56
Анхуза (Anchusa)	57
Аргірантемум (Argyranthemum)	57
Арктотіс (Arctotis)	58
Базилік (Ocimum)	59
Вербена (Verbena)	60
В'юнок (Convolvulus)	60
Газанія (Gazania)	61
Гайлардія (Gaillardia)	61
Гвоздика (Dianthus)	62
Геліхризум (Helichrysum)	62
Годетія (Godetia)	63
Гомфрена (Gomphrena)	63
Дельфініум (Delphinium)	64
Диморфотека (Dimorphotheca)	64
Ешольція (Eschscholzia)	81
Іберіс (Iberis)	65
Календула (Calendula)	65
Калібрахоа (Calibrachoa)	66
Капуста (Brassica)	66
Клеома (Cleome)	67
Колеус (Coleus)	68
Кореопсис (Coreopsis)	68
Космос (Cosmos)	69
Красоля (Tropaeolum)	74
Лобелія (Lobelia)	70
Лобулярія (Alyssum)	70
Лофант (Agastache)	71

Льон (Linum)	69
Люпин (Lupinus)	72
Майоран (Origanum)	72
Майорець (Zinnia)	81
Мак-самосійка (Papaver rhoeas)	73
Малопа (Malope)	73
Матиола (Matthiola)	74
Нігела (Nigella)	75
Остеоспермум (Osteospermum)	75
Перила (Perilla)	76
Петунія (Petunia)	76
Портулак (Portulaca)	77
Рицина (Ricinus)	67
Ротики садові (Antirrhinum)	71
Рудбекія (Rudbeckia)	78
Сальвія (Salvia)	78
Соняшник (Helianthus)	77
Титонія (Tithonia)	79
Тютюн духмянний (Nicotiana glauca)	79
Хризантема (Chrysanthemum)	80
Целозія (Celosia)	80
Чорнобривці (Tagetes)	59

Багаторічні квіти

Айстра (Aster)	84
Аквілегія (Aquilegia)	82
Алісум (Alyssum)	82
Анемона (Anemone)	86
Астильба (Astilbe)	83
Барвінок (Vinca)	84
Бруннера (Brunnera)	85
Вербозілля (Lysimachia)	85
Вероніка (Veronica)	86
Гейхера (Heuchera)	87
Геленіум (Helenium)	87
Георгіна (Dahlia)	88
Гербера (Gerbera)	88
Гіпсофіла (Gypsophila)	89
Дзвіночок (Campanula)	92
Дицентра (Dicentra)	89
Ехінацея (Echinacea)	103
Ірезіне (Iresine)	90
Ірис (Iris)	91
Канна (Canna)	91
Кліщинець (Arum)	83
Лаванда (Lavandula)	92
Лаконіс (Phytolacca)	93
Лілійник (Hemerocallis)	93
Мак (Papaver)	94
Мальва (Alcea rosea ficifolia)	94
Маргаритка (Bellis)	95
Мезембріантемум (Mesembryanthemum)	95
Монарда (Monarda)	96

Наперсниця (Digitalis)	96
Незабудка (Myosotis).....	97
Очиток (Sedum)	98
Пеларгонія (Pelargonium).....	98
Печіночниця (Hepatica).....	99
Півонія (Paeonia)	99
Ромен (Leucanthemum)	97
Солідаго (Solidago).....	100
Суниця (Fragaria)	90
Сцевола (Scaevola).....	100
Фіалка (Viola).....	101
Фізалис (Physalis).....	101
Фізостегія (Physostegia)	102
Флокс (Phlox)	102
Хоста (Hosta = Funkia)	103

В'юнкі рослини

Актинідія (Actinidia).....	104
Бугенвілія (Bougainvillea).....	104
Виноград (Vitis)	105
Гліцинія (Wisteria).....	105
Горець виткий (Polygonum).....	106
Деревогубець (Celastrus).....	107
Дівочий виноград (Parthenocissus).....	106
Духмяний горошок (Lathyrus)	107
Жимолость (Lonicera)	108
Іпомея (Ipomea)	108
Кампсис (Campsis)	109
Квасоля (Phaseolus)	113
Клематис (Clematis).....	109
Лимонник (Schizandra)	110
Люфа (Callistephus)	110
Малина (Rubus)	111
Плющ (Hedera)	111
Троянда (Rosa)	112
Тунбергія (Thunbergia)	112
Хміль (Humulus lupulus).....	113

Дерева та кущі

Барбарис (Berberis)	114
Бругмансія (Brugmansia).....	115
Бузок (Syringa)	126
Вейгела (Weigela)	115
Верес (Calluna).....	116
Вишня, фссакура (Cerasus)	116
Вовчі ягоди (Ligustrum).....	114
Гібіскус (Hibiscus)	117
Горобина (Sorbus)	125
Гортензія (Hydrangea)	117
Еріка (Erica)	129
Жасмин (Jasminum)	118
Ірга (Amelanchier)	119

Калина (Viburnum)	119
Керрія (Kerria)	120
Кизил (Cornus)	120
Кипарис (Cupressus)	121
Клен (Acer)	121
Магнолія (Magnolia)	122
Магонія (Mahonia)	122
Падуб (Ilex).....	123
Рододендрон (Rhododendron)	124
Самшит (Buxus)	126
Скумпія (Cotinus).....	127
Спірея (Spiraea)	127
Сумах (Rhus)	128
Троянда (Rosa).....	125
Туя (Thuja)	128
Форзиція (Forsythia)	129
Ялина (Picea).....	118
Ялиця (Abies).....	124
Яловець (Juniperus)	123

Трави та папороті

Адiantум (Adiantum).....	130
Аспленіум (Asplenium)	130
Дріоптерис (Dryopteris)	135
Імперата (Imperata)	131
Ковила (Stipa)	132
Кортадерія (Cortaderia)	132
Костриця (Festuca).....	133
Куничник (Calamagrostis).....	131
Молінія (Molinia)	133
Пеннісетум (Pennisetum)	134
Страусник (Matteuccia).....	134
Ячмінь (Hordeum)	135

Рослини для водойм

Глечики (Nuphar)	137
Ейхорнія (Eichornia)	139
Калюжниця (Caltha)	136
Латаття (Nymphaea)	137
Лепеха (Acorus)	136
Очерет (Phragmites)	139
Розі (Typha)	138
Стрілиця (Sagittaria)	138

Видання для дозвілля

Олейнікова Олена Миколаївна
САДОВІ ДЕКОРАТИВНІ РОСЛИНИ

Ведучий редактор *Н. В. Бірічева*
Редактор *О. М. Кожушко*
Технічний редактор *С. В. Вітковський*
Дизайн та макетування *О. М. Олейнікова*
Коректор *Н. В. Красна*

Код Р11574у. Підписано до друку 20.04.2010. Формат 60х90/8. Папір крейдяний. Гарнітура FrizQuadrata.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 20.
Наклад 3 000 прим. Зам. 0264

ТОВ «Веста». Свідоцтво ДК № 3323 від 26.11.2008.
61064 Харків, вул. Бакуніна, 8а.
Адреса редакції: 61145 Харків, вул. Космічна, 21а.
Тел. (057) 719-48-65, тел./факс (057) 719-58-67.
Для листів: 61045 Харків, а/с 3355. E-mail: office@ranok.kharkov.ua

З питань реалізації звертатися за тел.: у Харкові – (057) 712-90-87;
Дніпропетровську (056) 785-01-74, (067) 635-19-85; Донецьку (062) 345-98-24;
Києві (044) 417-20-80, 463-73-64, 417-22-80; Кривому Розі (056) 401-27-11;
Луганську (0642) 58-63-80; Львові (067) 340-36-60, (067) 416-16-56, (032) 244-14-36, 243-08-85;
Одесі (068) 252-18-88, (0482) 681-399, (048) 717-35-02; Рівному (097) 481-14-67, (067) 68-91-905; Севастополі
(0692) 44-37-21; Сімферополі (067) 692-32-43;
Тернополі (0352) 49-58-36, (067) 395-33-05, (067) 350-19-05;
Хмельницькому (050) 206-78-48, (068) 173-72-8; Черкасах (0472) 64-41-07; (050) 533-38-43;
Чернівцях (050) 081-19-12.
E-mail: deti@ranok.kharkov.ua
Дистриб'ютор в Росії: ООО «Ранок»,
г. Москва, ул. Котляковская, д. 8/10, оф. 31-1,
тел.: (499) 794 16 89, (901) 599-50-88, факс (499) 794-16-89, e-mail: ranok.moscow@mail.ru
г. Белгород, ул. Коммунальная, 2, оф. 36
тел.: (4722) 58-74-37, 37-19-49, факс (4722) 56 95 12, e-mail: ranok1@yandex.ru
«Книга поштою»: 61045 Харків, а/с 3355. Тел. (057) 717-74-55, (067) 546-53-73 (для SMS).

E-mail: pochta@ranok.kharkov.ua
www.ranok.com.ua

Віддруковано з наданих діапозитивів у ТОВ «Фактор-Друк»
61030, м. Харків, вул. Саратовська, 51, тел.: 8(057) 7-175-185.

У книзі міститься максимум
практичних порад щодо вирощування
садових декоративних рослин:

- Як вибрати рослину по періоду цвітіння.
- Як підібрати для неї місце розташування.
- З якими рослинами вона поєднуватиметься у груповій посадці.
- Які рослини підійдуть для водойми.
- Які рослини можна вирощувати на балконі або лоджії.
- Як розбити свою садову ділянку на функціональні зони.

Понад 600 барвистих фотографій допоможуть вам визначитися з вибором рослини, підібрати для неї партнерів по кольору і періоду цвітіння.

ВИДАВНИЦТВО
РАНОК

ISBN 978-966-08-4940-2

9 789660 849402

www.ranok.com.ua